

๕๕๐. ๑๕๑๓

๕๕๕๕๕๕
๕๕

ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศึกษาลักษณะการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันต่อฐานะทางเศรษฐกิจระหว่าง

ชาวบ้านใหม่พวงพยอมกับชาวบ้านพวงพยอม อำเภอหงส์หิน

อำเภอขุน จังหวัดพะเยา

ปริญญาโท

ของ

สุนีย์ พูลินไพบูลย์

๑๑ พ.ค ๒๕๓๕

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

พฤษภาคม ๒๕๒๗

ลิขสิทธิ์ เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

178613

ศึกษาผลกระทบการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันต่อฐานะทางเศรษฐกิจ
ระหว่างชาวบ้านใหม่ทรงเยอมกับชาวบ้านทองพยอม ตำบลหงส์หิน

อำเภอชุม จังวัดพะเยา

มัทกิตยอ

ของ

ศูนย์ พุทธินโยบาย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2527

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันต่อฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างชาวบ้านใหม่พวงพยอมกับชาวบ้านพวงพยอม ตำบลหงส์หิน อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดยะลา หัวแปรที่ศึกษาคือ การปฏิบัติทางวัฒนธรรม ได้แก่ การวางแผนเพื่ออนาคต ความเชื่อที่มีเหตุผล ความขยันหมั่นเพียร การรวมกลุ่มทางสังคม ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของตนเอง ภาวะทางโภชนาการ-อนามัย และฐานะทางเศรษฐกิจ วัดจาก รายได้สุทธิ เครื่องอุปโภค – บริโภคชนิดถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัย จำนวนปีการศึกษา ขนาดพื้นที่ถือครอง การเก็บข้อมูลทำโดยการสัมภาษณ์และการสังเกต

สรุปผลการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

1. การปฏิบัติทางวัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านใหม่พวงพยอมกับชาวบ้านพวงพยอมแตกต่างกัน ชาวบ้านใหม่พวงพยอมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 250.12 คะแนน บ้านพวงพยอม 215.73 คะแนน โดยเฉพาะค่าคะแนนเฉลี่ยความขยันหมั่นเพียรกับการยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของตนเองของชาวบ้านใหม่พวงพยอมสูงกว่าชาวบ้านพวงพยอมมาก เนื่องจากผู้นำและพื้นฐานความเป็นอยู่ในอดีตแตกต่างกัน แต่ลักษณะการรวมกลุ่มทางสังคมกลับมีการปฏิบัติคล้ายคลึงกันคือชอบทำงานเป็นกลุ่มเพื่อความสนุกสนาน
2. ฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างชาวบ้านใหม่พวงพยอมกับชาวบ้านพวงพยอมไม่แตกต่างกัน ชาวบ้านใหม่พวงพยอมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 23.32 คะแนน บ้านพวงพยอม 22.72 คะแนน แต่ถาพิจารณาเฉพาะช่วงรายได้สุทธิจึงพบความแตกต่าง
3. ฐานะทางเศรษฐกิจกับการปฏิบัติทางวัฒนธรรมมีค่าสหสัมพันธ์ค่า มีแนวโน้มไปในทางบวก แต่มีความเชื่อมั่นทางสถิติสูง การปฏิบัติทางวัฒนธรรมบางลักษณะมีผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจน้อยมาก

A STUDY OF THE EFFECT OF CULTURAL PRACTICES DIFFERENCE ON THE ECONOMIC LEVELS
BETWEEN BAN MAI POUNGFAYOM AND BAN POUNGPAYOM, TAMBOL
HONCHIN, AMPHUR JUN, CHANGWAT PAYAO

AN ABSTRACT

BY

SUNEE FUSINPAIBOON

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

February 1984

The purpose of this research was to study the effect of different cultural practices upon the economic status of Ban Mai Pongpayom and Ban Pongpayom Tambol Honghin Amphur Jun Changwat Payao. The studying variables were cultural practices; future planning, logical believes, industrious, social grouping, application of technology, self identification of social status, health and nutrition and economic status measured from net income, consuming goods, housing appearance, year of education, size of land holding, The data were collected by interview and observation.

The results of the study were

1. The cultural practices between Ban Mai Pongpayom and Ban Pongpayom were different, the means of rating values were 250.12 at Ban Mai Pongpayom and 215.73 at Ban Pongpayom. The average score on industrious and self identification of social status at Ban Mai Pongpayom in particular, was higher than Ban Pongpayom. The difference was due to local leadership and the leaving background. However social grouping score was on the same. People in both villages preferred to work together particularly on entertainment.

2. The economic scores at both between Ban Mai Pongpayom and Ban Pongpayom were not different, the mean values were 23.32 at Ban Mai Pongpayom and 22.72 at Ban Pongpayom. If the percentage of net income interval were considered there were some difference.

3. The degree of correlation between the economic status and the cultural practices was low on the positive trend, but in term of statistic it was highly significant. Some cultural practices showed no impact on the economic status.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากหลายฝ่ายอย่างดียิ่ง ขอขอบพระคุณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ วิทยารัฐ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์น้อม งามนิตย เป็นอย่างสูง
ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นทางวิชาการ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ สำหรับการทำ
ปริญญานิพนธ์ตลอดมา

ขอขอบพระคุณ ท่านผู้ใหญ่นานาใหม่พวงพยอม นายนวล น้อยยะ ผู้ใหญ่นานาพวงพยอม
นายน้อย คุณารูป เจาหนาทอนามัยประจาศาบลหงส์หิน คุณรอง ทันทิน บัณฑิตอาสาพัฒนา
คุณอุคม จันทาใหม่ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและข้อคิดเห็นในการเก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาก
รวมทั้งคุณพิมพ์ วงศ์หลวง ได้ให้ที่พักอาศัย และให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งทุกประการ อีกทั้ง
ทั้งประชาชนในหมู่บ้านใหม่พวงพยอม และบ้านพวงพยอมที่ให้ความช่วยเหลือทุกท่าน

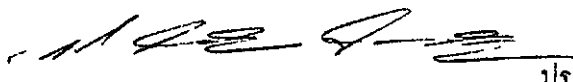
ขอขอบคุณ คุณพัชรินทร์ เจริญสุข คุณอนงค์ รอดประเสริฐ คุณเยาวภา รัตนถาวร
คุณมยุรี ชูเวทย์ และคุณจารุทัศน์ ปิยะบรรหาร รวมทั้งเพื่อนนิสิตปริญญาโท เอกภูมิศาสตร์
และผู้มีส่วนช่วยเหลืออีกหลาย ๆ ท่าน ที่ได้ให้กำลังใจตลอดมา

ความดีอันพึงได้จากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบอกแด่ คุณพ่อคุณแม่ พี่และน้อง ๆ
ทุกคน รวมทั้ง คุณสมศักดิ์ เอื้อพงศ์สุขกิจ ที่ได้ให้กำลังใจ สนับสนุนการศึกษา และมีส่วนช่วยใน
การทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

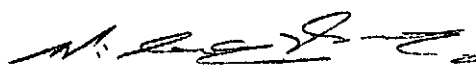
สุนัย พูลินไพบูลย์

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานินพนธ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้

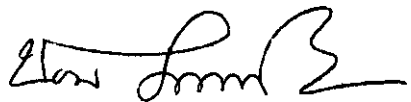
คณะกรรมการที่ปรึกษา

ประธาน

ประธาน

กรรมการ

กรรมการ

อรรถพงษ์ บุญ

กรรมการ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายในการวิจัย	6
สมมุติฐานในการวิจัย	7
ความสำคัญของการศึกษา	7
ขอบเขตการศึกษ	8
ข้อกีดขวางเบื้องต้น	9
เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ที่จะศึกษา	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
ความหมายของวัฒนธรรม	11
การปฏิบัติทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ	12
การปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจ	17
การวางแผนเพื่ออนาคต	17
ความเชื่อที่มีเหตุผล	21
ความขยันหมั่นเพียร	28
การรวมกลุ่มทางสังคม	38
ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	43
การยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง	48
ภาวะทางโภชนาการและอนามัย	53

3	วิธีดำเนินการศึกษา	61
	กลุ่มตัวอย่าง	61
	วิธีการศึกษา	61
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	61
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์	62
4	การวิเคราะห์ข้อมูล	64
	ตอนที่ 1 การแสดงข้อมูลในลักษณะพื้นหลังของครอบครัวที่ใช้ศึกษา	65
	1.1 ประชากรในครอบครัวที่ใช้ศึกษา	65
	1.2 ขนาดพื้นที่ทางการเกษตรของครอบครัวที่นำมาศึกษา	68
	1.3 จำนวนแปลงทางการเกษตรในความหมายของภูมิการณ	71
	1.4 ความเป็นเจ้าของที่ดินของครอบครัวที่นำมาศึกษา	71
	1.5 ลักษณะพื้นที่อยู่อาศัย	72
	1.6 ลักษณะพื้นที่อยู่อาศัยกับพื้นที่ทางการเกษตร	73
	ตอนที่ 2 การศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติทางวัฒนธรรมและฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างหมู่บ้านที่ใช้ศึกษา	73
	2.1 ศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติทางวัฒนธรรม	73
	2.2 ศึกษาเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจ	81
	ตอนที่ 3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรมกับฐานะทางเศรษฐกิจในแต่ละหมู่บ้านที่ใช้ศึกษา	96

5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	100
สรุปผลการศึกษา	100
การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	101
การ อภิปรายผล ในแง่ของภูมิศาสตร์ชนบท	101
การ อภิปรายผล ในแง่ของการพัฒนาชนบท	105
การ อภิปรายแสดงความคิดเห็นในด้านการแก้ไข	110
ข้อเสนอแนะ แนวทางการวิจัยต่อไป	114
บรรณานุกรม	115
ภาคผนวก	125

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงลักษณะการปฏิบัติงานในชนบทในฤดูกาลต่าง ๆ เฉพาะงาน เกษตรกรรมจากแนกเฉพาะบางภาค	34
2 แสดงผู้ปฏิบัติงานนอกเขตเทศบาล จากแนกตามสถานภาพการสมรส หมวดอายุ และ เพศ (ก.ค. - ก.ย. 19)	59
3 แสดงสถิติการเกิดและการตายทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2513 - 2517	60
4 แสดงจำนวนประชากรของครอบครัวที่ศึกษาแยกตามเพศและวัย	65
5 แสดงจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรแยกตามขนาดถือครอง	70
6 แสดงจำนวนครัวเรือนกลุ่มการปฏิบัติทางวัฒนธรรมแยกตามระดับ และหมู่บ้าน	75
7 แสดงความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติทางวัฒนธรรม ระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม	76
8 แสดงความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติทางวัฒนธรรมแยก ตามลักษณะและหมู่บ้าน	77
9 แสดงการเปรียบเทียบการครอบครองจำนวนสินค้าแยกตามประเภท ระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม	79
10 แสดงการเปรียบเทียบการครอบครองจำนวนสินค้าแยกตามประเภท ระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม (รวมสินค้าฟุ่มเฟือย)	83
11 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนประชากรแยกตามระดับการศึกษา ระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม	85
12 แสดงจำนวนบ้านอยู่อาศัยแยกตามลักษณะ	87
13 แสดงจำนวนครัวเรือนถือครองพื้นที่แยกตามขนาดพื้นที่ถือครอง	90
14 แสดงการเปรียบเทียบรายไถ่สุทธระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับ บ้านพวงพยอม	91

15	แสดงความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยฐานะทางเศรษฐกิจระหว่าง บ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม	92
16	แสดงความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยฐานะทางเศรษฐกิจระหว่าง บ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม	94
17	แสดงความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติทางวัฒนธรรม ในแต่ละระดับฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับ บ้านพวงพยอม	95
18	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรมกับฐานะทางเศรษฐกิจ	97
19	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรมทั้ง 7 ลักษณะกับ ฐานะทางเศรษฐกิจ	98
20	แสดงผลรวมคะแนนการปฏิบัติทางวัฒนธรรมของบ้านใหม่พวงพยอม (X_{η})	149
21	แสดงผลรวมคะแนนการปฏิบัติทางวัฒนธรรมของบ้านพวงพยอม (X_{η})	154
22	แสดงคะแนนฐานะทางเศรษฐกิจระดับสูงของชาวบ้านใหม่พวงพยอม (x_{A_3})	158
23	แสดงคะแนนฐานะทางเศรษฐกิจระดับสูงของชาวบ้านพวงพยอม (x_{B_3})	159
24	แสดงคะแนนฐานะทางเศรษฐกิจระดับปานกลางของชาวบ้านใหม่ พวงพยอม (x_{A_2})	160
25	แสดงคะแนนฐานะทางเศรษฐกิจระดับปานกลางของชาวบ้านพวงพยอม (x_{B_2})	161
26	แสดงคะแนนฐานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำของชาวบ้านใหม่พวงพยอม (x_{A_1})	162
27	แสดงคะแนนฐานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำของชาวบ้านพวงพยอม (x_{B_1})	163
28	แสดงคะแนนความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรมทุกด้าน กับคะแนนฐานะทางเศรษฐกิจของบ้านพวงพยอม ($r_{\eta\theta}$)	164
29	แสดงคะแนนความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรมทุกด้าน กับคะแนนฐานะทางเศรษฐกิจของบ้านใหม่พวงพยอม ($r_{\eta\theta}$)	170

บัญชีแผนผัง

แผนผัง

หน้า

1	แสดงโครงสร้างการกอนี้ของชวาวนา	52
2	แสดงที่ตงบ้านใหม่พวงพยอมและบ้านพวงพยอม	63

บัญชีแผนภูมิ

แผนภูมิ

หน้า

1	แสดงจำนวนแรงงานที่ทำงานไม่เต็มเวลา เปรียบเทียบกับเวลา
มาตรฐานการทำงาน	36
2	แสดงจำนวนประชากรแยกตามวัย	66

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงแบบแผนของชีวิตในค่านาง ๆ ของคนคึ
อยุ่รวมกันนในสังคม แบบแผนของชีวิตนคึอ "วัฒนธรรม" (Culture) (พัทยา สายห
2514 : 21) ฟอสเตอร์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาว่า
การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิคและวัตถุ จะ
ต้องตรงกับกรเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิด ค่านิยม ความเชื่อและพฤติกรรมของประชาชน
(Foster. 1973 2 - 4) ซึ่งความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับความคิดของ สนิท สัมกรการ
ที่ว่าการพัฒนาให้ไคผลจะตองคำนึงถึงลักษณะทางวัฒนธรรมอันไคแก่ ค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งเป็น
ระบบชักจูงคนให้กระทำการต่าง ๆ ระบบการจูงใจบางอย่างในบางวัฒนธรรมอาจจะไม่มี เช่น
แรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลงอาจจะไม่มีในสังคมพัฒนา แต่อาจจะไม่มีในสังคมค็อยพัฒนา นอกจากนั้น
การปฏิบัติทางวัฒนธรรมบางอย่างจะมีลักษณะเอื้อกับสิ่งใหม่ แต่ในบางสังคมบุคคลจะมีทัศนคติสิ่ง
ใหม่ในลักษณะสงสัยหรือไม่แน่ใจ (สนิท สัมกรการ 2522 : 422) ซึ่ให้เห็นว่า วัฒนธรรมหรือ
แบบแผนของชีวิตนคึอเกี่ยวกัน ถ้าปฏิบัติทางระดับหรือต่างสังคม แนวทางการปฏิบัติวัฒนธรรม
ค่านิยมก็จะแตกต่างกัน ผลที่ได้รับก็ย่อมจะแตกต่างกันด้วย โดยเฉพาะผลทางฐานะเศรษฐกิจ

นักวิจัยสาขาสังคมวิทยาพบว่า ประเทศที่มีโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมต่างกัน
จะมีประสิทธิภาพการพัฒนาต่างกัน (ประเสริฐ แยมกลิ่นฟง 2517 : 13) การพัฒนาชนบทจึง
ต้องมุ่งพัฒนาคนเป็นอันดับแรก และการพัฒนางานนั้นต้องเริ่มจากการพัฒนาความคิดของคนในชนบท
ที่ยากจนก่อนซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ฉะนั้น พิชิตบัญญัติการ กล่าวว่ ปัจจัยหนึ่ง

ที่ต้องพัฒนาความคิดของคนในชนบทคือ สาเหตุที่ก่อให้เกิดความยากจนในประเทศที่กำลังพัฒนา
ส่วนหนึ่งเกิดจากความเชื่อถือโชคลางของชาวมกเกินไป มีความเชื่อว่าพืชผลต่าง ๆ จะเจริญ
งอกงามได้ขึ้นอยู่กับอำนาจของสิ่งที่ไม่เห็นตัว สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย โดยไม่หันหน้ามาพึ่งบุญแก่
โชคช่วย ขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างล้าหลัง ไม่เหมาะสมกับสภาพการดำรงชีวิตในปัจจุบัน
(ฉันทลดา พิชิตบัญญัติวิชาการ 2524 : 60)

ในวัฒนธรรมอินเดียเชื่อว่า การเป็นคนวรรณะสูงจะต้องสะสมบุญไว้มาก ๆ เพื่อจะ
ได้เกิดในชาติหน้า ทำให้ไม่คิดที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าให้กับชีวิตปัจจุบัน มุ่งแต่จะสะสมบุญ
ทำให้สังคมอยู่นิ่งไม่พัฒนาเท่าที่ควร มีการเอาโรคเอาเปรียบกันอยู่กันและมีแต่ความยากจน
(ฉันทลดา พิชิตบัญญัติวิชาการ 2520 : 88) เช่นเดียวกับที่ ดิเรก ฤกษ์หร่าย กล่าวว่า ค่านิยม
ยกย่องผู้มีจิตกุศล การทำบุญสร้างโบสถ์แทนที่จะสร้างโรงเรียนหรือโรงพยาบาลที่จำเป็นกว่า
ทำให้เงินจำนวนมากจมลงไปกับสิ่งที่มีความจำเป็นน้อย เพราะวัดบางวัดมีพระไม่ก่งค์และไม่มี
ความจำเป็นต้องมีโบสถ์ รวมทั้งการแข่งขันกันสร้างพระและเจดีย์ที่สูงที่สุดที่ใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งถือ
เป็นค่านิยมที่สกัดกั้นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมาก (ดิเรก ฤกษ์หร่าย 2522 : 45) สอดคล้อง
กับการศึกษาปัญหาชาวชนบทที่มีฐานะยากจนพบว่า เกษตรกรไม่สามารถเพิ่มรายได้ให้สมดุลกับ
รายจ่ายที่สูงขึ้น ทำให้ตกอยู่ในฐานะยากจนตลอด รายจ่ายที่สำคัญคือรายจ่ายในการประกอบพิธี
กรรมทางศาสนาและประเพณีวัฒนธรรม เช่น งานบุญต่าง ๆ เป็นรายจ่ายตายตัวประจำปีจะมีปีละ
หลาย ๆ ครั้ง เมื่อรวมแล้วทั้งปีจะเป็นเงินจำนวนไม่น้อย นอกจากนั้นก็มีรายจ่ายเพื่อการเที่ยว
เตร่ เล่นการพนัน เสพสุราของเมา ซึ่งรายจ่ายพวกนี้ก็ได้จากการขายผลิตผลทางการเกษตร
ซึ่งมีน้อยอยู่แล้ว (อภิศักดิ์ โสมอินทร์ 2522 : 241) และจากการศึกษาค่าใช้จ่ายของครัวเรือน
ในหมู่บ้านผาตาบ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพบว่า

- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบริโภคและอุปโภคย่อยละ 81 ของรายจ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ร้อยละ 1 ของรายจ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายทางการเกษตร ร้อยละ 3 ของรายจ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดรวมทั้งการทาบุญ ร้อยละ 14.9 ของรายจ่ายทั้งหมด

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 : 32) เช่นเดียวกับที่
ประมาณ เทพสงเคราะห์ วิจัยพบว่า การใช้เงินทุนของชาวนานโยภาณวิชนถูกใช้อย่างเต็มที่
เมื่อมีงาน เช่น งานวช งานแต่งงาน งานศพ ประชาชนจะลงทุนอย่างเต็มที่แต่ละงานจะ
ต้องเป็นเงินหมื่นขึ้นไป นอกจากนั้นเกษตรกรจะยอมลงทุนในการซื้อหาเครื่องอำนวยความสะดวก
ต่าง ๆ เช่น ตู้เย็น พัดลม โทรทัศน์ เป็นต้น แต่สำหรับงานอาชีพ เกษตรกรส่วนมากจะ
ลงทุนไม่เต็มที่ ไม่กล้าเสี่ยงเพื่อกำหนดการในลักษณะการค้า ซึ่งต้องใช้แรงกายและกำลังสมอง
อย่างถึงที่สุดด้วย รวมทั้งต้องมีการวางแผนเป้าหมายที่แน่นอน ผลจากการที่เกษตรกรขาดความมั่นใจ
ขาดความคิดในการปรับปรุงตนเอง จึงทำให้ผลผลิตลดต่ำลงมาจากเริ่มแรกที่ยังมีนักวิชาการเกษตร
ร่วมดำเนินการอยู่ด้วย (ประมาณ เทพสงเคราะห์ 2524 : 118 - 119)

ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่กล่าวมาอาจจะแตกต่างกันในด้านเนื้อหาและตัวอย่าง แต่มีความคิด
รวบยอดตรงกันที่ว่า การพัฒนารู้นทางเศรษฐกิจกับการปฏิบัติทางวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์และมี
อิทธิพลต่อกัน

ฟอสเตอร์ กล่าวว่า คนในสังคมพัฒนาจะมีความรู้สึกพอใจอย่างสูงที่จะเอาชนะธรรมชาติ
และเงื่อนไขทางสังคม เชื่อว่ามนุษย์จะทำให้สำเร็จเกือบทุกอย่าง ถ้าหากมีการวางแผนอย่างมี
เหตุผล (Foster. 1973 66) การไม่รังเกียจงานและยกเลิกการถือชั้นวรรณะที่เป็น
อุปสรรคต่อการทำงาน (อุคม เกิดพิบูลย์ 2516 : 42) การสะสมทุน ความร่วมมือกัน และ
การยอมรับคุณค่าการทำงานหนัก เป็นลักษณะหนึ่งของสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ
(Ayal. 1969 548) ประเทศที่พัฒนาในด้านต่าง ๆ ควรประกอบด้วย คนที่มีความขยัน
ขันแข็งในการทำงาน มีประสิทธิภาพทัศนคติที่ไม่ล่าหลัง มีเหตุผลไม่เชื่อมง่ายและไม่คำนึงว่า
งานนั้นเหมาะสมกับเกียรติของตนหรือไม่ (ไพรัช กฤษณมณ 2521 : 11) นอกจากนั้นผลการ
ศึกษาวิจัยของ เดวิด ซี. แมคเคลแลนด์ (David C. McClelland) ศึกษาพบเช่นกันว่า
ประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเร็ว ประชาชนจะมีลักษณะชนวนขยายผ่านอุปสรรค
มีความมานะ ไม่ย่อมนั้นในประเพณีจนเกินไป ผลผลิตมากกว่าที่จะบริโภค ทำงานเต็มเวลา

เป็นต้น ส่วนประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจซ้ำพบว่า ชาคความมากนั้น ไม่ยินดียินร้ายกับความสำเร็จของงาน และยังไม่พยายามหาวิธีให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ (พิชญ์ สมพอง 2523 : 304)

ลักษณะการปฏิบัติทางวัฒนธรรมของประเทศด้อยพัฒนาจะเป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ (Higgins. 1968 : 257) ดูบ (Dube) พูกว่าในทางของเขายืนยันว่า ความล้มเหลวของยุทธวิธีการพัฒนาในประเทศแถบเอเชียใต้และเอเชียอาคเนย์ เกิดจากการที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านประเพณีดั้งเดิมได้ (Dube 1977 : 74)

ญี่ปุ่นกับไทยมีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน การพัฒนาใกล้เคียงกัน แต่ในปัจจุบันญี่ปุ่นมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ก้าวหน้ากว่าไทยมาก (Aval. 1969 : 536 - 537) ทั้งที่ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ ประสพภัยธรรมชาติ และถูกรุกรานจากผลของสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ชาวญี่ปุ่นมีความคิดหรือการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านการทำงานในลักษณะที่ต้องการทำงานหนัก ขยัน อดทน และมีระเบียบวินัยสูง (O'Toole 1971 : 10) ย้อนหลังไปประมาณ 400 ปี ไทยเคยมีเศรษฐกิจดีกว่าญี่ปุ่นมาก มาเมื่อ 100 ปีที่ผ่านมา ไทยและญี่ปุ่นได้พยายามสร้างชาติให้เจริญตามแนวตะวันตกควยฐานะทางเศรษฐกิจเท่า ๆ กัน แต่พอถึงปี พ.ศ. 2515 ญี่ปุ่นมีผลผลิตประชาชาติ (G.N.P.) ประมาณปีละ 4,000,000 ล้านบาท ส่วนไทยมีประมาณปีละ 100,000 ล้านบาท (เขียน ชีระวิทย์ 2516 : 95) คำรงค์ ฐานดี ได้สรุปคุณลักษณะของชาวญี่ปุ่นที่มีลักษณะส่งผลดีต่อฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนี้ คนญี่ปุ่นมีความขยันหมั่นเพียร อดทน มีมานะ เพียรกันร่นต่อสู้กับภัยทางธรรมชาติ รู้จักยับยั้งไม่ฟุ้งเฟ้อซึ่งเป็นประโยชน์ในการลงทุนต่อไป ความรักชาติส่งผลให้ญี่ปุ่นได้เปรียบดุลการค้าประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศด้อยพัฒนา ความมีระเบียบแบบแผนและหลักเกณฑ์ในการทำงานเป็นผลให้ผลผลิตของญี่ปุ่นมีประสิทธิภาพสูง เป็นที่นิยมในตลาดโลก (คำรงค์ ฐานดี 2520 : 156) ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ จึงกล่าวว่าชาติใดก็ตามหากประชากรมีคุณภาพดี เช่น มีความรู้ ความชำนาญ ความสามารถกำลังแรงงานสูง สุขภาพดี

มีความซัน ความอดทนและความเชื่อมั่นในตนเองสูง ชาตินั้นก็จะมีความสำเร็จก้าวหน้า และมีโอกาสจะพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองได้ เช่น ญี่ปุ่น เยอรมัน เกาหลีใต้ เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาประชากรจะต้องคำนึงใน 2 ลักษณะ คือ

1. การพัฒนาตนเองของประชากรอย่างจริงจัง

2. รัฐบาลสนับสนุนปัจจัยภายนอก เช่น ส่งเสริมวิชาการ, เส้นทางคมนาคม

เป็นต้น

จึงจะบรรลุผลอย่างแท้จริง ครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญในการฝึกอบรมและปลูกฝังการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่ดีแก่สมาชิก เช่น การรู้จักประหยัดไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซันหมั่นเพียร อดทน มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน มีวินัยในตนเองตลอดจนการรักษาสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์อย่างถูกต้องลักษณะ (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2522 : 30 - 35)

ดังนั้น การมีวัฒนธรรม เช่น ค่านิยม ความเชื่อต่าง ๆ การรวมกลุ่ม ความซันหมั่นเพียรเช่นเดียวกัน แต่เข้าใจหรือสิ่งคมต่างระดับกัน เช่น ระหว่างสังคมย่อยพัฒนาับสังคมที่พัฒนาหรือระหว่างผู้มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจสูงกับผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ แนวทางการแสดงออกในการปฏิบัติต่อวัฒนธรรมนั้น ๆ ย่อมแตกต่างกัน ผลที่ได้รับก็ย่อมจะแตกต่างกันด้วย เป็นการศึกษาที่เน้นลักษณะการกระทำหรือการปฏิบัติของตัววัฒนธรรมนั้น ๆ มากกว่าที่จะหมายถึงเพียงตัววัฒนธรรมในค่านามธรรมเพียงอย่างเดียว เชื่อว่าสังคมที่มีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่ดีหรือเอื้อต่อการพัฒนาย่อมจะเจริญก้าวหน้าได้เร็ว ช่วยให้ฐานะทางเศรษฐกิจของคนในสังคมนั้น ๆ ดีขึ้น ในทางตรงข้ามสังคมที่มีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมเลวหลังหรือเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงหรือมีคุณค่า สังคมนั้นก็จะยังคงย่อยพัฒนาและมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่า และเพื่อให้ผลการวิจัยที่จะศึกษาเป็นผลจากความแตกต่างในการปฏิบัติทางวัฒนธรรมกันต่าง ๆ อย่างแท้จริง พื้นที่ที่จะทำการศึกษาเปรียบเทียบ จึงเลือกบริเวณที่มีสภาพทางกายภาพคล้ายคลึงกันมากที่สุด ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยได้นำความคิดนี้เสนอและสนทนากับอาจารย์ทางด้านในภาควิชาภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยได้รับความแนะนำวางแผนวิจัยตามแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นควรใช้พื้นที่หมู่บ้านใหม่พวงพยอม กับหมู่บ้าน

พวงพยอม ตำบลหงส์หิน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา เป็นพื้นที่ทางการศึกษาเปรียบเทียบ เนื่องจากอาจารย์ท่านและนักศึกษาวิชาเอกภูมิศาสตร์ที่เคยไปพักอาศัย เพื่อปรับระดับพื้นที่สำหรับการชลประทานเหมืองไล่ไก่ รวมทั้งผู้วิจัยได้เคยไปสำรวจขั้นต้นและศึกษาสารนิพนธ์ของบัณฑิตอาสาพัฒนาชนบทในพื้นที่หมู่บ้านทั้ง 2 ตำบลมีความเชื่อว่าการปฏิบัติทางวัฒนธรรมระหว่างหมู่บ้านใหม่พวงพยอมกับหมู่บ้านพวงพยอมแตกต่างกัน และส่งผลกระทบต่อฐานทางเศรษฐกิจของทั้งสองหมู่บ้านแตกต่างกันด้วย ผู้วิจัยจึงได้นำความคิดและความเชื่อขั้นต้นดังกล่าวมาตั้งเป็นสมมุติฐานการวิจัย โดยมุ่งหวังจะให้ผลการวิจัยเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาชนบทเพื่อมีฐานทางเศรษฐกิจสูงขึ้น ควรจะไ้มุ่งพัฒนาตัวบุคคลทางด้านความคิด การกระทำในลักษณะของการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ก่อนที่จะพัฒนาลักษณะทางกายภาพอื่น ๆ ทำให้เข้าใจการปฏิบัติของคนในสังคมแบบดั้งเดิมที่จะเคลื่อนเข้าสู่สังคมที่ทันสมัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาต่อไปในอนาคต และผลที่ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทมักจะประเมินผลในแง่ของเศรษฐกิจศาสตร์มากเกินไป ขาดการคำนึงถึงการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ งานวิจัยนี้จึงได้พยายามสร้างดัชนีวัดการปฏิบัติทางวัฒนธรรมและฐานทางเศรษฐกิจเพื่อช่วยในการประเมินผลของผู้บริหารดังกล่าวสมบูรณ์และเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

๔. ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติทางวัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านใหม่พวงพยอมกับชาวบ้านพวงพยอม การปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่นำมาศึกษาได้แก่ การวางแผนเพื่ออนาคต ความเชื่อที่มีเหตุผล ความขยันหมั่นเพียร การรวมกลุ่มทางสังคม ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การยอมรับฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง และภาวะทางโภชนาการ - อนามัย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบฐานทางเศรษฐกิจระหว่างชาวบ้านใหม่พวงพยอมกับชาวบ้านพวงพยอม ฐานทางเศรษฐกิจที่นำมาศึกษา ได้แก่ รายได้สุทธิที่เป็นตัวเงินต่อหัวต่อปี เครื่องอุปโภค - บริโภคชนิดถาวร ลักษณะที่อยู่อาศัย จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา ขนาดการถือครองที่ดิน และผลจากการสังเกตและคาดคะเนของผู้วิจัย และผู้นำในท้องถิ่นบางคน

3. เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรมกับฐานะทางเศรษฐกิจ

๔. สมมุติฐานในการวิจัย

1. ชาวบ้านใหม่พวงพยอมน่าจะมีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมแตกต่างจากชาวบ้านพวงพยอม
2. ชาวบ้านใหม่พวงพยอมน่าจะมีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างจากชาวบ้านพวงพยอม
3. การปฏิบัติทางวัฒนธรรมน่าจะมีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจ

๕. ความสำคัญของการศึกษา

1. ผลจากการวิจัย จะทำให้ทราบว่า การปฏิบัติทางวัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านใหม่พวงพยอม กับชาวบ้านพวงพยอมแตกต่างกันอย่างไร และส่งผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจอย่างไร
2. ผลจากการวิจัย จะทำให้ทราบความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างชาวบ้านใหม่พวงพยอม กับชาวบ้านพวงพยอม
3. ผลจากการวิจัย จะช่วยให้ทราบปัญหาที่ต้องแก้ไขในชนบท เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางการวางแผนการพัฒนาชนบทให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงในอนาคต
4. ผลจากการวิจัย จะเป็นแนวทางแก่ผู้ที่ต้องการจะศึกษาในด้านชนบทในลักษณะทางภูมิศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
5. ผลจากการวิจัย จะเป็นแนวทางในการสร้างดัชนีที่ใช้วัดการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

1. บริเวณที่ทำการศึกษาคือ บริเวณที่ตั้งบ้านเรือนและพื้นที่ทำการเพาะปลูกของหมู่บ้านใหม่พวงพยอมกับหมู่บ้านพวงพยอม ตำบลหงส์หิน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา โดยนาเฉพาะการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่นาจะส่งผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจของทั้งสองหมู่บ้านมาการศึกษาเปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์กัน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรด้านการปฏิบัติทางวัฒนธรรม ได้แก่

- การวางแผนเพื่ออนาคต ,
- ความเชื่อที่มีเหตุผล ,
- ความขยันหมั่นเพียร ,
- การรวมกลุ่มทางสังคม
- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
- การยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง
- ภาวะทางโภชนาการ - อนามัย

2.2 ตัวแปรด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ได้แก่

- รายได้สุทธิต่อปี
- เครื่องอุปโภค - บริโภคชนิดถาวร เช่น นาฬิกา, วิทยุ ฯลฯ
- ลักษณะที่อยู่อาศัย
- จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา
- ขนาดของการถือครองที่ดิน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. สภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพของทั้งสองหมู่บ้านมีสภาพใกล้เคียงกัน
2. สถิติต่าง ๆ จากหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและเอกชน ที่ถูกนำมาใช้อ้างอิงถือว่าถูกต้องและเชื่อถือได้

เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ที่จะศึกษา

1. มีสภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพคล้ายคลึงกัน
2. เป็นบริเวณซึ่งประชาชนเข้าได้พื้นฐานโดยการบุกเบิกพื้นที่ที่ตามมาหากิน โดยการหักทางดงป่าเข้าไปจับจอง ซึ่งทั้งสองหมู่บ้านอพยพเข้าไปในระยะไล่เลี่ยกัน
3. ประชาชนในแต่ละหมู่บ้านมีลักษณะ เป็นเอกภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพคล้ายคลึงกันหมายถึง สภาพพื้นที่ที่มีคุณสมบัติทางกายภาพส่วนใหญ่อยู่ในระดับเดียวกัน เช่น มีปริมาณน้ำฝน คุณภาพดิน ในค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน
2. ฐานะทางเศรษฐกิจหมายถึง ระดับรายได้ที่คิดเทียบเป็นจำนวนเงินต่อหัวต่อปี รวมทั้งจำนวนเครื่องอุปโภค - บริโภคชนิดถาวร เป็นต้น
3. การปฏิบัติทางวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะความคิด การกระทำรวมทั้งการแสดงออกด้วยวิธีต่าง ๆ ซึ่งสามารถบ่งชี้ตัววัฒนธรรมในแง่ของนามธรรมสามารถวัดและจัดเป็นระดับคือ สูง (มาก), ปานกลาง, ต่ำ (น้อย)
4. การวางแผนเพื่ออนาคต หมายถึง การแสดงความสามารถ, ความคิดในการประกอบกิจกรรมเพื่อยกฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว วัดได้จาก การออมทรัพย์ โครงการปรับปรุงกิจการงานของตนเอง เป็นต้น

5. ความเชื่อที่มีเหตุผล หมายถึง การแสดงความเชื่อ หรือการกระทำในกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่สามารถให้เหตุผลหรืออธิบายได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ วัลจาก การไปหาแพทย์แผนปัจจุบันเมื่อเจ็บป่วย ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสำเร็จในการทำงาน เป็นต้น

6. ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง การแสดงลักษณะนิสัยในการทำงานอย่างเต็มความสามารถและเต็มเวลา โดยประกอบกิจกรรมนั้น ๆ อย่างมีระเบียบ - วินัย เพื่อมุ่งหวังให้ระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวดีขึ้น วัลจาก ลักษณะการใช้เวลาว่างจำนวนวันทำงานในรอบปี เป็นต้น

7. การรวมกลุ่มทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัวกันทำประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม เห็นประโยชน์ของส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนตัว วัลจาก การเข้าร่วมประชุม การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม เป็นต้น

8. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี หมายถึง ความสามารถความชำนาญในการใช้เครื่องมือและวิธีการต่าง ๆ อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับงานรวมทั้งความสามารถคิดประดิษฐ์ - คิดแปลง และการซ่อมรักษาเครื่องมือเครื่องใช้อย่างง่าย ๆ วัลจาก แนวความคิดการใช้ไฟฟ้า น้ำประปา การอ่านใบแจ้งวิธีการใช้เครื่องมือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นต้น

9. การยอมรับฐานะเศรษฐกิจ - สังคมของตนเอง หมายถึง ลักษณะการดำรงชีพหรือการปฏิบัติตนในสังคมอย่างเหมาะสมกับอัตภาพระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง คำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการประกอบกิจกรรมมากกว่าวิธีการจัดการ วัลจาก ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค การจัดงานต่าง ๆ เป็นต้น

10. ภาวะทางโภชนาการ - อนามัย หมายถึง ลักษณะการบริโภคอาหาร สภาพานเรือน สภาพการดำรงชีวิตทางานสุขลักษณะ ตลอดจนสุขภาพอนามัยส่วนตัว วัลจาก ประเภทของอาหารที่นิยมบริโภค สภาพานเรือนและภาวะแวดล้อม เป็นต้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของวัฒนธรรม

"วัฒนธรรม" (Culture) มีรากศัพท์มาจาก "Cultura" ในภาษาละติน มีความหมายว่า การเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง

เอ็ดเวิร์ด บี ไทเลอร์ (Edward B. Tylor) นักมานุษยวิทยาที่มีชื่อเสียงได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมว่า "วัฒนธรรม คือ สิ่งรวมทั้งหมดที่ซับซ้อน ประกอบไปด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลป คีลธรรมของสังคม และความสามารถอื่น ๆ" (กรณีการ สุขเกษม 2524 : 42) ซึ่งนักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เช่น บรูม, เซลซนิก, เบียร์สเตท, มีฮาน และ บามูเอลสัน ก็ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมเช่นเดียวกับไทเลอร์กล่าวข้างต้น

ส่วนการรังสรรค์ ฐานดี นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาของไทย ได้พยายามแยกกล่าวอย่างละเอียดว่า วัฒนธรรมหมายถึง

1. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาหารที่ปรุงขึ้นมา บ้านพัก ปู่ ความคิด และอุดมการณ์ เป็นต้น
2. สิ่งที่มีมนุษย์นำมาใช้ในการดำรงชีวิตที่มีประโยชน์และเหมาะสมตามกาลสมัย อาจสร้างวัฒนธรรมใหม่ได้หากคนในสังคมคิดว่า วัฒนธรรมเดิมไม่เหมาะสม
3. สิ่งที่คนคนเคียวสร้างขึ้นและ คนอื่นยอมรับปฏิบัติตาม โดยไม่ขัดกับความ ต้องการและวิถีชีวิตคนอื่น
4. สิ่งที่ดีงามหรือไม่ดีงามก็ได้ เช่น การไหว้ การทามาหากินด้วยความสุจริต ฯลฯ เป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม ส่วนที่ไม่ดีงามได้แก่ วัฒนธรรมของโจรผู้ร้าย การทรมานร่างกาย

5. สิ่งที่มีการถ่ายทอดไปยังอนุชนรุ่นหลัง วัฒนธรรมอาจหาได้หากไม่มีปฏิบัติ
ตาม เช่น ประเพณีการสวมหมวกในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นต้น (คำรงค์ ฐานี
2520 : 30 - 31)

สุพัทธรา สุภาพ ได้ให้คำอธิบายวัฒนธรรมว่า เป็นมรดกทางสังคมที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุก
อย่าง ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ โดยแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง และการ
ที่มนุษย์มีความแตกต่างกัน อาจจะเป็นผลสืบเนื่องจากวัฒนธรรม (สุพัทธรา สุภาพ 2521 : 64)

จากการให้ความหมายวัฒนธรรมของนักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาทั้งชาวต่างประเทศ
และชาวไทยคงกล่าวข้างต้น จึงสรุปว่า "วัฒนธรรม คือ สิ่งทั้งหมดที่มนุษย์สร้างขึ้น และนำมา
ใช้มีการถ่ายทอดถึงกัน ในสังคม มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ " การวิจัย
นี้มุ่งศึกษาลักษณะวัฒนธรรมเด่น ๆ เช่น ความรู้ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและความ-
สามารถอื่น ๆ ที่มนุษย์ได้รับถ่ายทอดมาในฐานะสมาชิกของสังคมว่า แต่ละระดับฐานะทางเศรษฐกิจ
ของสังคมหนึ่ง ๆ จะมีการนามาปฏิบัติในลักษณะอย่างไร

2. การปฏิบัติทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความยากจนด้วยวิธีการพัฒนาชนบท ไม่ได้
หมายถึงว่า จะมุ่งหวังให้ทุกคนและทุกส่วนของประเทศมีความเท่าเทียมในทุกสิ่งทุกอย่าง หาก
แต่โดยสาระมีความมุ่งหมาย เพื่อสร้างเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างเต็มกำลัง
สติปัญญา และทักษะความสามารถของตน มุ่งกระตุ้นให้รู้จักคิดและหาความเข้าใจกับปัญหา เพื่อ
แปรเปลี่ยนสภาพฐานะที่นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (เสนห์ จามริก และคณะ 2523 : 21 - 22)
เช่นเดียวกับที่ บุรฉน์ วุฒิเมธี ได้เสนอหลักการสำคัญของการพัฒนาให้ชาวชนบทไทยที่ยากจน
นำไปใช้ปฏิบัติ เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม หลักการปฏิบัติ 4 ประการ คือ

1. เน้นการพัฒนาความคิด ทำให้คนมีความคิดถูกต้อง เชื่อในกฎเกณฑ์ธรรมชาติ
กฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ ไม่เชื่อโชคลางของหลัง ไม่ฝากชีวิตไว้กับโชคชะตาฟ้าดิน ต้องพยายาม
เสาะหาเหตุแห่งปัญหาและวิธีแก้ปัญหามีเหตุผล

2. เน้นการพัฒนาจิตใจ ให้เป็นนิสัยเสียสละ รักการทำงาน – ไม่รังเกียจ
การใช้แรงงาน เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว พร้อมทั้งรับภารกิจต่าง ๆ ด้วยความรับผิดชอบ
และมีจุดหมายแน่นอน

3. เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการพึ่งตัวเอง อาศัยการร่วมแรงร่วมใจ ใช้
แรงงานร่วมกัน ใช้ที่ดินเครื่องมือในการผลิตร่วมกัน และแบ่งปันผลผลิตให้แต่ละคนตามความ
สามารถ

4. ต้องพัฒนาการบริหารท้องถิ่นให้เป็นประชาธิปไตย รู้จักปกครองตนเอง
เรียนรู้ปัญหาและวิธีการแก้ไขด้วยวิถีทางประชาธิปไตย ซึ่งในท้ายที่สุดก็จะสามารถพึ่งตนเอง
ได้ดี (ยูว็อน วูจีเมอี 2521 : 30 – 31)

หลักการดังกล่าวข้างต้น เน้นตัวบุคคลโดยเฉพาะลักษณะการปฏิบัติ การกระทำที่จะมี
ผลต่อตนเองและสังคม ตรงกับความคิดเห็นของประธานาธิบดี ปาร์ค จุง ฮี (President
Park Chung Hee) ที่เห็นว่า การช่วยตนเอง เป็นการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่ดี มี
ความสำคัญต่อการพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองและสังคม โดยนามากล่าวต่อที่ประชุม
ผู้ว่าราชการจังหวัดว่า "หมู่บ้านที่ช่วยตนเอง สามารถที่จะเอาชนะปัญหาความยากจนของชนบท
ได้อย่างงายกาย" และยวว่า "เราต้องไม่มีความมุงยากทาง ๆ ของชาติเป็นเรื่องของ
โชคชะตา ทุกคนต้องสร้างแรงกล้าใจให้เกิดขึ้นในหัวใจ และต้องทำงานหนัก เพื่อชีวิตที่ดีกว่า
และมีอนาคต" ดังนั้น ปรัชญาพื้นฐานของขบวนการแซมมาเอิล อันดอง (Saemaul Undong)
จึงมุ่งสอนให้ประชาชนยึดมั่นในหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. ความขยันหมั่นเพียร (Diligence) ให้ประชาชนเข้าใจว่า ไม่มี
ใครสามารถจะดำรงชีวิตที่ดีขึ้นได้หากไม่ขยันหมั่นเพียรก่อน ทุกคนจะต้องทำงานหนักและฝึกให้
เป็นนิสัยที่จะทำงานประจำวันด้วยความขยัน

2. ความสามารถในการพึ่งตนเอง (Self-Help) คือ การเรียนรู้ที่จะสร้างความมั่นใจให้กับตัวเองในทางที่ถูกต้อง สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ด้วยสติปัญญาและความเชื่อมั่นในตนเอง หลักปรัชญาในอันมุ่งสอนให้ประชาชนพึ่งตนเอง และต่อสู้ภัยของตนเองเป็นพื้นฐาน เพื่อเอาชนะปัญหาและสภาพแวดล้อม

3. ความร่วมมือ (Co-operation) หมายถึง การรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนา ได้แก่ การรวมกลุ่มสหกรณ์กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มอื่น ๆ เพื่อจัดทำโครงการในหมู่บ้านให้ได้รับผลสำเร็จ (สุมพร ลิมไทย 2521 : 18 - 31)

หลักการขบวนการพัฒนาหมู่บ้าน "แอมะเอล อันคอง" ดังกล่าวข้างต้น อนุสร ทรัพย์มณ เสริมว่า ช่วยให้หมู่บ้านที่เคยเคยพัฒนา มีสภาพยากจนเชื่อถือโศกลาง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เล่นการพนัน ขนไก่กักปลา รอคอยให้รัฐบาลช่วยเหลือและบันดล ความสะอึกส่ายต่าง ๆ ให้ หลุดพ้นจากสภาพความยากจนภายใน 4 ปี เมื่อได้รับการกระตุ้นให้ยืน ประหยัด พึ่งตนเอง ร่วมมือกันทำงาน และขับไล่การพนัน การเชื่อถือโศกลางต่าง ๆ ออกจากหมู่บ้านราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินเหลือออมทรัพย์สูงขึ้น 4 เท่าตัว (อนุสร ทรัพย์มณ 2521 : 36 - 42)

ไพรัช กฤษณมณี กล่าวว่า ประเทศที่พัฒนาในด้านต่าง ๆ จะประกอบด้วยประชาชนที่มีความขยันขันแข็ง มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพสูง ไม่คำนึงว่างานที่ทำนั้นจะเหมาะสมกับเกียรติของตนหรือไม่ (ไพรัช กฤษณมณี 2514 : 46 - 47) ตัวอย่างที่ดีคือ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งชาวเคลนทรัพย์จกรธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ แต่กลับมีอำนาจทางเศรษฐกิจสูงมากในปัจจุบัน ควยเหตุที่คนญี่ปุ่นรักที่จะทำงานหนัก ขยัน อดทน อดออม และมีระเบียบวินัยสูง (O'Toole. 1971 : 10) เอ็ดมพร วงศาโรจน์ ยังเห็นว่า ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศของญี่ปุ่นคือ ทรัพยากรมนุษย์ที่ได้รับการฝึกมาอย่างดี และการทำงานหนักของชาวญี่ปุ่นเอง ส่งผลให้ญี่ปุ่นเป็นผู้นำทางด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความเจริญทางด้านอุตสาหกรรม (เอ็ดมพร วงศาโรจน์ 2522 : 133) ซึ่งต้องอาศัยประชากรที่มีคุณภาพดี จึงจะประสบผลสำเร็จ เช่น ญี่ปุ่น

เยอรมัน สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ หรือแม้แต่นักวิชาการรัฐเกาหลี หลังจากที่ได้รับการกระตุ้น
 ตามหลักการของขบวนการแชนาเอิล อันคง ประชากรมีคุณภาพดี อุตสาหกรรมเกือบทุกประเภท
 กำลังได้รับการส่งเสริมอย่างมากในปัจจุบัน ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ กล่าวเสริมในเรื่องนี้ว่า
 ชาติใดก็ตามหากประชากรมีคุณภาพดี เช่น มีความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ กำลัง
 แรงงานสูง สุขภาพดี มีความขยัน ความอดทน และความเชื่อมั่นในตนเอง จะช่วยให้มีความ
 เจริญก้าวหน้าและมีโอกาสจะพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง เช่น ญี่ปุ่น เยอรมัน เกาหลีใต้
 (สาธารณรัฐเกาหลี) เป็นต้น (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2522 : 30 - 35) ส่วนประเทศ
 ชาติที่ขาดประชากรที่มีคุณภาพดีโอกาสที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ามีน้อย หรือที่เราเรียก
 กันว่า ประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ตั้งอยู่ในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนา ไตรแอนดิส
 (Triandis) กล่าวถึงลักษณะของคนในสังคมด้อยพัฒนาว่า เป็นสังคมที่คนไม่เห็นคุณค่า
 ของการทำงาน ขาดระเบียบวินัย ไม่รู้คุณค่าของเวลา (Triandis. 1973 30 - 36)
 มีนิสัยรอคอยความช่วยเหลือจากรัฐบาลแทนการช่วยเหลือตัวเอง (สากล สติพิทยานันท์
 2524 : 135 - 137) ไม่มีการวางแผนหรือการทำงานตามลำดับขั้นตอน ขาดความกล้าเสี่ยง
 ในการลงทุนต่อสิ่งใหม่ ๆ (อมรา พงศาพิชญ์ 2517 : 289 - 291) ลักษณะการปฏิบัติ
ดังกล่าวก็นำให้ไทยยังคงเป็นประเทศด้อยพัฒนา คนในประเทศมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่า
ประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งที่ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ถึงแม้ว่าจะมีการวางแผนเพื่อการพัฒนา
หลายรูปแบบแล้วก็ตาม สาเหตุหนึ่งคือมุ่งพัฒนาตัววัตถุ ขาดความสนใจต่อตัวบุคคล ดังที่
อายาล อลิเชอร์ บี (Ayal Elizer B.) ศึกษาเปรียบเทียบความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ
ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นพบว่า ไทยกับญี่ปุ่นมีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ลักษณะทางวัฒนธรรมบาง
อย่างคล้ายคลึงกัน และมีจุดเริ่มการพัฒนาใกล้เคียงกัน แต่ในปัจจุบันญี่ปุ่นกลับมีฐานะทาง
เศรษฐกิจก้าวหน้ากว่าไทยมาก (Ayal. 1959 536-537) ทั้งที่เมื่ออดีตไทยเคยมี
เศรษฐกิจดีกว่าญี่ปุ่นมาก แต่พอปี พ.ศ.2515 ญี่ปุ่นมีผลผลิตประชาชาติ (G.N.P.) สูงถึง
 4,000,000 ล้านบาท ส่วนไทยมีเพียง 100,000 ล้านบาท (เขียน ชีววิทย์ 2516 : 95)

และเป็นที่แน่นอนว่า ปัจจุบันนี้ญี่ปุ่นยังมีผลลิตประชาชาติ (G.N.P.) เพิ่มขึ้นยิ่งขึ้น และ
ทั้งช่วงห่างจากไทยมาก ด้วยเหตุผลคุณลักษณะที่ดีของชาวญี่ปุ่น

✕ หากเปรียบเทียบความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างไม่เป็นทางการระหว่างจีน ญี่ปุ่น
ไทย และชาติอื่น ๆ พบว่า การปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเป็นเหตุให้กลุ่มคนในประเทศ
มาเลเซียมีความเหลื่อมล้ำทางฐานะเศรษฐกิจ คนพื้นเมืองเดิมที่มีเชื้อสายมาเลย์ มีความเชื่อถือ
โศกลางสูงเช่นเดียวกับไทย คนจีน ซึ่งเป็นที่รู้จักทั่วไปว่ามีความขยันอดทน มีการแผนงาน
ในการประกอบอาชีพหรือที่เรียกว่า มีหัวทางการค้าขาย ชาวอินเดียนที่เคร่งศาสนา ถือชั้นวรรณะ
ต่างทำงานอยู่ในสภาพทางธรรมชาติเดียวกัน แต่คนจีนซึ่งอพยพเข้ามาอยู่ภายหลังกลับคุมอำนาจ
ทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่มากกว่าชาวมาเลย์ ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศ เช่นเดียวกับในประเทศไทย
ผู้คุมอำนาจทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่คือ คนจีน ญี่ปุ่น และฝรั่งชาติตะวันตก ซึ่งเป็นเจ้าของ
กิจการค้าทางค้าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยมีคนไทยเป็นหุ้นส่วนในส่วนที่น้อยมาก นอกจากจะ
เป็นคนไทยที่มีเชื้อสายจีนผสม จึงจะถือหุ้นในส่วนที่มากขึ้น

ทุกประเทศ ทุกสังคมหรือทุกคน มีวัฒนธรรมด้วยกันทั้งนั้น แต่ลักษณะการนำวัฒนธรรม
นั้น ๆ มาปฏิบัติแตกต่างกัน จึงเป็นผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน การปฏิบัติหรือการ
กระทำต่าง ๆ เช่น ความขยัน ความเป็นคนมีนิสัย อุดม รู้จักอดทนต่อความยาก
ลำบาก เลิกเชื่อถือโศกลางสิ่งมหายต่าง ๆ ทำมาหากินในทางที่สุจริตละเว้นการพนัน รู้จัก
คิดหรือวางแผนเพื่องานอาชีพ ใส่ใจต่อภาวะทางโภชนาการ - อนามัย ตลอดจนการยอมรับ
ฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง กระทำและใช้จ่ายแต่สิ่งที่จำเป็นอย่างเหมาะสมกับฐานะทาง
เศรษฐกิจของตน สิ่งเหล่านี้หากปฏิบัติกระทำในขั้นดีหรือเหมาะสม ดังที่คนในสังคมพัฒนาปฏิบัติ
ก็จะช่วยเพิ่มพูนรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้น ในทางตรงข้าม หากปฏิบัติทางวัฒนธรรม
ต่าง ๆ ดังกล่าวในขั้นต่ำหรือไม่เหมาะสม ไม่ส่งเสริมต่อการเพิ่มรายได้หรือทำให้ฐานะทาง
เศรษฐกิจต่ำลงด้วย เพื่อเป็นการพิสูจน์หรือสนับสนุนหลักการพัฒนาและตัวอย่างการศึกษา รวม
ทั้งความคิดเห็นของผู้วิจัยข้างต้น จึงทำการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างของการปฏิบัติ

ทางวัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านใหม่พวงพยอมกับชาวบ้านพวงพยอม ซึ่งอยู่บนรากฐานวัฒนธรรมไทยภาคเหนือและสภาวะทางธรรมชาติที่เหมือนกัน นอกจากนั้นยังศึกษาต่อไปว่าความแตกต่างของการปฏิบัติทางวัฒนธรรมจะมีผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจอย่างไร โดยการศึกษาเปรียบเทียบจะจัดให้เห็นว่า ชาวบ้านใหม่พวงพยอมมีลักษณะการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจหรือคล้ายคลึงกับชาวจีน กู๋ปุ่น เป็นต้น และผลของการปฏิบัติทางวัฒนธรรมดังกล่าวจะส่งผลให้มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่าชาวบ้านพวงพยอม

3. การปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจ

การวางแผนเพื่ออนาคต

มุลเดอร์ ไนล์ กล่าวว่า คนไทยทำงานโดยไม่ค่อยวางแผน วิธีการใดที่มีลักษณะเห็นผลและใช้ได้นั้น คนไทยจะยอมรับและลงมือใช้ แต่ถ้าวิธีการนั้นต้องทำต่อไปในอนาคตนาน ๆ จึงจะได้ผล คนไทยจะไม่ชอบทำ (Mulder. 1979 : 92) ดังที่ วีรยุทธ วิเชียรโชติ ศึกษาพบว่า ปัญหาการพัฒนาสังคมไทยคือ คนไทยมีบุคลิกภาพที่ไม่รู้จักพึ่งตนเอง ขาดเหตุผล ขาดความเชื่อมั่น ไม่เน้นประสิทธิภาพการทำงาน มักทำงานตามสบาย รักสนุก มุ่งหาความสุขในปัจจุบันแบบ "สืบบิ๊ยกมมือ" ขาดการประหยัด การสะสมเงินไวลงทุน การวางแผนเพื่ออนาคต และมักจะขาดวินัยในตนเองมีความรับผิดชอบต่ำ (วีรยุทธ วิเชียรโชติ มป.ป. : 17)ทัศนคติและความเชื่อของชาวบ้านเกี่ยวกับการทำงานกับฝ่ายบริหารบ้านเมืองยังเป็นไปในแบบเจ้าขุนมูลนาย หรือ "หลวง" จะให้สิ่งนั้นสิ่งนี้ หรือชาวบ้านคอยแต่จะรับ "บารมีปกเกล้า" ในขบวนการของการพัฒนาในปัจจุบัน ชาวบ้านจึงทัศนคติของการที่จะรับความช่วยเหลือจากรัฐบาลอยู่ร่ำไป (สากุล สถิตวิทยานันท์ 2524 : 135 - 137) เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งซึ่งทำให้เห็นว่า ชาวยุคใหม่ไทยยังขาดความคิดสร้างสรรค์ การวางแผนเพื่ออนาคต ไม่กระตือรือร้นที่จะขวนขวายช่วยตัวเอง เพื่อเป็นการเพิ่มฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองหรือครอบครัว เมื่อ

หมกความช่วยเหลือจากรัฐ ก็อาจจะกลับคืนสู่สภาพความยากจนเช่นเดิม ดังที่ ประมาณ เทพสงเคราะห์ วิจัยพบว่า ชาวบ้านโลกาภิวัตน์ยังขาดความคิดในการปรับปรุงตนเอง ขาดการลงทุนควยกำลังสมอง ส่งผลให้ชาวบ้านโลกาภิวัตน์ไม่สามารถเข้าสู่ระบบการเกษตร เพื่อการค้าได้ ถึงแม้จะมีผลผลิตสูงซึ่งคาดว่าจะได้ผลเฉพาะช่วงปีแรก ๆ เท่านั้น ถ้าหาก ยังคงความคิดและการปฏิบัติทางวัฒนธรรมเช่นเดิม (ประมาณ เทพสงเคราะห์ 2524 : 118) นอกจากนั้นลักษณะของการคุมครองการพัฒนาตั้งแต่เกิดจนถึงผู้ใหญ่ ด้วยเหตุที่มีช่วงเวลาว่างงาน การรวมตัวทางสังคมเพื่อความสนุกสนานมากเป็นผลเสียต่อการวางแผนเพื่ออนาคต เงินทอง ที่หาได้ในระหว่างการทำงานจะถูกนำมาใช้เล่นการพนัน เที่ยวเตร่แทนที่จะเก็บไว้เพื่อการ ลงทุนประกอบอาชีพ ผลผลิตทางการเกษตรลดลงทุกปี รายจ่ายสูงกว่ารายได้ ในที่สุดคนรวย อาจจะจนลงและคนจนก็กลับยิ่งจนหนักลงไปอีก (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2522 : 48) ดังนั้น การพัฒนาทางค่านักดูหรือการให้เทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ฐานะทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นชั่วคราว เมื่อใดที่รัฐบาลปล่อยมือหรือเทคโนโลยีนั้น ๆ เสื่อมคุณภาพ ผลทางเศรษฐกิจจะลดทาลงเช่นเดิม เป็นภาระของรัฐอย่างไม่มีวันจบสิ้นต่อไป

ดังนั้น สังคมที่คนขาดการวางแผนเพื่ออนาคต รอคอยความช่วยเหลือจากรัฐบาล ส่วนใหญ่เป็นสังคมทำการเกษตรแบบยังชีพ จึงให้ผลผลิตค่าประชาชนโดยทั่วไปยากจน ดังเช่น ประเสริฐ วิทยารัฐ ศึกษาพบว่า ชาวชนบทที่ทำการเกษตรแบบยังชีพจะขาดการวางแผนการใช้ที่ดิน จึงทำให้การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเป็นไปอย่างขาดประสิทธิภาพ และมีผลต่อ ฐานะทางเศรษฐกิจ (ประเสริฐ วิทยารัฐ 2522 : 33) ส่วนชาวนาที่ทันสมัย มีการ วางแผนงานก่อนทำงาน จะประสบผลสำเร็จทางเศรษฐกิจสูงกว่าชาวนาแบบดั้งเดิม ซึ่งไม่ เคยวางแผนงานล่วงหน้า (วรรณ จารุทัศน์ 2519 : 77) เช่นเดียวกับ การทำงานของ ชาวนา ซึ่งมีการวางแผนโครงการและแผนงานประจำวันที่เป็นระเบียบกว่าชาวนา โดยเฉลี่ย ชาวนาจึงมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าชาวนา (ประเสริฐ วิทยารัฐ 2522 : 40) อย่างเช่น ผลการวิจัยของ มัชฌม เรืองแสน พบว่าชาวนากลุ่มที่มีอาชีพทำสวนผัก สวนดอกไม้ในพื้นที่

ขนาดเล็ก มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเพราะมีการวางแผนงานล่วงหน้าเสมอ (มัธยม เรื่องแสน 2525 : 34) ดังนั้น การเพิ่มฐานะทางเศรษฐกิจของคนในสังคมการเกษตรแบบยั่งยืนจะประสบผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว หากคนในสังคมนั้น ๆ ได้รับการพัฒนาให้มีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านการวางแผนเพื่ออนาคตในสมองและจิตใจอย่างถูกต้อง เช่นเดียวกับคนในสังคมที่ทันสมัยหรือได้รับการพัฒนาแล้ว ซึ่ง โจเซฟ เอ.คาร์ล (Joseph A. Kahl) ได้กล่าวถึงคนในสังคมที่ทันสมัยว่า คนในสังคมที่ทันสมัยมีการทำงานตามลำดับขั้นตอนตามแผนงานที่วางไว้ล่วงหน้าเสมอ มีระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน กล้าคิดและกล้าเสี่ยงในการลงทุนทั้งในด้านการปรับปรุงกิจการเก่าให้ดีขึ้น และการลงทุนในสิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำผลกำไรมาสู่ในชั้นปลาย (อมรา พงศาพิชญ์ 2517 : 289 - 291) หรือในทัศนะของ แบทเทน คนที่เจริญแล้วมีคุณลักษณะ 5 ประการ คือ

1. เป็นคนรู้จักใช้ความคิดอย่างมีจุดหมายปลายทาง
2. สามารถคาดการณ์ภายหน้า
3. สามารถดำเนินงานที่ยู่งยากซับซ้อน
4. รับฟังและเข้าใจความเห็นของผู้อื่น
5. ขานานูในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อบรรลุจุดประสงค์ (อาภรณ์พัชร์

จันทร์สว่าง 2525 : 33)

คุณลักษณะทั้ง 5 ประการ เป็นลักษณะการปฏิบัติที่ส่อให้เห็นว่า บุคคลที่เจริญนั้น ๆ มีการวางแผนเพื่ออนาคต ใช้คุณลักษณะดังกล่าวเสริมให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพื่อผลทางด้านเศรษฐกิจ คล้ายคลึงกับการปฏิบัติของชาวสาธารณรัฐเกาหลีที่อยู่ในขบวนการแฮมมาเอ็ด อันคอง คือ มีลักษณะการทำงานอย่างมีระเบียบวินัย มีการวางแผนรายได้และเป้าหมายในอนาคตที่แน่นอน รู้จักคิดช่วยตัวเองและดำเนินงานด้วยตนเอง มีขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ เช่น การประชุม การเลือกตั้ง การวางแผนของโครงการต่าง ๆ

ในสภาชุมชน กาเนินงานตามโครงการที่วางไว้อย่างรอบคอบเป็นผลให้ชาวชนบทของสาธารณรัฐเกาหลีเห็นความยากจนได้ภายใน 4 ปี มีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 5,000 บาทต่อเดือน โดยยึดถือการออมทรัพย์เป็นหัวใจ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือของการร่วมทุนสำหรับโครงการต่าง ๆ ในอนาคต (อนุสรณ์ ทรัพย์มณู 2521 : 4 - 20) เช่น โครงการที่ชาวประมงในโครงการแฉมาเอ็ด ได้เปลี่ยนกิจกรรมจากการจับสัตว์น้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งนับวันจะร่อยหรอลงมาเป็นการเพาะพันธุ์แทน (อนุสรณ์ ทรัพย์มณู 2521 : 51) เป็นการพยายามต่อสู้กับธรรมชาติ วางแผนใช้ธรรมชาติเป็นเครื่องมือประกอบในการแพร่ขยายแนวทางหากิน เพื่อเพิ่มพูนรายได้ ไม่หยุดนิ่งหวังพึ่งธรรมชาติเพียงอย่างเดียว เช่น ในชนบทไทยหลายพื้นที่ ที่ยังใช้ประโยชน์จากธรรมชาติไม่ถูกต้องและไม่เต็มที่ กินอยู่เท่าที่ธรรมชาติอำนวย ไม่คิดวางแผนที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงขึ้นหรือดีขึ้นกว่าเดิม ขาดความนึกถึงวันข้างหน้า ซึ่งสภาพทางธรรมชาติอาจเสื่อมลงและไม่พอที่จะตอบสนองความต้องการของปริมาณประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตรงข้ามกับการปฏิบัติของชาวจีนและชาวญวน ซึ่งมัธยม เรื่องแสน วิจัยพบว่า ชาวจีนและชาวญวนที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย รู้จักการประหยัด ขยันอดทน อุดหนุนเพื่อการลงทุนที่สูงกว่าเดิม ทำให้ชาวจีนสามารถคุมอำนาจทางเศรษฐกิจของไทยเป็นส่วนใหญ่ (มัธยม เรื่องแสน 2525 : 34 - 48) ชาวญวนเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่มีคุณสมบัติทางค่านิยมและนิสัยของชาวญวนว่า เป็นคนตรงต่อเวลา มีระเบียบวินัย ถือว่าเวลาเป็นทรัพยากรที่สำคัญ ดังนั้น เมื่อคิดจะทำอะไรก็ตาม ชาวญวนจึงต้องวางแผนและปฏิบัติให้ตรงตามแผนและเวลาที่กำหนดไว้ เป็นผลให้ชาวญวนมีความมานะ อดทนและขยัน ซึ่งผลที่ได้รับคือการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงในปัจจุบัน (โฆษะ อารียา 2518 : 131 - 132) คนในชาติที่พัฒนาแล้วคงกล่าวข้างต้น สนับสนุนให้ทวีเคราะหของสำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด เชื้อมั่นยิ่งขึ้นโดยเสนอทวีเคราะหว่า ชาติใดก็ตามที่มีระเบียบวินัย โดยมีการวางแผนงานการทำงานล่วงหน้าเสมอ ไม่ว่าจะประกอบกิจกรรมใด ๆ ย่อมได้รับผลสำเร็จเสมอ (สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด 2524 : 5 - 7)

ดังนั้น การทำงานอย่างมีระเบียบวินัย การประหยัด อดออมเพื่อการลงทุนทาง เศรษฐกิจ การวางจุดมุ่งหมาย การตรงต่อเวลา การคาดการณ เป็นต้น เป็นการกระทำ ที่จะช่วยชี้นำคนในสังคมนั้น ๆ มีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านการวางแผนเพื่ออนาคตที่ช่วยส่งเสริม ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งคนไทยในชนบทยังขาดคุณลักษณะดังกล่าว ยึดถือการปฏิบัติทางวัฒนธรรม ด้านการวางแผนเพื่ออนาคตแบบสังคมค่อยพัฒนา ประกอบการเกษตรแบบยังชีพฐานะทางเศรษฐกิจ ต่ำ มิได้มุ่งหวังที่จะให้เกิดผลผลิตสูงสุด แต่มุ่งที่จะให้เกิดการสูญเสียหรือกระทบกระเทือนต่อ ครอบครัวน้อยที่สุด จึงไม่คิดวางแผนเพื่ออนาคต

ความเชื่อที่ผิด

ฮอลท์ (Hault) ให้ความหมายของคำว่า "ความเชื่อถือโศกลาง" ว่า ความเชื่อ ที่ผิด (False belief) เป็นการปฏิบัติที่ผิดระเบียบแบบแผน (Misleading) มีกำเนิดจากความหลงใหลในศาสนา (Magico-religious) ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือ ความเชื่อที่มีมาช้านาน เมื่อมีความเชื่อเกิดขึ้น ผู้คนก็ตองนับถือ สิ่งที่น่านับถือเรียกว่า โตเทม (Totem) หมายถึง ความเชื่อที่เป็นจุดรวมแห่งความศักดิ์สิทธิ์และการเคารพบูชา บางครั้ง อาจกล่าวว่า ความเชื่อถือโศกลางหมายถึง การปฏิบัติที่ปราศจากความเชื่อถือตัวเอง (Hault. 1969 104 - 106) ฉะนั้น การปฏิบัติที่ขาดความเชื่อถือ เชื่อมั่นในตนเอง เช่น การเบนไหว้ผี กล่าวต่อสิ่งที่ไม่แน่นอน ไม่มีตัวตน จะประกอบกิจการใด ๆ ก็จะต้องถูก ฤกษ์ยาม ถ้าพระทนายว่าฤกษ์ไม่ดี ก็กรรมนั้น ๆ ก็ต้องรอไปก่อนจนกว่าฤกษ์ดีถึงคอยทำ รอคอยแต่เรื่องของโชคชะตาราศี สูญเสียเวลาอันมีค่าแทนที่จะไค่นำไปก่อให้เกิดประโยชน์ ทางเศรษฐกิจ เกิดขึ้นมากกับคนไทยในชนบทที่ผูกพันชีวิตกับศาสนา

คาร์ล มาร์กซ จึงถือว่า ศาสนาเป็นยาเสพติด ก่อให้เกิดความลุ่มหลงมกมาย ซึ่งมาลินอฟสกี เสริมว่า ศาสนาและพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนามักเกี่ยวกับความไม่แน่ใจใน ธรรมชาติ เกรงกลัวต่อสิ่งที่ไม่แน่นอนต้องเบนไหว้ผีสางเทวดาหรือทนายทายหักก่อนถึงจะกล้า

ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ (พิชญ์ สมพอง 2523 : 176) โดยเฉพาะชาวชนบทไทยซึ่งเคร่งครัด
 ต่อศาสนา มาก ดังที่ อมรา พงศาพิชญ์ กล่าวถึง การวิเคราะห์พุทธศาสนาของนักมานุษยวิทยา
 ตะวันตก ซึ่งได้ออกไปศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศาสนาในชนบทไทยไว้หลายคน เป็นต้นว่า โรเบิร์ต เทกซ์เตอร์
 โฮเวิร์ด คอฟแมน, โคนาร์ค คิงส์ลีย์, วิลเลียม เคลาส์เนอร์, เอ.โทมัส เคิร์ช และ เอส.เจ.ทัมบายท์
 ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ว่า ชาวชนบทไทยยังคงมีความเชื่อที่ไร้เหตุผล เชื่อโชคลางของขลัง การ
 ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ โดยได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์เป็นส่วนใหญ่ มีผล
 ต่อการดำรงชีวิตทั้งทางค่านิยมเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมแสดงออกใน 3 ลักษณะ คือ การ
 ปฏิบัติทางศีลธรรม ทางไสยศาสตร์ และทางโหราศาสตร์ ทางศีลธรรมเน้นให้คนเชื่อใน
 เรื่องความเมตตาการุณา ความกตัญญู เป็นต้น จัดว่าเป็นการปฏิบัติทางวัฒนธรรมค่านิยม
 ความเชื่อที่ดี แต่ถ้าเป็นทางไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ เน้นให้คนประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ
 เช่น การแห่นางแมวเพื่อขอฝน การทำเสน่ห์ยาแฝด ฯลฯ หรือส่งเสริมให้คนเชื่อในสิ่งที่เหนือ
 ธรรมชาติ ไม่สามารถให้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ได้ มีประเพณีต่าง ๆ เพื่อเน้นให้ผีสร้างเทวคา
 เจ้าพ่อเจ้าแม่ในแต่ละพิธีกรรมทำให้ต้องใช้จ่ายเงินมากมาย เพราะเชื่อในเรื่องของโลภหน้า
 เป็นต้น เป็นการปฏิบัติทางวัฒนธรรมค่านิยมความเชื่อในทางที่ผิดดั่งมายและไร้เหตุผล สูญเสีย
 ทั้งเงินและเวลาทางเศรษฐกิจอย่างมาก เช่นที่ พิชญ์ สมพอง กล่าวว่า ชาวชนบทเชื่อว่า
 ชาติเกิดกรรมเกิดมาจนเลยต้องพยายามทำบุญมากเพื่อชาติหน้าจะได้ไปเกิดสุขสบายบุญของชาตินี้
 ที่ทำไว้ ดังนั้น ในชนบททั่วไปจึงมีงานบุญตั้งแต่เดือนอ้าย (เดือนธันวาคม) จนถึงเดือนสิบสอง
 ในภาคอีสานเรียกว่า ทำบุญสิบสองเดือน หรือ "อีตสิบสอง" คือ

เดือนอ้าย : ทำบุญเข้ากรรม	เดือนเจ็ด : บุญข้าวชะ
เดือนยี่ : บุญคุณลาน	เดือนแปด : บุญเข้าพรรษา
เดือนสาม : บุญสาวจี	เดือนเก้า : บุญท้าวประคัมคิม
เดือนสี่ : บุญสงกรานต์	เดือนสิบเอ็ด : บุญออกพรรษา
เดือนห้า : บุญบั้งไฟ	เดือนสิบสอง : บุญกฐิน

(พิชญ์ สมพอง 2523 : 96 - 97)

การหาบุญทั้งสิบสองเดือน ชาวบ้านจะช่วยเหลือเงินช่วยเหลืออย่างเต็มที่ มีมหรสพฉลองกันอย่างครึกครื้น เป็นการปฏิบัติที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านที่ใช้จ่ายเงิน หมู่มสาวหรือแม่เตนหลักผู้ใหญ่บางคนจะสรรหาเสื้อผ้าใหม่ ๆ กระเป๋าของใช้และเงินทอง เพื่อร่วมฉลองทั้งภายในท้องถิ่น ถ้ามีเงินทองมากก็ไปเที่ยวร่วมฉลองในตัวเมืองหรือท้องถิ่นบ้านญาติพี่น้อง - เพื่อนฝูง

เพราะนิสัยของคนไทย จริฎ พรหมอยู่ กล่าวว่า รักความสนุกสนาน ชอบทำตนตามสบาย ไม่เคร่งครัดกับระเบียบแบบแผนหรือพิธีรีตอง ไม่จริงจังกับชีวิต เวลาเกิดเรื่องอะไรขึ้นมักลืมนำใจคอกว้างขวางรักพวกพ้อง ไม่เชื่อตัวเองแต่กลับเชื่อและนับถือผีสงเทวดา เครื่องรางของขลังถือเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ หรือเพื่อความสบายใจเพราะความกลัวในสิ่งลึกลับ ชอบทางานพิธีเพื่อเกียรติ ต้องการตำแหน่งการยกย่องในสังคม นิยมจัดพิธีอย่างใหญ่โต บางครั้งก็มีการกุศน์ยืมสินมาเพื่อจัดการพิธีต่าง ๆ เช่น บวชนาค แต่งงาน เป็นต้น (จริฎ พรหมอยู่ 2523 : 15)

เปรียบเสมือน "คานาพริกละลายแม่น้ำ" บางคนมีลูก 3 คนแล้วยังใช้หนี้สินไม่หมด (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2522 : 46) เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาวไรชาวนาที่มีฐานะยากจน ดังที่ ฮิกกินส์ (Higgins) กล่าวว่า เป็นลักษณะทางวัฒนธรรมของประเทศด้อยพัฒนา เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียใต้และเอเชียอาคเนย์ ซึ่งไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อดั้งเดิมได้ (Higgins. 1968 : 257) ให้ความสำคัญของชีวิตหลังจากที่ตายไปหรือชีวิตในชาติหน้า มีการลงทุนที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิต เช่น สะสมเพชรนิลจินดา นอกจากนั้นยังพบว่าคนในสังคมที่ไม่ใช่สังคมอุตสาหกรรมมีอัตราที่จะเอาชนะธรรมชาติและเงื่อนไขทางธรรมชาติอย่างมาก โดยเชื่อว่าความแห้งแล้งหรือน้ำท่วมเกิดจากการกระทำของวิญญาณที่โกรธแค้น ซึ่งมีมนุษย์ต้องรับและไม่สามารถควบคุมได้ (Hauser. 1959 : 81) สาเหตุหนึ่งคือ "วัด" ซึ่งพร่ำสอนให้คนอดทนต่อความทุกข์ยากในชีวิตได้ โดยไม่คิดร่นกระวนกระวายจนเกินไป "ความเชื่อ" ก็เป็นไปในทางส่งเสริมให้คนยอมรับสภาพของงานเหมือนหนึ่งว่าเป็นบุญกรรมมาแต่ชาติก่อน ซึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็คิดสินมาให้อย่างยุติธรรมแล้ว ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากจะมุ่งทำความดีและ

ชยันตามกฎเกณฑ์แบบ ๆ ของสังคม ก็จะได้ผลตอบแทนบางอย่างพอเป็นเครื่องปลอบใจ แต่ถาพาคี
 แล้วยังไม่ไค้ก็ไค้ไม่ต้องไปโทษใคร ให้โทษกรรมเกาของตัวเอง (วิทยากร เชียงกูล 2517 :
 25 - 26) ยังสังเกตพบว่า "วัด" กลายเป็นแหล่งบันเทิงของชาวชนบท เป็นที่ที่คนหนุ่มคนสาว
 จะไค้พบปะเกี้ยวพาราสีกัน ไค้แต่งกายโอ้อวดโดยเลียนแบบอย่างคนกรุงพกพาเงินที่ไค้จากการ
 ทำงานมาใช้จ่ายเพื่อการชมหรสพ คุณนตรี กังที่พระพยอม กัลยาโณ กล่าวว้า วัดใหญ่บางแห่ง
 มีวิธหาเงินสร้างโบสถ์วิหารโดยการจัดงานมหรสพ คนตรี ลิเก เป็นต้น ส่งสารชาวไร่ ชาวนา
 ที่ทำงานเฉลี่ยไค้วันละ 35 บาทต่อคน พอวัดจัดงานน้าวงคนตรีลูกทุ่ง "สายัณห์ สัญญา" มาแสดง
 3 ชั่วโมง เงินจากการทำงาน 2 วันหมดลงทันที เป็นการทา "วัด" ให้เป็น "วิก" และเป็น
 "เว้จ" เมื่องานฉลองสิ้นสุดลง เพราะมีทั้งมีปัสสาวะ อุจจาระ แผลงวันตอมเศษอาหารเหม็น
 หึ่งไปหมด (พระพยอม กัลยาโณ 2526 : 9 - 12) อิทธิพลของ "วัด" ดังกล่าว ทำให้คน
 ในชนบทไทยยึดถือมาเป็นแบบแผนการปฏิบัติตนในสังคม ดังคำพังเพย "แข่งเรือแข่งแพ้นแข่งไค้
 แข่งบุญแข่งวาสนานันแข่งไมไค้" และมีความเชื่อที่จะทำมาหากินมากกว่าทามาหาเก็บ หาตัวตาม
 คาเปรียบเปรยว้า "หาเช้ากินค่ำ" ชาวชนบทส่วนใหญจึงไม่สามารถที่จะเขิบฐานะทางเศรษฐกิจ
 ของคนให้ไค้เทียบเท่าสังคมในประเทศพัฒนาไค้

ดังนั้น การสร้างความเชื่ออย่างมีเหตุผล จึงเป็นสิ่งที่ประธานาธิบดี ปาร์ค จุง ฮี
 (President Park Chung Hee) กานึงถึง และน้ามากกล่าวแก่ชาวชนบทสาธารณรัฐ
 เกาหลีที่ยากจนว้า "เราต้องไมคิคว้าความยุ่งยากทาง ๆ ของชาติเป็นเรื่อของโชคชะตา ทุกคน
 ต้องสร้างแรงกลใจให้เกิควิญญาณแห่งความชยัน เชื่อมั่นในตนเอง และร่วมมือกัน ต้องทำงาน
 หนักเพื่อชีวิตที่ดีกว่าและมีอนาคต" (อนุสร ทรัพย์มณู 2521 : 24) จึงต่อมาไค้กลายเป็นหลัก
 ปรัชญาที่ชาวบ้านในโครงการแะมาเอิล อันคอง ไค้ยึดถือปฏิบัติ จนประสบผลสำเร็จทางการ
 พัฒนา และยังพยายามขับไล่ความเชื่อที่ไม่เป็นเหตุผลเหล่าน้าออกจากหมู่บ้าน เพราะเหตุผล
 สอดคล้องกับความคิขของ วิทยากร เชียงกูล ที่ว้า ความเชื่อในลัทธิหรือพิธีกรรมต่าง ๆ
 ทำให้คนมีทัศนคติแบบยอมรับชะตากรรม ไมคิฉะวนขวาย ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยเพื่อพิธีกรรมต่าง ๆ

นอกจากนั้นความเชื่อที่ไร้เหตุผลยังก่อให้เกิดการลงทุนที่ไม่ก่อประโยชน์ต่อการพัฒนา เช่น สร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ อย่างวิจิตรพิสดาร แทนที่จะนำเงินเก็บออมเพื่อการลงทุนทางเศรษฐกิจต่อไป (วิทยากร เชียงกูล 2517 : 36) ความเชื่อมงายที่หลงไปสร้างแต่พระพุทธรูปพระธรรม เรียบไรเป็นพื้น ๆ ลาน ๆ สร้างพระแจกัน สร้างพระธรรมไตรปิฎกใส่ตู้ใ้ปลวกกิน หากคนเปิดอ่านไม่ได้ เพราะไม่มีผู้สร้างคนอ่าน สร้างไปบูชาแต่คลุมมากกว่า (สำนักธรรมวิจัย 2522 : 15) ความเชื่อดังกล่าวได้ถูกกลบฝังจากความคิด การปฏิบัติของเกษตรกร ชาวเกาหลีในโครงการแอมะเอิล ซึ่งเคยเชื่อถือและมีฐานะยากจน ทุกคนสำนึกได้ว่า การเปลี่ยนแปลงแนวการดำเนินชีวิตและแนวความคิดแบบเก่า ๆ ไปสู่แนวทางวิทยาศาสตร์ได้สำเร็จ เลิกการรอคอยโชคชะตา เลิกการเชื่อถืออย่างมงาย ทรงเจ้าเข้าผี ช่วยให้พวกเขารู้จักขยัน ใช้งานเอง ใช้แรงงานและทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความร่ำรวยควรมาจากการขยัน การประหยัด อุดหนุน เชื่อว่าการหาได้มากและใช้จ่ายหมดสิ้นโดยไม่เป็นประโยชน์ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง แต่การหารายได้น้อยมีการเก็บออมบ้างเป็นประโยชน์มากกว่า (อนุสร ทรัพย์มณ 2521 : 50) ผลผลิตต่อไร่จะสูงขึ้น (ประมาณ เทพสงเคราะห์ 2524 : 19) ผลที่สุดชาวบ้านที่เคยยากจนก็จะสามารถลืมตาอ้าปาก มีฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ทางคานทาง ๆ เขยิบสูงขึ้น ทางหนึ่งคือ การลดค่าใช้จ่ายสำหรับเรื่องความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลเหล่านี้ โยนไปเพิ่มทางคานงานอาชีพ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดี แต่ยากต่อการยอมรับของชาวชนบทไทย ดังตัวอย่างการวิจัยยังพบว่า หมู่บ้านตาย ในอำเภอสีจิงหวัดลำพูน ชาวบ้านยังคงเสียค่าใช้จ่ายทางคานการเกษตรเพียงร้อยละ 3 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ขณะที่เดียวกันกลับเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการหาบุญถึงร้อยละ 14.9 ของรายจ่ายทั้งหมด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 : 33) เช่นเดียวกับฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ กล่าวว่า ชาวไทยเชื่อว่าการทำบุญเป็นกรรมดีที่ควรจะทำสม่ำเสมอ ๆ จะส่งผลต่อตนเองและครอบครัวในชาติหน้า ชาวไทยทั้งที่ยากจนและร่ำรวย จึงนิยมทำบุญกุศลไม่ว่าจะยากจนเท่าไรก็ตามจะทุ่มเทเงินทำบุญก่อนโดยไม่กลัวอดอยาก ตัวอย่าง ครอบครัวชนบท

ในทาลลันตอง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งส่วนมากมีฐานะยากจนจะจ่ายเงิน
เพื่อการทานบุญถึงร้อยละ 55 ของรายได้ประจำปีของครอบครัว (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ
2522 : 44) พระพยอม ยังกล่าวว่า คนไทยยังเชื่อว่าการจัดงานศพอย่างใหญ่โต มีทั้งโขน
ลิเก ฯลฯ รวมทั้งการจุดพลุไฟจำนวนมาก ซึ่งคิดเป็นเงินหมื่น จะช่วยกันให้วิญญาณคนตาย
ขึ้นสวรรค์ได้ ความเชื่อผิด ๆ ที่ทำให้ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในงานศพนี้ ท่านเปรียบว่า "เผาศพ
เหมือนกับเผาทรัพย์" (พระพยอม กัลยาโณ 2526 : 12)

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ เชื่อว่า เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันมีการ
แข่งขันมาก ทำให้เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับโชคชะตาชีวิตจึงต้องแสวงหาความรู้ล่วงหน้า
ชะตาชีวิตในอนาคตของตนจะเป็นอย่างไร ทำให้โหราศาสตร์มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนไทย
(ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2522 : 46) ถ้าหากเรานำเงินและเวลาที่เสียไปกับการทวงดวง
หรือนั่งให้หมอดูทำนาย มาใช้เพื่อการลงทุนทางเศรษฐกิจหรือเอาใจใส่ต่อการทำงานมากขึ้น คิด
ต่อสู้หรือแข่งขันทางการค้าอย่างถูกต้อง จะเป็นการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อที่มีเหตุผล
เพราะรายได้ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเสียไปเพราะการแข่งขันทางการค้า ก็จะย้อนกลับคืนมามาก
กว่ารายได้ปกติ บางครั้งผลจากการไปดูดวง จะเป็นผลให้พลาดโอกาสทางเศรษฐกิจ จาก
การขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าเสี่ยงต่อการลงทุน เพราะกลัวเกรงตามที่หมอดูทำนาย
หายทักไว้ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะในประเทศด้อยพัฒนา

โจเซฟ เอ. คาร์ล (Joseph A. Kahl) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสังคม ไทย
2 แบบ คือ สังคมแบบดั้งเดิม กับ สังคมแบบทันสมัย พบว่า สังคมแบบทันสมัยจะเชื่อถือสิ่งที่
พิสูจน์ได้ทางวิทยาศาสตร์ มีเหตุผล ส่วนสังคมแบบดั้งเดิม เชื่อถือโชครากรรม (Fatalism)
ทำให้เขายึดมั่นอยู่กับประเพณี เรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมาจากบรรพบุรุษ และปรับ
ตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมากกว่าที่จะเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นเช่นคนในสังคมทันสมัย
นิยมการบูชาผีสร้างเทวคา เชื่อถือโชคกลาง ลุ่มหลงมกมายแก่กับการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ส่วน
สังคมทันสมัยกลับเชื่อและลุ่มหลงกับการทำงาน เห็นเวลาเป็นทรัพยากรที่มีค่า (อมรา พงศาพิชญ์
2517 : 289 - 291) การลุ่มหลงกับการประกอบพิธีกรรม การบูชาผีสร้างเทวคา ทำให้

เกษตรกรชนบทไทยต้องมีรายจ่ายเพื่อการนี้เป็นประจำทุกปี เช่น ผลการศึกษาของ
สุเทพ สุนทรเกตุ ซึ่งพบว่า พืชเลี้ยงชีพของชาวนาแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะจัดอย่าง
ใหญ่โตเป็นประจำทุกปี ชาวนาทุกคนจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือเงินทองเป็นจำนวนมาก เพราะ
มีความเชื่อว่า บุญเจ้าของหมู่บ้านศักดิ์สิทธิ์ (พิชญ์ สัมพอง 2523 : 220)

ศุภชัย เหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงควรสนับสนุนให้ชาวนาไ้รู้จักคิดและเชื่อในสิ่งที่มีเหตุผล
และเป็นประโยชน์ต่อฐานะทางเศรษฐกิจ ฌรงค์ เล็งประชา เสนอว่า ควรเปลี่ยนแปลง
ทัศนคติหรือความเชื่อบางประการที่เป็นอุปสรรคแก่การประกอบอาชีพ เช่น ความเชื่อในสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ ทาง ๆ การใช้เงินทองฟุ่มเฟือยในการจัดงานบุญประเพณีทาง ๆ ซึ่งไม่ส่งผลต่อการ
ผลิต ความเชื่อถือในบุญวาโส ซึ่งบางครั้งต้องยอมรับปฏิบัติตามทั้ง ๆ ที่ไม่ถูกต้องนัก เช่น
การรับประทานข้าวมาก ๆ กินน้อย ๆ จะทำให้โตเร็ว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่กระทำ
อะไรตามลำพังตนเอง การทำงานเป็นหมู่คณะไม่ค่อยได้ผล ในด้านการอนามัยและสุขภาพ
เช่นการไม่ยอมใช้ส้วมซึมในห้องดินบางแห่ง ซึ่งมาจากทัศนคติความเชื่อที่ผิด ๆ ของชาวนาแบบ
ทั้งถิ่น (ฌรงค์ เล็งประชา 2524 : 135 - 137)

แต่ความคิดเห็นเรื่อง "ความเชื่อ" ของ ภิญญ จิตธรรม กลับเห็นว่าทั้งผลดี
และผลเสีย กล่าวคือ มองในแง่ผลดีทำให้มนุษย์ระวังตัวมากขึ้น ส่วนผลเสียจะขัดกับหลัก
เศรษฐกิจ เพราะมุ่งแต่แสวงหาโชคลาภแทนการตั้งใจประกอบอาชีพ ชอบแสวงหาโชคด้วยวิธี
การรวยทางลัด เช่น ขอยหวยเบอร์, เล่นการพนัน ทั้งที่บางคนตั้งแต่เกิดจนตายก็ไม่เคยได้รับ
โชคเลยเป็นการบันทอนรายได้ (ภิญญ จิตธรรม 2518 : 54 - 72) การปฏิบัติทาง
วัฒนธรรมด้านความเชื่อในทางที่ไร้เหตุผลมลายในเรื่องของไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ ไม่มี
ผลดีไม่ว่าจะในลักษณะใดก็ตาม เพราะการที่มนุษย์มีแต่คอยระวังตัว จะเป็นเหตุให้ขาดความเชื่อ
มั่นในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ เกิดความซลาดกลัวที่จะประกอบกิจกรรมใด ๆ เป็นลักษณะ
ของกบในสังคัมค้อยพัฒนา ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ เพราะความสามารถของบุคคลในการทำงาน
ไม่ได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาดีขึ้น เช่นที่ สากล สติวิทยานันท์ กล่าวว่า เกษตรกรไทย

เกษตรกรชาวไทยต้องมีรายจ่ายเพื่อการนี้เป็นประจำทุกปี เช่น ผลการศึกษาของ
สุเทพ สุนทรเกสัช จึงพบว่า พิธีเลี้ยงผีของชาวบ้านแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะจัดอย่าง
ใหญ่โตเป็นประจำทุกปี ชาวบ้านทุกคนจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือเงินทองเป็นจำนวนมาก เพราะ
มีความเชื่อว่า ผีปู่เจ้าของหมู่บ้านศักดิ์สิทธิ์ (พิชญ์ สมพอง 2523 : 220)

ควยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงควรสนับสนุนให้ชาวบ้านได้รู้จักคิดและเชื่อในสิ่งที่มีเหตุผล
และเป็นประโยชน์ต่อฐานะทางเศรษฐกิจ ฌรงค์ เล็งประชา เสนอว่า ควรเปลี่ยนแปลง
ทัศนคติหรือความเชื่อบางประการที่เป็นอุปสรรคแก่การประกอบอาชีพ เช่น ความเชื่อในสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ การใช้เงินทองฟุ่มเฟือยในการจัดงานบุญประเพณีต่าง ๆ ซึ่งไม่ส่งผลต่อการ
ผลิต ความเชื่อผิดในผู้ชั่วร้าย ซึ่งบางครั้งต้องยอมรับปฏิบัติตามทั้ง ๆ ที่ไม่ถูกต้องนัก เช่น
การรับประทานข้าวมาก ๆ กับน้อย ๆ จะทำให้โตเร็ว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่กระทำ
อะไรตามลาพังตนเอง การทำงานเป็นหมู่คณะไม่ค่อยได้ผล ในด้านการอนามัยและสุขภาพ
เช่นการไม่ยอมให้ส่วนิมในท้องถิ่นบางแห่ง ซึ่งมาจากทัศนคติความเชื่อที่ผิด ๆ ของชาวบ้านแทบ
ทั้งสิ้น (ฌรงค์ เล็งประชา 2524 : 135 - 137)

แต่ความคิดเห็นเรื่อง "ความเชื่อ" ของ ภิญญ จิตธรรม กลับเห็นว่ามิ่งผลดี
และผลเสีย กล่าวคือ มองในแง่ผลดีทำให้มนุษย์ระวังตัวมากขึ้น ส่วนผลเสียจะขัดกับหลัก
เศรษฐกิจ เพราะมุ่งแต่แสวงหาโชคลาภแทนการตั้งใจประกอบอาชีพ ขอบแสวงหาโชคด้วยวิธี
การรวยทางลัด เช่น ขวดยเบอร์, เล่นการพนัน ทั้งที่บางคนตั้งเจตนายกไม่เคยได้รับ
โชคเลยเป็นการบั่นทอนรายได้ (ภิญญ จิตธรรม 2518 : 54 - 72) การปฏิบัติทาง
วัฒนธรรมด้านความเชื่อในทางที่ไร้เหตุผลลงมายในเรื่องของไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ ไม่มี
ผลดีไม่ว่าจะในลักษณะใดก็ตาม เพราะการที่มนุษย์ัวแต่คอยระวังตัว จะเป็นเหตุให้ขาดความเชื่อ
มั่นในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ เกิดความขลาดกลัวที่จะประกอบกิจกรรมใด ๆ เป็นลักษณะ
ของคนในสังคมก้อยพัฒนา ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ เพราะความสามารถของบุคคลในการทำงาน
ไม่ได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาดีขึ้น เช่นที่ สากล สถิตวิธานันท์ กล่าวว่า เกษตรกรไทย

ขาดแรงจูงใจในการสร้างความสำเร็จมีความเชื่อว่า ความสำเร็จหรือรายได้ที่จะหาได้มากน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับบุญวาสนามากกว่าจะเป็นเรื่องของสติปัญญา และความสามารถของแต่ละบุคคล (สากุล สถิติวิทยานันท์ 2524 : 135 - 137) ส่วนสังคมพัฒนาแล้วจะให้ความสำคัญในเรื่องความสามารถของบุคคล เชื่อว่ามนุษย์จะทำได้สำเร็จเกือบทุกอย่างและมีความรู้ลึกพอใจที่จะเอาชนะธรรมชาติ (Foster. 1973 66) มีค่านิยมที่ส่งเสริมให้ค้นหาความสามารถเฉพาะตัวและนำมาใช้ประโยชน์เล็กถึงขั้นวรรณะ (อุคม เกศพิบูลย์ 2516 : 42) มีชนชั้นนิยมที่นำไปสู่การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ เป็นสังคมที่คนยึดถือหลักเหตุผล (Harsner. 1959 81-83) สิ่งเหล่านี้ช่วยให้การทำงานต่าง ๆ ง่ายต่อการพัฒนา ผลผลิตสูงขึ้นตามความสามารถ รู้จักใช้จ่ายแต่สิ่งที่มีประโยชน์ มีเงินเหลือเก็บออม และผลจากการมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ก็จะช่วยให้กล้าเสี่ยงต่อการลงทุนในสิ่งใหม่ ๆ ถ้าหากผิดหวังก็คิดเป็นบทเรียนเพื่อนามาแก้ไขปรับปรุงสำหรับการลงทุนครั้งต่อไป โดยไม่หมดอาลัยหรือเชื่อว่าคงไม่ดีและไม่คิดจะเรียกทุนกลับคืนโดยทางลัด เช่น การพนัน การซื้อหวยใต้ดิน เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นการปฏิบัติวัฒนธรรมด้านความเชื่อที่ผิด บั่นทอนต่อฐานะทางเศรษฐกิจมากกว่าจะส่งเสริม **การวิจัยนี้จึงศึกษาว่า** ปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้ชาวบ้านใหม่พวงพยอมมีฐานะดีกว่าชาวบ้านพวงพยอม คือ การเป็นคนที่ยึดถือในหลักของเหตุผล มีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านความเชื่ออย่างมีเหตุผล เชื่อความสามารถของบุคคลมากกว่าเรื่องดวงหรือพรหมลิขิต

ความขยันหมั่นเพียร

มีการกล่าวโดยทั่วไปว่า คนไทยไม่ขยันทำงานเท่าที่ควรถึงได้จน ในปีหนึ่งชาวชนบทไทยมีวันทำงานหารรายได้เพียงหนึ่งในสามของปีเท่านั้น ส่วนที่เหลืออีกสองในสามจิตใจไปในทางที่ไม่เกิดประโยชน์ (ประสาธต์ หลักศิลา 2514 : 98) คือ หมดไปกับการหาความสำราญ เล่นการพนัน หรือไปไหนมาไหน (อุทัย หิรัญโท 2515 : 25) ใช้แรงงานไม่เต็มที่ ผิดกับเกษตรกรชาวเกาหลีในโครงการแซมมาเอ็ด ชึง อนุสร ทรัพย์มณู กล่าวว่า ความเป็นคนขยัน

กระตือรือร้นของเกษตรกรชาวเกาหลี ทำให้ช่วงเวลาการว่างงาน 6 เดือน หลังจากการเพาะปลูกข้าวบาร์เลย์ กลายเป็นช่วงเวลาที่มีงานชุกมากที่สุด ทุกคนจะใช้เวลาวางให้หมดไปกับการผลิตของที่ระลึก, งานฝีมือ, ผลิตภัณฑ์จากฟางข้าว เป็นต้น การใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ดังกล่าว ช่วยให้ชาวนามีรายได้เพิ่มขึ้นจนเหลือพอที่จะเก็บออมไว้เพื่ออนาคต (อนุสร ทรัพย์มณู 2521 : 52 - 53) เช่นเดียวกับคนญี่ปุ่น ซึ่งถูกสั่งสอนว่า การทำงานเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ฉะนั้น เมื่อว่างจากงานประจำ ชาวยุโรปจะพยายามหางานอื่นทำ เพื่อเป็นการใช้เวลาและมีประโยชน์ ถ้าไม่ทำอะไรอยู่เฉย ๆ ผู้คนจะนิทาเยาะเย้ย (โษณะ อารียา 2518 : 128 - 136) ซึ่งตรงข้ามกับคนไทยที่เห็นคนอยู่เฉย ๆ เป็นคนมีบุญวาสนา ส่วนคนที่มุ่งแต่ทำงานถือว่าเกิดมามีกรรม ดังที่ บัณฑิต อ่อนคำ เปรียบเทียบลักษณะการปฏิบัติทางวัฒนธรรมในด้านความเชื่อทางศาสนา ซึ่งสะท้อนออกทางบุคลิกภาพในการทำงานระหว่างชาวจีนและไทย ดังนี้

ชาวจีน	ชาวไทย
1. วัตถุนิยม (Materialistic)	1. จิตนิยม (Idealistic)
2. ขยันขันแข็ง (Active)	2. เฉื่อยชา (Passive)
3. ขยัน (Diligence)	3. เกียจคร้าน (Lazy)
4. ระเบียบวินัย (Self-Disciplined)	4. บัณฑิตนิยม (Individualistic)

(บัณฑิต อ่อนคำ 2517 : 87 - 105)

ความเชื่อทางศาสนาของจีนส่งเสริมให้คนจีนมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ไม่เลือกงานหนักงานเบา จึงทำให้คนจีน หรือคนญี่ปุ่น เกาหลี ที่ปฏิบัติตนดังกล่าวข้างต้นมีฐานะทาง

เศรษฐกิจสูงกว่าคนไทยบางคนทั้งที่อยู่ในประเทศของตนเอง

"ทุกคนต้องสร้างแรงคลำใจให้เกิดวิญญานแห่งความขยัน ต้องทำงานหนักเพื่อชีวิตที่ดีกว่า และมีอนาคต" เป็นทัศนะของประธานาธิบดี ปาร์ก จุง ฮี ที่เล็งเห็นความสำคัญของความขยันหมั่นเพียร (อนุสรณ์ ทรัพย์มณี 2521 : 24) จึงนำมาบรรจุเป็นหลักการแรกของปรัชญาขบวนการเนมาเอิล คือ มุ่งให้ประชาชนมีความขยันหมั่นเพียรเป็นคุณสมบัติแรก ให้เข้าใจว่าไม่มีใครสามารถดำรงชีพขึ้นได้ หากไม่ขยันทำงานหนักก่อน และต้องฝึกให้รักที่จะทำงานหนักจนเป็นนิสัย (สุมพร ลิ้มไทย 2522 : 152) เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีความเจริญแทบทุกด้านในปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาของญี่ปุ่น คือ ทรัพยากรมนุษย์ที่ได้รับการฝึกมาอย่างดี ความขยันขันแข็ง และการทำงานหนักของชาวญี่ปุ่นเอง (เอื้อมพร วงศาโรจน์ 2522 : 133) หากไทยได้รับการพัฒนาให้รักการทำงาน ขยัน อดทน เช่น ชาติต่าง ๆ ที่เจริญแล้ว ไทยจะมีโอกาสก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมากกว่า เพราะเราอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ นานาชนิด ซึ่งประเทศต่าง ๆ บางประเทศยังขาดแคลน

ปัญหาสำคัญของการเกษตรแบบค่อยพัฒนาส่วนใหญ่คือ การใช้คนทำการเกษตรคิดเป็นสัดส่วนต่อแรงงานทั้งหมดสูง การใช้ทรัพยากรที่ดินแรงงานอย่างไม่เต็มที่ เช่น ปีนึ่งทานา ไม่ไถ่เคื่อน หรือใช้แรงงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เป็นผลให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ เกษตรกรมีฐานะยากจน (วิทยากร เชียงกูล 2517 : 42) เกี่ยวกับการใช้ที่ดินอย่างไม่เต็มที่ ประเสริฐ วิทยารัฐ สนับสนุนว่า ลักษณะหนึ่งคือคนในชนบทขาดการใช้ที่ดินอย่างเข้มข้น (Intensive) ส่วนมากใช้เพียงระยะหนึ่งเท่านั้น ทั้งน้ำและความชื้น อาจมีพอเพื่อการเพาะปลูกได้อีกหรืออาจอาศัยพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมอย่างอื่นได้ ในช่วงที่ไม่มีการเพาะปลูก ถ้าได้ปฏิบัติกันอย่างเข้มข้นจริง ๆ ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวชนบทคงจะดีขึ้นกว่าทุกวันนี้ (ประเสริฐ วิทยารัฐ 2522 : 63) ตรงกับงานวิจัยของ มัชฌิม เรื่องแสน ซึ่งพบว่า การใช้ที่ดินอย่างเข้มข้นเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและประสิทธิภาพการใช้ที่ดินอันเป็นการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยของพื้นที่

สูงชัน (มัธยม เรื่องแสน 2525 : 191)

ถวิล ทาเกิด ได้ศึกษาการใช้ประโยชน์แรงงานของครอบครัวชนบทที่ทำการเกษตรในบางท้องที่ ในจังหวัดอยุธยา เชียงใหม่ และขอนแก่น พบว่า การใช้ประโยชน์จากแรงงานของครอบครัวเกษตรในชนบท ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการปลูกข้าวเป็นหลัก ดังนั้น แรงงานจะทำงานมากในช่วงเดือนกรกฎาคม สิงหาคม กับช่วงเดือนธันวาคมและมกราคม นอกนั้นมีการทำงานอย่างไม่เต็มที่ คือเมื่อเทียบระหว่างการทํางานระหว่างชั่วโมงทํางานจริง กับชั่วโมงที่กำหนดให้แรงงานทํางานเต็มที่ ในท้องที่จังหวัดอยุธยาและเชียงใหม่ มีแรงงานทํางานต่ำกว่าระดับเฉพาะช่วงนอกฤดูการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวเท่านั้น แต่ที่ขอนแก่น มีการใช้แรงงานต่ำกว่าระดับเรื่องรังตลอดปี รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อทุกจังหวัดเมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อคนทํางานในหัวเมือง จะเห็นว่าเวลาในการทํางานจะมีความสัมพันธ์กับรายได้ของบุคคล (ถวิล ทาเกิด 2513 : 150) ตรงกับที่ มัธยม เรื่องแสน กล่าวว่า ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ส่วนมากจะมีอาชีพในการทํานาเพียงอย่างเดียว แม้จะทํางานเต็มเวลาร้อยละ 14.5 ของจำนวนวันทํางานทั้งหมด เวลาที่เหลือไม่ได้ทำให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด จึงเป็นผลเสียทางเศรษฐกิจ (มัธยม เรื่องแสน 2525 : 24) เวลาที่เหลือหรือว่างเว้นจากการทํางานนอกจากจะไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ ชาวชนบทส่วนใหญ่ยังนิยมนำไปใช้ในการเล่นการพนัน ชนไก่ กัดปลา ฯลฯ นอกจากจะเป็นผลเสียต่อทางฐานะเศรษฐกิจของผู้เล่นแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมาอีกด้วย

ลักษณะการทํางานต่ำกว่าระดับ และการทํางานไม่เต็มเวลา เป็นลักษณะการทํางานที่บ่งบอกว่า ขาดความขยันหมั่นเพียร ก่อให้เกิดนิสัยเกียจคร้านถ้าจะทํางานหนักเพราะเคยแต่ทํางานเบา "งานเบา" ในที่นี้หมายถึง งานที่ทำเรื่อย ๆ ไม่ต้องทุ่มเทกำลังและเวลามาก) เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการเที่ยวเตร่และเล่นการพนัน เป็นผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำลง ดังที่เคยปรากฏในหมู่บ้านค่อยพัฒนา ของสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งเคยมีสภาพยากจน เชื่อโชคลาง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว นิสัยเกียจคร้าน ชอบเล่นการพนันต่าง ๆ มีนิสัยรอคอยให้รัฐบาลช่วยเหลือและมั่นคงกลัวความสละสลวยต่าง ๆ ให้แต่เมื่อได้รับการกระตุ้นให้ขยันทํางาน เห็นคุณค่า --

ของเวลาและรู้จักใช้อย่างเต็มที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ ช่วยให้งานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น หลุดพ้นจากสภาพคอกพัฒนา (อนุสรณ์ ทรัพย์มณู 2521 : 36 - 42)

สถิติและขั้นตอนในการดำเนินงาน แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางค่านะกับฐานะเศรษฐกิจของหมู่บ้าน ตามระยะโครงการ 4 ปี เพื่อเห็นความยากจน

ปี ชั้น	2516	2517	2518
รวม	34,665	34,665	34,665
คอกพัฒนา	18,415 (35 %)	10,656 (30 %)	6,165 (20 %)
กำลังพัฒนา	13,943 (40 %)	19,763 (60 %)	21,500 (60 %)
พัฒนาแล้ว	2,307 (7 %)	4,246 (10 %)	7,000 (20 %)

จากสถิติการพัฒนาหมู่บ้านเกาหลีข้างต้น แสดงว่า ความยั่งยืนเพิ่มขึ้นเรื่อย ของชาวชนบทเกาหลีเป็นตัวแทนที่ช่วยยกระดับฐานะเศรษฐกิจให้สูงขึ้น สภาพหมู่บ้านคอกพัฒนาลดน้อยลง แต่ไปเพิ่มขึ้นในส่วนของหมู่บ้านกำลังพัฒนาและพัฒนาแล้ว

ความยั่งยืนจะเกี่ยวพันโดยตรงกับลักษณะการใช้เวลาในการทำงานซึ่ง มีชัย เรื่องแสน แสดงความคิดเห็นว่า ถ้าทุกคนได้ทำงานอย่างเต็มที่เพื่องานอาชีพอยู่ตลอดเวลา สภาพทางเศรษฐกิจในครอบครัวก็จะดีขึ้น ถึงแม้จะประกอบกิจกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ถ้านักใจหาตลอดปีก็จะสามารถดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี (มีชัย เรื่องแสน 2515 : 27) ดังนั้น หากว่าเกษตรกรใช้เวลากับการเกษตรของตนอย่างเต็มที่ตลอดปี โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพารายได้นอกแปลงเกษตร ย่อมจะดำรงชีพและฐานะก็พอควร แต่ส่วนใหญ่ยังคงที่จะใช้เวลาไม่เต็มที่ ดังที่

ประเสริฐ วิทยาวัตร ศึกษาพบ ประมาณว่าปีหนึ่ง ๆ เกษตรกรใช้เวลาทำงานเพียง 600 – 800 ชั่วโมง ซึ่งมาตรฐานการทำงานเต็มเวลาสากลไม่ต่ำกว่า 2,000 ชั่วโมง (ประเสริฐ วิทยาวัตร 2522 : 92) สอดคล้องกับการศึกษาของ คำรงค์ ฐานดี ซึ่งพบว่า การทำงานไม่เต็มที่ หมายถึง ผู้ที่ทำงานเกินหนึ่งน้อยกว่า 20 วัน และวันหนึ่งทำงานน้อยกว่า 8 ชั่วโมง ซึ่งแรงงานเกษตรทั่วทุกภาคจะมีลักษณะเช่นนี้ เมื่อว่างจากฤดูกาล ถ้าเป็นหมู่บ้าน ที่ใกล้แหล่งงานอุตสาหกรรม ก็มักจะอพยพไปทำงานเป็นครั้งคราว ส่วนหมู่บ้านที่อยู่ไกลแหล่งงาน ก็นิยมอยู่เฉย ๆ หรือไม่ก็หาความเพลิดเพลินจากการพนันชนไก่ ก็ปลา เป็นต้น นับเป็นการ สูญเสียกำลังงานของประเทศ (ังคาราง 1) (คำรงค์ ฐานดี 2522 : 37)

ตาราง 1 ลักษณะการมีงานในชนบทในฤดูกาลต่าง ๆ เฉพาะงานเกษตรกรรม

จำแนกเฉพาะบางภาค

สัดส่วนร้อยละของแรงงานเกษตรที่ไม่มีงานทำและทำงานไม่เต็มที่ในรชนปี

เดือน	ภาคอีสาน (2511)		ภาคเหนือ (2512)		ภาคใต้ (2513)	
	ก.	ข.	ก.	ข.	ก.	ข.
มิถุนายน	13.9	14.0	11.4	17.4	8.1	27.6
กรกฎาคม	10.1	11.5	8.1	16.4	5.4	14.2
สิงหาคม	9.6	12.7	14.8	20.7	5.2	16.7
กันยายน	16.6	14.7	24.8	32.7	4.2	22.1
ตุลาคม	25.8	16.8	27.6	32.7	7.2	29.8
พฤศจิกายน	14.9	12.8	18.8	20.5	16.9	30.6
ธันวาคม	8.7	10.4	10.0	5.9	22.1	36.9
มกราคม	15.6	14.2	16.3	19.5	17.5	34.4
กุมภาพันธ์	38.2	20.4	32.7	25.1	7.7	20.9
มีนาคม	48.3	15.6	49.2	24.7	4.7	24.5
เมษายน	47.5	16.3	51.7	21.2	16.7	39.5
พฤษภาคม	9.3	12.7	30.4	24.3	9.7	39.0
รวม	21.5	14.4	24.7	22.6	10.5	28.0

ก. ไม่มีงานทำ

ข. ทำงานไม่เต็มเวลา

ที่มา : ผลการสำรวจวิจัยแรงงานในชนบทภาคต่าง ๆ ของกองวางแผนประชากรและกำลังคน
สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับกรมแรงงาน

ตาราง 1 ลักษณะการมีงานในชนบทในฤดูกาลต่าง ๆ เฉพาะงานเกษตรกรรม จาแนก
เฉพาะบางภาค

สัดส่วนร้อยละของแรงงานเกษตรที่ไม่มีงานทำและทำงานไม่เต็มวันในรอบปี

เดือน	ภาคอีสาน (2511)		ภาคเหนือ (2512)		ภาคใต้ (2513)	
	ก.	ข.	ก.	ข.	ก.	ข.
มิถุนายน	13.9	14.0	11.4	17.4	8.1	27.6
กรกฎาคม	10.1	11.5	8.1	16.4	5.4	18.2
สิงหาคม	9.6	12.7	14.8	20.7	5.2	16.7
กันยายน	16.6	14.7	24.8	32.7	4.2	22.1
ตุลาคม	25.8	16.8	27.6	32.7	7.2	29.8
พฤศจิกายน	14.9	12.8	18.8	20.5	16.9	30.6
ธันวาคม	8.7	10.4	10.0	5.9	22.1	36.9
มกราคม	15.6	14.2	16.8	19.5	17.5	34.4
กุมภาพันธ์	38.2	20.4	32.7	25.1	7.7	20.9
มีนาคม	48.3	15.6	49.2	24.7	4.7	24.5
เมษายน	47.5	16.3	51.7	21.2	16.7	39.5
พฤษภาคม	9.3	12.7	30.4	24.3	9.7	39.0
รวม	21.5	14.4	24.7	22.6	10.5	28.0

ก. ไม่มีงานทำ

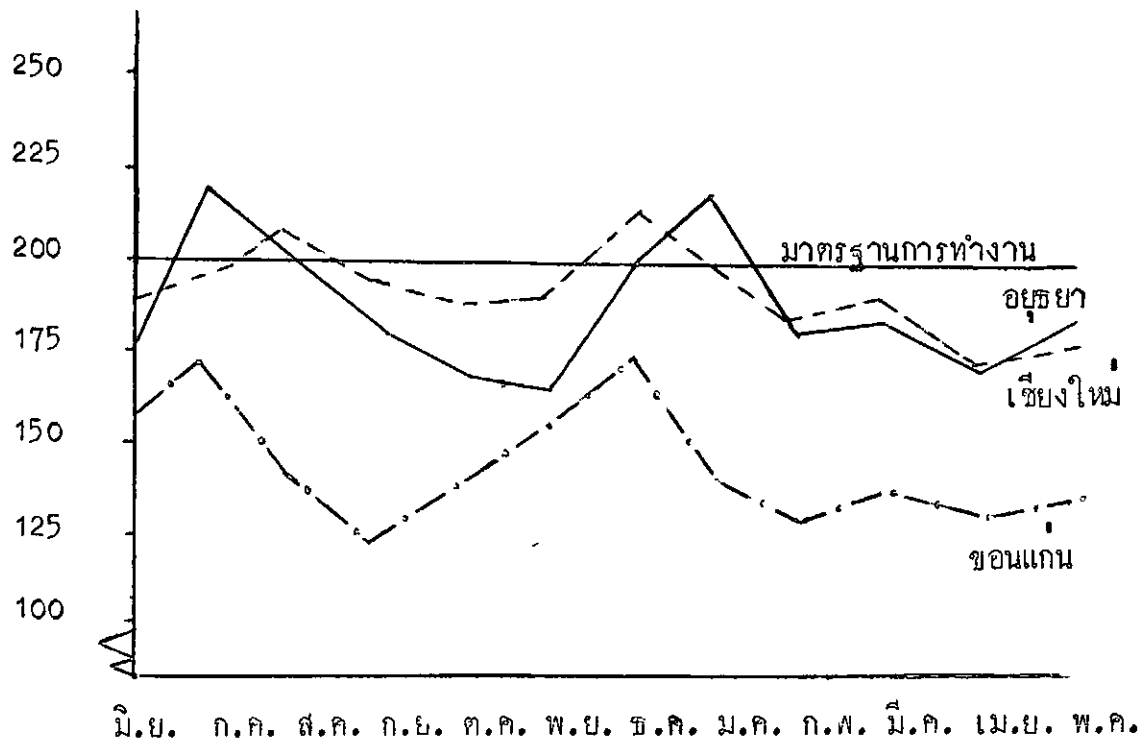
ข. ทำงานไม่เต็มเวลา

ที่มา : ผลการสำรวจวิจัยแรงงานในชนบทภาคต่าง ๆ ของกองวางแผนประชากรและกำลังคน
สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับกรมแรงงาน

จากตาราง 1 เห็นได้ว่า ถ้าเกษตรกรส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมการทำงานที่ขยันขันแข็ง และอดทน เช่น คนจีน ญี่ปุ่น เกาหลี หรือแม้แต่ชาวอเมริกัน (เกียรติศักดิ์ อิชยานนท์ 2520 : 3 - 8) นิยมฝึกให้ลูกหลานมีความอดทน มานะพยายาม ขยัน และรู้จักช่วยตัวเอง กระทั่งรู้วิธีที่จะเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นเสมอ จำนวนแรงงานเกษตรที่ไม่มั่งคั่งทำ และทำงานไม่เต็มทีในแต่ละปีก็จะลดน้อยลงหรือไม่มีเหลือ แรงงานเกษตรที่เหลือหากได้นำไป ใช้หรือพัฒนาให้ขยันทำงานมากขึ้น ก็จะสามารถรายได้มาสู่ครอบครัวและประเทศชาติได้ ไม่น้อย

นอกจากการศึกษา จำนวนแรงงานที่ทำงานไม่เต็มเวลาในแต่ละภาคแล้ว คำรงค์ ฐานดี ยังได้ศึกษาวิจัยจำนวนชั่วโมงการทำงานของชาวนานชนบทไทยในรอบปีการเพาะปลูก พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านที่ทำการวิจัยใน 3 จังหวัด มีการทำงานต่ำกว่าระดับมาตรฐาน (โดย กำหนดจำนวนการทำงานระดับมาตรฐานไว้ว่า คนหนึ่ง ๆ ทำงานเต็มวันละ 8 ชั่วโมง เคือนละ 25 วัน หรือประมาณ 300 ชั่วโมงต่อเดือน แต่เมื่อหักวันประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและ สังคมจึงคิดเฉลี่ยเวลาการทำงานเป็นเคือนละ 200 ชั่วโมง) ผลการศึกษาดังกราฟรูปที่ 1 (คำรงค์ ฐานดี 2520 : 52 - 53)

จำนวนชั่วโมงการทำงานใน 1 เดือน

2512

กราฟ 1 แสดงจำนวนแรงงานที่ทำงานไม่เต็มเวลา เปรียบเทียบกับเวลา
มาตรฐานการทำงาน

จากกราฟ 1 ชาวนาไทยส่วนใหญ่ควรจะได้รับพัฒนาในเรื่องการทำงาน โดยเฉพาะเรื่องเวลาในการทำงานควรจะทำให้เท่ากับมาตรฐานการทำงานทั่วไป เพื่อลดการสิ้นเปลืองทรัพยากรเวลา การพยายามใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงานเพื่อฐานะทางเศรษฐกิจเป็นลักษณะที่ดีให้เห็นว่ามีความขยันหมั่นเพียร ผลที่ได้รับคือ ทำให้ระดับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปฏิบัติดีขึ้น

การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นลักษณะที่ชี้ให้เห็นถึงความขยันหมั่นเพียรของผู้นับถือ ดังที่ ศิริ รอคบวง กล่าวถึง การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เวลาหนึ่งวันมี 24 ชั่วโมง ใช้ในการทำงาน 8 ชั่วโมง นอนประมาณ 8 ชั่วโมง เหลืออีก 8 ชั่วโมง หมดไปกับการเดินทางไปทำงาน ทาอาหาร และกิจธุระส่วนตัว ซึ่งถ้าใช้เวลาที่เหลือนี้ให้เป็นประโยชน์ เช่น ทำงานอดิเรก อ่านหนังสือ เป็นต้น ก็จะเพิ่มพูนความรู้และมีรายได้เพิ่มขึ้น (ศิริ รอคบวง 2520 : 48 - 49) ดังนั้น ครอบครัวที่ขยันหมั่นเพียรก็จะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในแง่เศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว เป็นการปฏิบัติทางวัฒนธรรมลักษณะหนึ่งความขยันหมั่นเพียร ที่ทำให้ผู้นับถือมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ดังที่ผลจากการวิจัยหมู่บ้านขณะการประกวดของ อารณพัตน์ จันทรสว่าง พบว่า ลักษณะที่ดีประจำหมู่บ้านขณะการประกวด (หมู่บ้านราษฎรพัฒนา) คือ ราษฎรมีความขยันหมั่นเพียร เป็นคุณสมบัติทางวัฒนธรรมประจำตัว เกือบทุกคนจะทำงานติดต่อกันตลอดเวลา เฉพาะอาชีพหลักในการทำไร่ราษฎรจะปลูกพืชไร่ถึง 3 ชนิด นอกจากนี้ยังประกอบอาชีพรองอย่างอื่นอีก จึงไม่มีเวลาเหลือเปล่าประโยชน์ ทำให้รายได้ของราษฎร หมู่บ้านราษฎรพัฒนาสูงกว่าหมู่บ้านอื่นในภาคเดียวกัน (อารณพัตน์ จันทรสว่าง 2524 : 40 - 41) ลักษณะที่กล่าวมาแล้วมีส่วนสอดคล้องกับการศึกษาของ โจเซฟ เอ.คาร์ล ซึ่งพบว่า คนในสังคมทันสมัย จะมีความกระตือรือร้น ขยันทำงาน พยายามที่จะเลื่อนขั้นทางสังคมด้วยความสามารถของตนเอง ความมุ่งมั่นปรารถนาที่จะประสบผลสำเร็จในอาชีพการงาน โดยถือว่าการทำงานเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต (อมรา พงศาพิชญ์ 2517 : 239 - 291)

ดังนั้น การใช้เวลาเพื่อการทำงานสูงในแง่เศรษฐกิจ การทำงานเต็มเวลา ความกระตือรือร้น ความสำนึกว่างานเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต การทำงานเท่านั้นที่จะช่วยให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ความพยายามทางงานอื่น ๆ นอกเหนือจากงานประจำ เป็นต้น จะเป็นตัวชี้ให้เห็นว่า สังคมนั้น ๆ มีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านความขยันหมั่นเพียรในทิศทางใด ควรจะได้รับการปรับปรุงหรือรักษาเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อไปหรือไม่ เช่น กรณีชาวบ้านใหม่พวงพยอม

พยายามใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น สานกระบุงตะกร้าไว้ใช้และขาย เมื่อว่างจาก
 ฤดูกาลทนา จะพากันเข้าป่ารับจ้างเลื่อยไม้ ปืนึ่ง ๆ จะมีเงินเหลือกลับบ้านคราวละ
 4,000 - 8,000 บาท ขณะที่ชาวบ้านพวงพยอมเหลือกลับมาเพียง 1,000 - 3,000 บาท
 ึ่งจากการสอบถามเจ้าหน้าที่อนามัย บัณฑิตอาสาและการสังเกตของผู้วิจัยเอง พบว่า ชาวบ้าน
 พวงพยอมมีเงินเหลือน้อยเพราะไม่จริงจังก่อการทำงาน ไม่ขยันเท่ากับชาวบ้านใหม่ เมื่อไปรับ
 จ้างเลื่อยไม้ในเที่เดียวกัน ชาวบ้านใหม่จะคัดไม้ได้เงินค่าจ้างประมาณวันละ 150 - 200 บาท
 แต่ชาวบ้านพวงพยอมกลับทำได้เพียง 70 - 120 บาท และยังชอบเล่นการพนัน แอ้วสาว ทั้งที่
 ทำงานได้น้อยชั่วโมงและได้เงินค่าแรงต่ำกว่าชาวบ้านใหม่ ส่วนงานประจำชาวบ้านพวงพยอม
 ยังขาดความสนใจ ขยันหมั่นเพียรเพื่อเพิ่มผลผลิต ไร่ข้าวไม่พอกิน ทำให้ต้องขายหรือจานอง
 ที่นาให้แก่ชาวบ้านใหม่ ทั้งที่เดิมชาวบ้านใหม่อพยพเข้ามาที่หลังและยังต้องเช่านาของหมู่บ้าน
 พวงพยอมทำกิน ดังนั้น ความยากจนจึงไม่ได้เกิดจากการไร้ที่ทำกิน ดังที่ ลาควน ภวัครานนท์
 (ลาควน ภวัครานนท์ 2514 : 153 - 170) หรือนักวิชาการหลาย ๆ ท่านกล่าว แต่น่าจะ
 เกิดจากการปฏิบัติทางวัฒนธรรมกันต่าง ๆ โดยเฉพาะความขยันหมั่นเพียรของตัวชาวบ้านเอง
 ที่ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจถดถอย

การรวมกลุ่มทางสังคม

อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาชนบทอย่างหนึ่ง คือ คนในชนบทจะทำงานตามลำพัง ไม่
 เข้าใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ชอบที่จะทำงานตามสบายไม่นิยมปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม
 นอกจากการรวมกลุ่มนั้นจะเกี่ยวกับความสนุกสนาน แต่ก็ไม่ถาวรและโน้มเอียงไปทางญาติพี่น้อง
 เพื่อนฝูงเท่านั้น ปัจจุบันการจัดตั้งกลุ่มทางสังคม โดยเฉพาะเพื่อผลทางเศรษฐกิจในชนบทจึงไม่
 ประสพผลสำเร็จเท่าที่ควร ึ่งนำไปสู่การเสียเปรียบและสูญเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสังคม
 นั้น ๆ เช่นที่ สนิท สัมภการ กล่าวว่ ชาวชนบทมีวิธีการทำงานหรือแม้แต่การแก้ปัญหาใน
 ชีวิตประจำวัน ส่วนมากนิยมแก้ไขตามลำพัง หรืออย่างมากก็ทำกับคนในครอบครัว ไม่นิยม

การรวมกลุ่ม อาจจะรวมตัวกันชั่วคราวเพื่อเสร็จสิ้นงานนั้น ๆ กลุ่มก็จะสลายตัว เป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ กลุ่มผู้เลี้ยงโคนม ฯลฯ เมื่อหน่วยพัฒนาของรัฐถอนตัวกลุ่มนั้น ๆ ก็จะเหลือแต่ป้ายชื่อกลุ่มเท่านั้น (สนิท สมักรการ 2510 : 483)

การรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อเศรษฐกิจ จึงเป็นการปฏิบัติทางวัฒนธรรมทางการรวมกลุ่มที่ดี มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ดังที่ เฮาเซอร์ (Hauser) ได้กล่าวไว้ว่า ผลสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันโดยส่วนีกร่วมรวม ความสามารถที่จะทำงานเป็นกลุ่มโดยมีเป้าหมายร่วมกันเป็นวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา ถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ชาวเอเชียอาคเนย์และเอเชียใต้ ควรฝึกให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (Hauser Phillip M. 1959 83) โดยเฉพาะคนไทย ซึ่งมีสมรรถภาพการทำงานคนเดียวเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว (ศิริ รอดบาง 2520 : 47) ยกเว้นงานที่เกี่ยวข้องกับความสนุกสนานรื่นเริงต่าง ๆ คนไทยจึงจะร่วมกันจัดอย่างเต็มที่ โดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยากและการสิ้นเปลือง เกือบทุกเรื่องคนไทยสอแครงความบันเทิงได้เสมอ เฉพาะอย่างยิ่งงานพิธีกรรมทางศาสนา สาเหตุหนึ่ง ซึ่งสนิท สมักรการ ศึกษาพบ คือ คนไทยชอบความเป็นอิสระ ไม่ชอบการรวมกลุ่มอย่างถาวร โดยเฉพาะกิจกรรมประเภทที่ต้องมีการออกความคิดเห็นหรือโต้แย้งกัน แต่สามารถรวมกลุ่มแบบไม่ถาวรได้ ถ้าเป็นกิจกรรมที่มีความสนุกสนานประกอบด้วย การปฏิบัติดังกล่าวเป็นอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาการสหกรณ์ในประเทศไทย (Smuckarn, Sanit. 1965 : 77) ผิดกับคนจีนที่มองเห็นคุณค่าของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมากกว่าคนไทย ซึ่งมีแต่การรวมกลุ่มแบบหลวม ๆ เพื่อความสนุกสนาน เพราะนิยมทำตามสบายจนมีคำพังเพยกล่าวว่า "ทำอะไรตามใจ คือไทยแท้" (บัณฑิต อ่อนคำ 2517 . 87 - 105)

ดังนั้น หากคนไทยต้องทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างเป็นทางการหรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม เช่น งานพัฒนาเพื่อประโยชน์สาธารณะ มักจะประสบปัญหาเสมอ เพราะคนไทยยากที่จะมารวมกลุ่มโดยความสมัครใจ (Kraiyudht Dhiratayakinant 1975 91)

สอดคล้องกับผลการวิจัยโครงการอาสาพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในฤดูแล้ง ของสภาวิจัยแห่งชาติ พบว่า ชาวบ้านที่มาร่วมงานพัฒนาท้องถิ่นเพราะอยากพบเห็นชื่นชมคนใหญ่คนโตขนาด นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ มากกว่าที่จะอาสาพัฒนาเพื่อความจริงใจของชุมชนตนเอง (กองวิจัยและประเมินผล 2520 : 26 – 27) แสดงว่าคนในชนบทไทยยังขาดความเข้าใจในเรื่องการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ จึงแสดงการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านการรวมกลุ่มไปในทางที่ไม่ส่งผลดีต่อฐานะทางเศรษฐกิจของตน ชำร่ายยังทำให้เสียเวลางานอาชีพ เพราะคำนิยมเห็นคนใหญ่คนโต หากใช้วิธีการกาหนดกะเกณฑ์แจกจ่ายหน้าที่ ส่วนใหญ่ก็จะมาทำด้วยความอึดอัดใจ เพราะเคยชินกับการทำงานคนเดียวตามสบาย ไม่ชอบให้ใครมาออกคำสั่ง นึกอยากจะหาถึงหา ถ้าจะหยุดก็หยุดตามใจตัวเอง ในเรื่องการขาดความรับผิดชอบและความอดทนทางานนี้ คนไทยขึ้นชื่อมาก ช่าง สากล สถิตวิทยานันท์ พบว่า สาเหตุหนึ่งเกิดจากเกษตรกรรมเป็นงานวนไม่อดทนขาดความตระหนักในความสำเร็จการทางานของตนในสังคม คิดอยู่ตลอดเวลาว่า เขาเป็นเพียงชาวบ้านตัวเล็ก ๆ คนหนึ่งเท่านั้น จะหาหรือไม่ว่าก็ไม่มีผลกระทบกระเทือนไม่ว่าด้านดีหรือเสีย (สากล สถิตวิทยานันท์ 2524 : 135 – 137) เช่นเดียวกับชาวบ้านพวงพยอมไม่ให้ความร่วมมือกับชาวบ้านใหม่ในการทำเหมืองใส่ไก่ เพราะคิดว่าคงจะช่วยเหลืออะไรได้ไม่มาก สู้รอให้รัฐมาทำให้ดีกว่า เป็นการกระทำที่ชี้ให้เห็นจากปฏิบัติทางวัฒนธรรมการรวมกลุ่มทางสังคมของหมู่บ้านพวงพยอมเป็นไปในทางลบและไม่ช่วยเสริมต่อการพัฒนาท้องถิ่น เช่น หมู่บ้านพวงพยอมใหม่

ในระบอบประเทศ เขียน จีรวิทย์ พบว่า การค้าขายกับต่างประเทศคนไทยก็แย่งกันซื้อแย่งกันขาย ตักราคากันเอง ไม่มีการรวมตัวกันเพื่อการต่อรองกับต่างประเทศ แต่คนญี่ปุ่นไม่ว่าจะหาอะไรก็ตาม จะมีการรวมกลุ่มเป็นสมาคม เพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกันในการซื้อขายสินค้า พ่อค้าญี่ปุ่นจะมีการร่วมมือร่วมใจกันอย่างดี จึงมีอำนาจในการต่อรองสูงและยังได้เปรียบดุลการค้าประเทศคู่ค้าเสมอ (เขียน จีรวิทย์ 2516 : 96 – 98) เพราะชาวญี่ปุ่นมีความสามารถสูงในการทำงานเป็นหมู่คณะ (โฆะ อาเรีย 2518 : 128 – 136) เป็น

ลักษณะของคนในสังคมพัฒนา ดังที่ โจเซฟ เอ คาร์ล กล่าวว่า คนในสังคมที่ทันสมัยหรือมีฐานะดี เพราะมีคุณสมบัติไว้นี้เนื้อเชื่อใจคนอื่น ไม่ผูกขาดแต่เฉพาะระบบเครือญาติเช่นคนในสังคมแบบดั้งเดิมหรือกึ่งพัฒนา (อมรา พงศาพิชญ์ 2517 : 289 - 291) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นจุดเสียต่อการเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม เพราะจะมีแต่ความหวาดระแวงหรือเลือกทำงานและลงทุนเฉพาะเครือญาติคนเท่านั้น ไม่กล้าเสี่ยงที่จะประกอบธุรกิจกับผู้อื่น ซึ่งอาจทำให้พลาดโอกาสการเพิ่มเงินรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว นอกจากนั้น เฉลิมศรี ธรรมบุตร ยังพบว่า เกษตรกรไทยมีความคิดแตกแยกกันเสมอเมื่อมารวมตัวกันหาความไว้นี้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน แต่ชนที่ จะหาความหรือเลียนแบบกันมากกว่าที่จะคิดสร้างสรรค์เอง ลักษณะดังกล่าวเป็นผลเสียต่อผลิต และฐานะทางเศรษฐกิจทั้งส่วนตัวและส่วนรวม (เฉลิมศรี ธรรมบุตร 2522 : 52 - 72)

ด้วยเหตุนี้ ไทยจึงยังขาดการปฏิบัติทางวัฒนธรรมการรวมกลุ่มทางสังคมที่ถูกต้อง จึงพบว่ากลุ่มทางสังคมต่าง ๆ เช่น กลุ่มชาวนา กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร หรือกลุ่มสหกรณ์ต่าง ๆ ในชนบทของไทย มักจะไม่ประสบผลสำเร็จเป็นส่วนมาก (สุวิทย์ ยิ่งวรพันธุ์ 2512 : 16) เพราะทัศนคติของชาวชนบทไทยไม่เข้ากับวิธีการแบบแผนต่าง ๆ โดยเฉพาะการรวมกลุ่มจัดตั้งแบบสหกรณ์ (สากล สถิตวิทยานันท์ 2524 : 135 - 137) ดังนั้น จำนวนครั้งการเข้าร่วมปริมาณและผลสำเร็จของกลุ่มต่าง ๆ ทางสังคมเพื่อเศรษฐกิจ จะสามารถบ่งบอกได้ว่า วัฒนธรรมการรวมกลุ่มในสังคมนั้นเป็นอย่างไร เห็นได้ว่าถ้าความสำเร็จ ปริมาณคนและผลงานของกลุ่มสังคมทางเศรษฐกิจยิ่งมาก แสดงว่าการปฏิบัติทางวัฒนธรรมการรวมกลุ่มของสังคมนั้นจะดี ส่งผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้านในสังคมนั้นดีขึ้นด้วย แต่ถ้ามีการรวมกลุ่มเพื่อความรื่นเริงมาก ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้านก็อาจจะลดลงด้วย เพราะเงินรายได้ส่วนหนึ่งต้องถูกนำมาใช้ในงานรื่นเริงนั้น ๆ ดังที่ ประดิษฐ์ มัชฌิมา กล่าวว่า สถาบันทางศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีผลต่อการรวมกลุ่มสังคมทางความมั่นคงมาก พิธีกรรมทางศาสนาซึ่งมีความรื่นเริง สดกแทรกอยู่เสมอเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตชนบท การเข้าร่วมพิธีกรรมจึงมีส่วนให้เสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวชนบทส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเท่าที่ควร นอกเหนือจาก

การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาคงกล่าวแล้ว ชาวชนบทยังจะต้องรวมกิจกรรมในงานเทศกาลต่าง ๆ อีกมาก อาทิเช่น งานสงกรานต์ หอตกฐิน หอผ้าป่า เป็นต้น ก่อนจะมีงานแต่ละครั้งจะมีการเตรียมงานล่วงหน้าเป็นเวลานาน พร้อมทั้งจัดเตรียมหาเครื่องแต่งกายใหม่ ๆ ในขณะที่มีงานชาวชนบทมักจะละทิ้งงานอื่น ๆ ชั่วคราว ซึ่งเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจ ทำให้สิ้นเปลืองเวลาและเงินทอง (ประสิทธิ์ มัทธินา 2522 : 87 - 88)

ในทางตรงข้ามคนในประเทศญี่ปุ่น เกาหลี อิสราเอล และ เดนมาร์ก เป็นต้น กลับนิยมชมชื่นกับการเข้าร่วมสถาบันทางสังคมเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและงานอาชีพ เช่น สหกรณ์การเกษตร กลุ่มชาวไร่ไถ เป็นต้น เพราะทำให้พวกเขามีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น (ประสิทธิ์ มัทธินา 2522 : 125 - 155) ในชนบทไทย จึงควรได้รับการพัฒนาในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น สหกรณ์ สมาคมต่าง ๆ ซึ่งคาดว่าจะช่วยให้สมาชิกมีรายได้สูงขึ้น มีความกินคืออยู่ดี (อนันต์ ชานาญกิจ 2513 : 1 - 7) โดยเน้นให้มีการสร้างนิสัยให้มีการรวมกลุ่ม รวมทุน รวมแรงงาน ทั้งในการผลิตและจำหน่าย การพระเบียบวินัยของการทำงาน เป็นกลุ่มช่วยการรวมมือและมีส่วนร่วมอย่างมั่นคง ปราศจากความแตกต่างในเรื่องเพศและวัย ใช้วิธีการตัดสินใจปัญหาแบบประชาธิปไตย เป็นคุณสมบัติที่ควรสร้างให้แก่ชาวชนบทไทยที่ฐานะยากจน เพื่อจะช่วยให้มีการเพิ่มรายได้และพัฒนาความเป็นอยู่ สามารถรวมความสามารถต่าง ๆ และความพยายามทั้งหลาย เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความเจริญของชุมชนยิ่ง ๆ ขึ้นไป (อนุสร ทรัพย์บุญ 2521 : 13 - 20)

ดังนั้น การรวมกลุ่มทางสังคมจึงให้ผลทั้งแง่บวกและแง่ลบ ขึ้นอยู่กับคนในสังคมนั้น ๆ มีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมการรวมกลุ่มอย่างไร เช่น ชาวบ้านใหม่ทองพยอมมีการรวมกลุ่มทางสังคม เพื่อซื้อรถเมล์มาวิ่งรับผู้โดยสารระหว่างตัวจังหวัดกับหมู่บ้าน เป็นลักษณะที่ดีให้เห็นว่าชาวบ้านมีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมการรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจดี เพราะช่วยให้คนในหมู่บ้านแถบนั้นได้รับความสะดวก ย่นระยะทาง เวลาและลดค่าใช้จ่ายต่อการที่ต้องรอโดยสารรถประจำทางสายยาวจากต่างอำเภอ เป็นการประหยัดรายจ่ายของผู้โดยสาร และเพิ่ม

รายได้ให้เกษตรกรรวมลงทุน ชาวบ้านได้มีโอกาสขนส่งสินค้าไปขายได้มากขึ้น ส่งผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ความรู้ความชำนาญในการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ และวิธีการต่าง ๆ ซึ่งจะต้องใช้ได้ถูกต้องและเหมาะสมกับงาน นอกจากนี้ยังรวมถึง การคิดประดิษฐ์ - คิดแปลง การถนอมรักษาเครื่องมือเครื่องใช้อย่างง่าย ๆ เป็นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ คือส่งเสริมให้ประสิทธิภาพการผลิตสูงขึ้น ดังที่ ประเสริฐ วิทยารัฐ กล่าวว่า ระดับฐานะทางเศรษฐกิจของชาวชนบท จะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเป็นสำคัญ การใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพนี้ จะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ใช้ในการปรับสภาพต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับพื้นที่ (ประเสริฐ วิทยารัฐ 2522 : 81) เช่นเดียวกับที่ จาลอง โตะทอง กล่าวว่า การพัฒนาภาคคนเพื่อพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจของชาวชนบทควรจะพิจารณาเกี่ยวกับ

1. อัตราส่วนระหว่างที่ดินต่อกำลังแรงงาน (Land/Labour Ratio)
2. อัตราส่วนระหว่างการลงทุนต่อกำลังแรงงาน (Capital/Labour Ratio)
3. อัตราส่วนระหว่างความรู้ทางเทคนิคต่อกำลังแรงงาน (Technology/Labour Ratio)

โดยเห็นว่า "เทคนิค" หมายถึง วิธีการซึ่งเป็นเรื่องเล็กขี้กว่าการใช้เครื่องมือเครื่องใช้สมัยใหม่ และจากการเปรียบเทียบเกษตรกรทั้งสองกลุ่มที่มีที่ดินและทุนเท่ากัน พบว่า มีรายได้แตกต่างกัน เพราะมีความสามารถในการใช้และการผลิตแตกต่างกัน (จาลอง โตะทอง 2519 : 59 - 60) สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ปัญญา อนันตชนาชัย ที่ว่า คุณภาพของเกษตรกรแตกต่างกันย่อมทำให้การนำเทคนิคการผลิต ตลอดจนการบำรุงดูแลรักษาพืชผลแตกต่างกัน ปัจจัยนี้จะส่งผลต่อความสามารถในการเพิ่มผลผลิต (ปัญญา อนันตชนาชัย 2517 : 55)

แต่จากผลการศึกษาของ ปรีชา สະตะ ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม
 ของเกษตรกรในเขตโครงการชลประทานหนองหวายตอนบน อำเภอคำพ่อง จังหวัดขอนแก่น
 จังหวัดขอนแก่น พบว่า เกษตรกรในเขตโครงการที่มีการชลประทานนี้มีความเข้มในการ
 ผลิตมากกว่าในเขตโครงการฝั่งซ้าย เพราะเกษตรกรฝั่งขวาปลูกพืชได้มากกว่า ส่งผลให้
 ฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรฝั่งขวากว่าฝั่งซ้าย (ปรีชา สະตะ 2520 : 125) ถึงแม้
 จะใช้พื้นที่อย่างเข้มปลูกพืชมากกว่า แต่จากการเอาใจใส่ดูแลอย่างถูกวิธี หรือใช้วิธีการเพิ่ม
 ผลผลิตในแนวทางอื่นที่เหมาะสมกับพื้นที่ ดังที่ ประเสริฐ วิทยารัฐ เรียกว่า ประสิทธิภาพที่จะ
 ปรับสภาวะต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับพื้นที่ ผลของการเพาะปลูก 2 - 3 ครั้ง อาจจะได้ผลผลิต
 รวมน้อยกว่าบริเวณที่ทำการเพาะปลูกเพียงครั้งเดียว แต่เกษตรกรนั้นมีประสิทธิภาพในการนำ
 เทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างเหมาะสมดังที่ ประเสริฐ วิทยารัฐ เสนอแนะให้ชาวชนบทแถบภาค
 ตะวันออกเฉียงเหนือสามารถพิจารณาได้ว่าที่ตรงไหนเหมาะสมที่จะใช้ปลูกพืชชนิดใด เช่น
 พื้นที่บางแห่งไม่เหมาะสมที่จะปลูกข้าว และถ้าเปลี่ยนไปปลูกพืชอย่างอื่นที่เหมาะสมกับสภาพ
 อากาศ คุณภาพดิน อาจช่วยให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น (ประเสริฐ วิทยารัฐ 2522 : -
 36 - 38) การเอาใจใส่ต่อการเพาะปลูกที่แท้จริง อนุสร ทรัพย์มณู กล่าวว่า เป็นความจริงที่
 ประชาชนชาวชนบท เกษตรกรชั้นผู้น้อยอยู่เสมอเพราะการดูแลและรักษา การปลูกซ่อมสำคัญเท่า ๆ
 กับการระดมปลูกครั้งแรก ดังนั้นเขาจึงไม่หยุดยั้งในการที่จะดำเนินการ การกำจัดวัชพืช กำจัด
 หนอนแมลงที่เป็นอันตราย จัดการดูแลและปลูกซ่อมต่อไป (อนุสร ทรัพย์มณู 2521 : 57)
 นอกจากนี้ ผลจากการศึกษาในประเทศมาเลเซียพบว่า ผลผลิตที่ผลิตได้แตกต่างกัน
 เนื่องจากเกษตรกรมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันกล่าวได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่างกัน ทำให้เกิดผล
 ผลิตต่างกัน แม้ว่าจะมีการทำไร่ นาภายใต้ภาวะการแผ่คล้ายคลึงกันก็ตาม (อาภรณ์พันธ์ จันทรัสว่าง
 2525 : 173) ดังนั้น สาเหตุที่กลุ่มคนในมาเลเซียมีฐานะต่างกันจึงน่าจะเป็นผลจากการปฏิบัติทาง
 วัฒนธรรมที่ต่างกัน ดังเช่น เกษตรกรไทย เป็นพวกหนึ่งที่ขาดความกระตือรือร้นในการปรับปรุง
 การผลิต ไม่สนใจในการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร ต่อต้านความคิดใหม่ ๆ ชอบทำอะไรตาม

อย่างบรรพบุรุษ การปรับปรุงพืชพันธุ์ใหม่ เกษตรกรมักจะรีรอ เกิดความไม่แน่ใจว่าพันธุ์ใหม่นั้นจะดีกว่าพันธุ์เก่า (สากุล สถิตวิทยานันท์ 2524 : 135 - 137) ด้วยเหตุนี้เราจึงพบว่าพื้นที่ของไทยโดยส่วนใหญ่ จึงยังคงปลูกพันธุ์ข้าวดั้งเดิม และใช้วิธีการผลิตแบบดั้งเดิมเกือบทั้งหมด เป็นผลให้ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อปีเริ่มลดลงโดยทั่วไป จึงไม่เป็นที่น่าสงสัยว่า ความสำเร็จที่แท้จริงของผลผลิตที่ได้ในระดับสูงแตกต่างกันไปตามความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม

การใช้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ ๆ รับฟังข่าวสารและความก้าวหน้าทางวิชาการสมัยใหม่เสมอ จะช่วยให้รายได้ครอบครัวดีขึ้น (ฉวีวรรณ วรณประเสริฐ 2522 : 37) โจเซฟ เอ. คาร์ล กล่าวถึงคุณสมบัติที่พึงปรารถนาเพื่อความก้าวหน้าเพื่ออยู่ฐานะทางเศรษฐกิจของตน คือ การเป็นคนทันสมัย คอยติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อมวลชนต่าง ๆ และนำความรู้ที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่องานอาชีพ สามารถทำงานโดยใช้เครื่องมือเครื่องใช้สมัยใหม่เข้ามาเป็นเครื่องประกอบการทำงานของเขาได้อย่างดี (อมรา พงศาพิชญ์ 2517 : 289 - 291) ซึ่งชาวชนบทไทยยังต้องการความรู้ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเพิ่มรายได้เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในปัจจุบัน (อนุสร ทรัพย์มณู 2521 : 13) การทำนุบำรุงดินเป็นโครงการที่สำคัญอันดับแรกโดยมุ่งบำรุงรักษาแม่น้ำขนาดเล็กและขนาดกลาง เพื่อป้องกันกรพังทลายของดินป้องกันน้ำท่วม นอกจากนั้นยังควรเปลี่ยนแปลงเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่างให้ใหม่ใหญ่และมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (อนุสร ทรัพย์มณู 2521 : 50 - 51) ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอว่า พยายามส่งเสริมให้เกษตรกรไทยมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างเหมาะสม ถ้าอ้างว่าขาดเงินทุน ขั้นแรกให้ใช้วิธีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือ เพื่อจัดซื้อ สำหรับผู้เป็นสมาชิกสามารถกู้ยืมหรือเช่าในราคาถูก ช่วยให้การผลิตทุนทั้งเวลาและเงิน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความคิดว่า ปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวชนบทแตกต่างกัน คือ ประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยีหรือความสามารถในการใช้ที่แตกต่างกัน รวม

ทั้งลักษณะการนำไปใช้ เช่น (ประเสริฐ วิทยารัฐ 2522 : 71) การนำไฟฟ้าเข้าสู่ชนบท เป็นการนำการบริโภคให้เกษตรกรชนบทเพิ่มมากขึ้น แทนที่จะวางแผนให้นำไปใช้เพื่องานอาชีพ เช่น ทอผ้า สับนํ้า เป็นต้น แต่กลับเป็นการส่งเสริมให้ชาวชนบทต้องซื้อเพื่อการบริโภค เช่น โทรทัศน์ พัดลม ฯลฯ ซึ่งเป็นของฟุ่มเฟือย โดยที่รายได้ไม่เพิ่มขึ้น แต่รายจ่ายมีมากขึ้น เช่น พื้นที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาค้างนี้ ชาวบ้านส่วนหนึ่งเริ่มต้อนรับไฟฟ้าที่เพิ่งจะเข้าสู่หมู่บ้าน ด้วยการจัดซื้อโทรทัศน์ ตู้เย็น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านพวงพยอม เชื่อใ้กว่าอีกไม่นาน แทบทุกหลังคาเรือนคงต้องติดตั้งเสารับโทรทัศน์ หุงข้าวด้วยหม้อไฟฟ้า เป็นต้น ผลที่สุ่ครายไ้ต่าง ๆ ก็จะถูกจับจ่ายเพื่อการบริโภคสูงขึ้นเงินที่เคยเหลือเพื่อการลงทุนจะสูญหายไป ฐานะทางเศรษฐกิจโดยแท้จริงคงจะต่ำลง เพิ่มขึ้นสินใ้กับตัวเอง เพราะผลจากการใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสม หรือมีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านการใช้เทคโนโลยีต่ำและไม่เหมาะสม

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสม อาจพบในลักษณะเช่นที่ ประมาณ เทพสงเคราะห์ สังเกตพบ คือ ชาวนาที่ซื้อรถไ้จะมีปัญหาการใช้ เช่น ขาดความรู้ในการซ่อม บางรายซื้อมาแล้วก็ต้องขายคืนในเวลาต่อมา เนื่องจากขาดความรู้ในการซ่อมและยังต้องเสียค่าจ้างซ่อมราคาสูง เพราะเครื่องอะไหล่แพง จึงเห็นว่าควรใ้เกษตรกรมีความรู้ในการแก้ไขและปรับปรุงนวัตกรรมทางการเกษตร (ประมาณ เทพสงเคราะห์ 2524 : 124) เพราะเกษตรกรไทยยังขาดความสามารถที่จะปรับเทคนิควิธีการต่าง ๆ ใ้เหมาะสมหรือต่อกับธรรมชาติเพื่อเพิ่มผลผลิต เช่น การใ้ปุ๋ย การไ้้มไ้เกี่ยว การไ้้พรวน การก่าจัดวัชพืช ฯลฯ (ประเสริฐ วิทยารัฐ 2522 : 39 - 40) ซึ่งเป็นเทคนิควิธีการง่าย ๆ อย่างหนึ่งที่เกษตรกรไทยขาดความค่านึงถึง คิดแ่ว่าเทคนิคคือ เครื่องจักรกลสมัยใหม่เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม เทคนิคและวิธีการสมัยใหม่ไม่สามารถลงสู่ชนบทที่แท้จริงได้ เพราะคนในชนบทยังขาดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ด้วยลักษณะงานที่ท่านั้น

มีใช้เป็นรูปงานที่แท้จริง ลักษณะการไหลเข้าของวัตถุดิบและการไหลออกของผลผลิตไม่แน่นอน ขาดการวิเคราะห์ ลักษณะของงานและการคิดริเริ่มสร้างงานใหม่ ๆ ดังนั้น เทคนิคใหม่ที่ซับซ้อน จึงยังไม่เหมาะต่อคนในชนบทขณะนี้ (ประเสริฐ วิทยารัฐ 2522 : 63) การเข้าไปพัฒนา ชนบทจึงไม่ควรมุ่งสร้างทางค่านวัตกรรม เช่น บ่อน้ำ โรงเรียน ถนน แต่ต้องเข้าไปสร้าง แนวความคิด ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวมากกว่า (พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ 2518 : 9 - 14) เพราะเทคโนโลยีสมัยใหม่ในทางเกษตรกรรม มิได้เป็นประโยชน์แก่ชาวนา ในสังคมเก่าอย่างที่เคยหวังกันไว้ เช่น ชาวพันธุ์ใหม่เป็นพันธุ์ที่เกิดจากห้องทดลอง จึงเป็น โรคง่ายและจะไม่ให้ผลผลิต ถ้าหากปลูกในสภาพที่ไม่เหมาะสม ชาวนาเสียเงินเพื่อซื้อเคมีภัณฑ์ ต่าง ๆ เพื่อให้ข้าวออกผล พืชของเคมีภัณฑ์ต่าง ๆ ทำให้แหล่งสัตว์น้ำในชนบทเสีย ชาวนาต้อง ซื้อปลาขายบริโภคมากกว่าจับเอง ในที่สุดจะมีหนี้สินมากเพราะรายจ่ายสูงขึ้น ที่นาถูกขายไป เพื่อนำมาใช้ขายเพื่อการบริโภค (ฉัตร อ่อนคำ 2522 : 16 - 24)

จากผลของเทคโนโลยีที่ยังไม่เหมาะสมกับชนบท เช่น ไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ ฯลฯ รัฐบาลจะส่งเสริมให้ชาวนาไทยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่และความพร้อมของเกษตรกร มุ่งให้ใช้เทคโนโลยีเบื้องต้นในการปรับปรุงการเกษตร เช่น ส่งเสริมให้หมั่นทำนุบำรุงดิน ชีวนาจักรพืชไร่ปุ๋ยคอก ปลูกพืชตระกูลถั่วในช่วงว่างจากการทำนา เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการ ส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติทางวัฒนธรรมทางการใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสม ส่งผลให้ระดับฐานะ ทางเศรษฐกิจดีขึ้น หากจะส่งเสริมให้ใช้เครื่องจักรกลขนาดเล็ก ก็ควรที่จะสอนให้ใช้รู้จัก วิธีการรักษา เพราะเท่าที่พบตามท้องถื่นชนบท เครื่องจักรกลต่าง ๆ ถูกทิ้งไว้เฉย ๆ ไม่ได้ รับการดูแลรักษาเมื่อหมดฤดูกาลใช้งาน มีลักษณะเป็นเทคโนโลยีที่เคยถูกนำมาใช้เท่านั้น เนื่องจากผู้ยังขาดความรู้ ความชำนาญหรือประสิทธิภาพในการใช้ที่ถูกต้อง ทั้งที่มีความสนใจ และกำลังเงินพอที่จะซื้อหาไว้ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผลผลิตอย่างมากหากพวกเราได้มีความรู้อย่าง ถูกต้อง ดังนั้น สิ่งที่เราควรนำมาพิจารณาส่งเสริมให้เกิดขึ้นในครัวเรือนเกษตรกร คือ ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับงานอาชีพ ทั้งจากในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

การยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง

การใช้ยืมเพื่อเพื่อพิธีกรรมหรือรายจ่ายอื่น ๆ ที่ไม่เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นลักษณะของสังคมคอยพัฒนา (ประเสริฐ แยมกลิ่นพึง 2521 : 47 - 54) ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ กล่าวว่า ชาวไทยเชื่อว่าการทำบุญเป็นกรรมดี ที่ควรจะทำสม่ำเสมอจะส่งผลต่อตนเองและครอบครัวในชาติหน้า ชาวไทยทั้งที่ร่ำรวยและยากจนจึงนิยมทำบุญกุศล ไม่ว่าจะยากจนเท่าใดก็ตามสำหรับการทำบุญจะทุ่มเทเงินเท่าบุญก่อน โดยไม่กลัวอดอยาก ตัวอย่าง ครอบครัวชนบทในตำบลสันปออง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ฐานะยากจนแต่ยอมจ่ายเงินเพื่อการทำบุญร้อยละ 55 ของรายได้ประจำปีของครอบครัว (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2522 : 44) การจัดงานพิธีในโอกาสต่าง ๆ มักจะจัดอย่างใหญ่โตเพื่อความมีหน้ามีตาของตน ทั้ง ๆ ที่ไม่มีเงินกู้ยืมไปกู้ยืมผู้อื่นมา เปรียบเสมือน "ค่าน้ำพริกละลายแม่น้ำ" บางคนมีลูก 3 คน แล้วยังใช้หนี้สินไม่หมด เพราะการจัดงานสมรสใหญ่โตเกินไป (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2522 : 46) เชื่อกันว่าต้องหาเพื่อเกียรติ ตำแหน่ง การยกย่องในสังคม การจัดพิธีหรืองานต่าง ๆ อย่างใหญ่โต บางครั้งก็มีการกู้หนี้ยืมสินมาเพื่อจัดการพิธีต่าง ๆ เช่น บวชนาค แต่งงาน งานศพ เป็นต้น ชอมหาบุญเกินกำลังเพื่อโอ้อวดกัน ในชนบทนิยมนำงานเป็นเล่น หาเล่นเป็นงาน นอกจากนั้นเมื่อทำงานได้เงินจะนำไปซื้อทอง นาค แหวน ซึ่งเชื่อว่าเป็นการแสดงความมีฐานะมีหน้ามีตา (เจริญ พรหมอยู่ 2523 : 14 - 16) และนิยมเก็บสะสมทรัพย์สินเอาไว้มาน และไม่กล้าเสี่ยงในการลงทุน แต่กล้าที่จะนำไปใช้จ่ายเพื่อการจัดงานรวมทั้งจัดซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ รถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น โดยไม่คำนึงถึงผลทางธุรกิจ (ณรงค์ เล็งประชา 2523 : 150) การปฏิบัติทางวัฒนธรรมดังกล่าว จะได้รับการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ โดยจัดให้ถูกต้องตามประเพณีท้องถิ่น แต่จัดในลักษณะใช้จ่ายอย่างประหยัด ซึ่งข้อนี้ อาจเป็นการยาก เพราะคนไทยนิยมการแสดงออกถึงความหรูหรา เพื่อแสดงว่าสถานภาพทางสังคมของตนสูง มีเงินมีทองมาก เช่น แสดงออกด้วยการแต่งกายด้วยเสื้อผ้า จักงานใหญ่โต มีเครื่องใช้ต่าง ๆ ราคาแพง ทำงานที่แสดงออก

ถึงความโก้เก๋ เช่น อาชีพนักร้อง การไปทำงานที่ชาวคูอาระเบีย เป็นต้น เป็นลักษณะที่ควรแก้ไข เพราะทำให้เกิดความฟุ้งเฟ้อ บั่นทอนรายได้ของตนเองและครอบครัว คนร่ำรวยจริง ๆ จะแสดงตนเป็นผ้าขาวห่อทอง มีความตระหนี่ถี่ถ้วน และมีรายได้สูง สามารถออมทรัพย์ได้

จากการที่ไทยมีลักษณะสังคมและระบบเศรษฐกิจเปิดเสรี จึงส่งเสริมให้คนเกียจคร้านและความต้องการกินอยู่ในลักษณะเกินความจำเป็นหรือฟุ้งเฟ้อ โดยการเลียนแบบและถ่ายทอดกันจากคนร่ำรวยไปยังคนที่มีรายได้ต่ำ เป็นเหตุให้เกิดปัญหาทางด้านการเศรษฐกิจในปัจจุบัน (เสนห์ จามริก และคณะ 2523 : 23) ถึงที่ผลการศึกษามูลานทองแถม ตำบลคลอง อาเภอลอง จังหวัดนครราชสีมาของสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่ารายจ่ายทางด้านการบริโภคสูงถึง 84.1% ของรายจ่ายทั้งหมด (ในส่วนนี้เป็นค่าอาหารและข้าวสารเพียง 35.8 %) ส่วนรายจ่ายเพื่องานอาชีพมีเพียง 15.9 % (ชนบทไทย 23 2523 : 134 - 135) ด้วยเหตุที่คนชนบทถือธรรมเนียมว่า "ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ" แม่คนแปลกหน้าไม่รู้จักกันมาก่อนก็ต้อนรับด้วยการเลี้ยงข้าวปลาอาหารอย่างดี ชาวชนบทจึงได้ชื่อว่ามีความใจเอื้อเฟื้อมาก การปฏิบัติทางวัฒนธรรมดังกล่าวควรส่งเสริมให้เป็นเอกลักษณ์ของชาติ แต่ไม่ควรจะแก้ไขให้มีความพอคึกแก้อัตภาพของตน อย่าเอื้อเฟื้อมากจนกระทบกระเทือนภาวะเศรษฐกิจภายในครอบครัว (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2522 : 49) เป็นการสนับสนุนความเห็นของ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม ว่า ปัญหาความยากจนของชาวไร่ชาวนามีสาเหตุมาจากรายได้เพิ่มขึ้นน้อย แต่รายจ่ายกลับเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นเพราะการเลียนแบบอย่างในการบริโภค ลูกหลานของเกษตรกรได้พยายามเลียนแบบอย่างการบริโภค การแต่งกายของคนในเมืองเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งนิสัยที่ชอบใช้จ่ายเกินฐานะของชาวนา เป็นผลให้เกิดหนี้สินเป็นจำนวนมาก (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม 2517 : 64 - 82) เพราะผู้หญิงเอเชียไม่เคยให้ความสนใจในการเสริมสวยหรือแต่งตัว เช่น "การนุ่งบั้นสั้วลาย" ถือเป็นสิ่งที่ผิด การปฏิบัติลักษณะนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อความต้องการทางด้านจิตวิทยา เพราะตามธรรมชาติแล้วบุคคลย่อมต้องการให้คนอื่นชมและต้องการเด่นกว่าคนอื่น

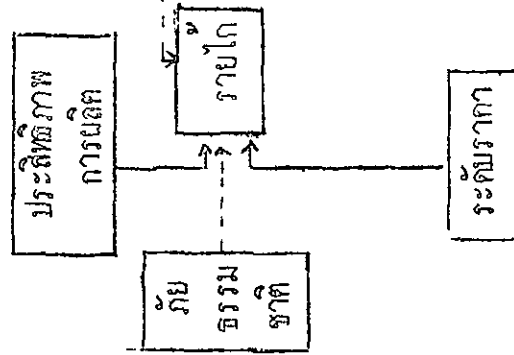
เป็นการเอาแบบอย่างคนในเมือง เกิดความอับอายต่อความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ ในชนบท (บัณฑิต อ่อนคา 2522 : 16 - 24) เช่นที่ พิชญ์ สมพอง กล่าวว่า แพ้ชนะการแต่งกาย นาสัมัย กางเกงทรงมอด ทรงเคปส์ ของคนในเมืองกลายเป็นเครื่องแต่งกายประจำของหนุ่ม-สาวในชนบท (พิชญ์ สมพอง 2523 : 99) ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากภาพยนตร์ โดยเฉพาะการเลียนแบบการดำรงชีวิตของคนในเมืองหลวง ทำให้ชาวชนบทเป็นคนทันสมัย แต่ไม่ใช่คนพัฒนาแล้ว (มโนรมย์ 2521 : 105 - 108) สิ่งกว้างขวางเช่นคนในเมือง เป็นสิ่งที่ต้องซื้อหากันในราคาแพงตามท้องถื่นชนบท บางทีเพื่อให้ได้ยี่ห้อที่ต้องการจะลงทุนเข้ามาซื้อในเมือง เป็นการบันทอนรายได้อย่างมาก เพราะกางเกงเหล่านี้ตัวละ 300 - 400 บาท หรือ วิทย์ - เทป ซึ่งราคาเป็นพัน ๆ บาทขึ้นไป เทียบได้ว่าพวกเขาต้องขายข้าวได้ถึง 10 - 20 ถัง จึงจะมีเงินพอซื้อกางเกงตัวหนึ่ง และต้องขายข้าวเกิน 50 ถัง ขึ้นไปจึงจะซื้อวิทย์ - เทป ได้ ทั้งที่สิ่งเหล่านี้ไม่เหมาะกับสภาพการทำงานและภูมิประเทศในท้องถื่น ที่สำคัญยังขาดความจำเป็นต่อชีวิตคนในชนบท สภาพดังกล่าวจึงบันทอนระดับฐานะทางเศรษฐกิจของชนและครอบครัว เนื่องจากรายได้หรือฐานะของตนไม่เอื้ออำนวย ซึ่งการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงการไม่ยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองนี้ ในชนบทไทยเกือบทุกจังหวัด ทุกอำเภอมีสอดแทรกปฏิบัติในทุกกิจกรรม โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการทานบุญ หรือจัดงานพิธีต่าง ๆ เป็นลักษณะของการใช้จ่ายเกินฐานะ ประเสริฐ วิทยารัฐ วิจารณ์ว่า หมู่บ้านสระแวงและหมู่บ้านโพธิ์ทะเล ซึ่งเป็นชาวนาในเขตจตุรพักตรพิมานและรับน้ำชลประทาน ในจังหวัดสิงห์บุรี ส่วนใหญ่จะยอมรับว่า เมื่อจะจัดงานจะต้องจัดให้ใหญ่โต (ประเสริฐ วิทยารัฐ 2522 : 64) ถ้าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับความสนุกสนานรื่นเริง คนไทยยิ่งจะทำอย่างเต็มที่โดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยและการสิ้นเปลือง (Mole. 1973 : 99) ความชอบสนุกสนานรื่นเริงอยู่เป็นนิจ มีส่วนทำให้คนไทยยากจน (ศิริเอก ฤกษ์ทราย 2522 : 47) เช่น ผลการศึกษาสาเหตุความยากจนของชาวพัทลุง พบว่า สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากนิสัยชอบความหรูหราฟุ่มเฟือย เช่นเดียวกับคนไทยในจังหวัดอื่น ๆ จะเห็นได้จากการแต่งงาน

การจัดงานศพ งานบวช รวมทั้งประเพณีต่าง ๆ จะต้องจัดทำกันอย่างใหญ่โต ถึงแม้จะสิ้นเงินทองมากเท่าใด หรือจะต้องเป็นหนี้เป็นสินก็ตาม ทั้งนี้เพื่อรักษาเกียรติศักดิ์ของตนเองไว้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 : 49)

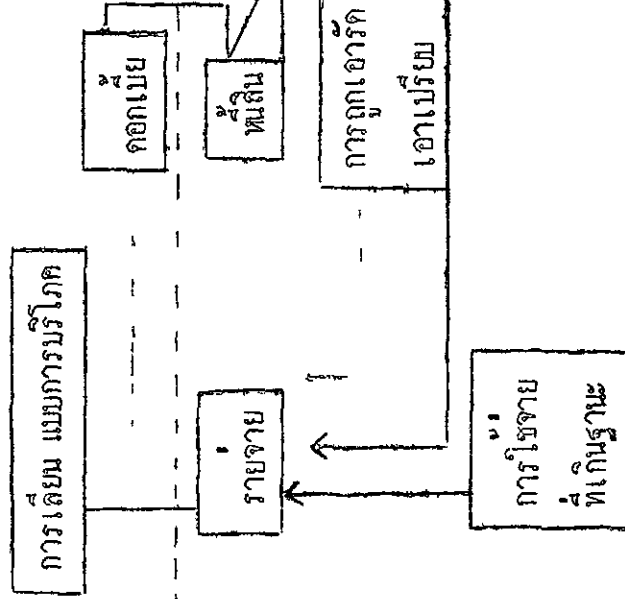
จากผลการพัฒนาเศรษฐกิจด้านวัตถุ ทำให้ชาวชนบทเกิดความพึงพอใจ และความต่องานทางด้านสังคมสูง เกิด demonstration (ผลที่คนในประเทศกำลังพัฒนาและก่อกำเนิด มองเห็นความกินดีอยู่ดีของคนในประเทศพัฒนาแล้ว ก็อยากมีความเป็นอยู่เช่นนั้นบ้าง) ในขณะที่อำนาจการผลิตยังต่ำอยู่ ดังนั้น เมื่อผลิตเองไม่ได้ก็ต้องสั่งเข้ามา ทำให้เสียดุลการค้ามากขึ้น (ศิริเวท ฤกษ์หิรัญ 2522 : 9) เทียบได้กับผู้ที่มิรู้ฐานะยากจนแตกของการความกินดีอยู่ดี เช่นเดียวกับผู้ที่มิรู้ฐานะดี เป็นผลให้ต้องกู้หนี้ยืมสิน เพื่อจัดหาซื้อสิ่งที่ต้องการหรือเกินความต้องการ ทำให้คนจนยิ่งจนลงกว่าเดิม ดังที่ เกริกเกียรติพิพัฒน์เสวีธรรม กล่าวถึง ลักษณะโครงสร้างการก่อหนี้ของชาวนาว่า การก่อหนี้ของชาวนาแบ่งแยกตามความจำเป็นได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. เพื่อการลงทุน เพื่อเพิ่มพูนผลผลิตและรายได้ มักเป็นการก่อหนี้ของชาวนาที่มีฐานะดีหรือปานกลาง
2. เพื่อรักษาระดับการผลิตเดิมและเพื่อการบริโภค กู้เพราะกระทบกระเทือนด้านรายได้ (ดังปรากฏในแผนผัง 1)

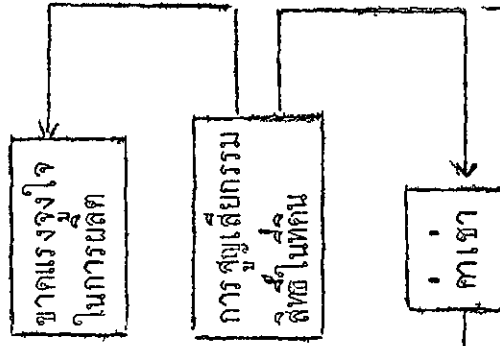
1. องค์ประกอบในโรงรายได้

2. องค์ประกอบทางด้านการขาย

3. องค์ประกอบที่เพิ่มภาระแก่

จากแผนผัง 1 แสดงว่า องค์ประกอบการก่อหนี้ที่สำคัญ คือ รายได้และรายจ่าย ดังนั้น ในการวิเคราะห์ภาระหนี้สินของชาวนาเราจึงต้องวิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาเพื่อแก้ไขได้ตรงจุด ซึ่งปัญหาหนึ่งที่พบ คือ การใช้จ่ายเกินฐานะของชาวนา การเลียนแบบการบริโภค (เกริกเกียรติ พัฒนเสวีธรรม 2513 : 47 - 62) ส่วนหมู่บ้านที่รู้จักใช้จ่ายเงินก็จะช่วยให้ฐานะดี เช่น หมู่บ้านชนะการประกวด อาทิ หมู่บ้านราษฎรพัฒนา ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนา คือ การรู้จักใช้จ่ายเงินรายได้ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้หมู่บ้านราษฎรพัฒนามีระดับฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าหมู่บ้านอื่นในภูมิภาคเดียวกัน (อาภรณ์พันธุ์ จันทร์สว่าง 2524 : 49)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการไม่รู้จักประมาณตนว่าอะไร ควรอะไร ไม่ควรและควรทำ มากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง เห็นคนอื่นทำก็ทำตามบ้าง โดยเฉพาะการจัดงานพิธีกรรม เทศกาลต่าง ๆ หรือการใช้เครื่องอุปโภค - บริโภค ชาวบ้านจะนิยมเลียนแบบกันและใช้จ่ายกันอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งบางรายเมื่อเสร็จจากการจัดงาน ต้องตามใช้หนี้สินที่กู้มาใช้จ่ายในงาน คนชนบทส่วนใหญ่จึงไม่สามารถที่จะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่เท่าที่ควร เพราะวัฒนธรรมที่ไม่ยอมรับสถานภาพฐานะของตนเอง

ภาวะทางโภชนาการและอนามัย

ชาวชนบททั่วไปมีลักษณะความเป็นอยู่ไม่ถูกสุขลักษณะ บ้านเรือนขาดความเป็นระเบียบ ขาดการเอาใจใส่ในค่านิยมสุขภาพ และอนามัย การสาธารณสุขเป็นปัญหาสำคัญของชาวชนบท ทำให้ถูกโรคภัยเบียดเบียนมีสุขภาพไม่ดี ผลการทางานต่ำลงซึ่งทำให้รายได้ และฐานะของครอบครัวต่ำลงด้วย ปัญหาสุขภาพอนามัยเป็นส่วนหนึ่งประชาชนก่อให้เกิดเองเพราะปล่อยปละละเลย กับอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดแคลนสถานพยาบาล เช่นเดียวกับที่ อภิศักดิ์ โสมอินทร์ ศึกษาพบว่า ชาวชนบทปล่อยชีวิตให้เป็นไปตามธรรมชาติ เมื่อเป็นโรคก็จะปล่อยให้หายเอง หรือ

ไม่กี่หมอกกลางบ้านและยาชุด ทำให้ไม่หายจากโรคเดิม แต่กลับมีโรคอื่นเพิ่มแทรกขึ้น การกินอยู่ การขับถ่ายของโสโครกเป็นไปด้วยความเคยชิน ความมั่งกาย เช่น การถ่ายอุจจาระตามป่าละเมาะหรือทุ่งนาข้างบ้าน เมื่อถ่ายเสร็จก็ใช้ใบไม้ ไม่เช็ดออกก่อให้เกิดโรคทางเดินอาหาร โรคท้องทวาร เป็นต้น (อภิศักดิ์ โสมอินทร์ 2522 : 249 - 253) นอกจากนี้ชาวชนบทส่วนใหญ่คือนำจากบ่อน้ำซึ่งปราศจากวิธีทำให้สะอาด ถ่ายอุจจาระตามทุ่งนา ทำให้เป็นโรคทางเดินอาหาร บริเวณบ้านและบ้านขาดความสะอาด ชยะบนบ้านจะเพื่องลงรองกระดานให้พื้นตัว นิยมให้หมอตาแยหรือญาติทาตลอด เมื่อเจ็บป่วยซื้อยามากินเองหรือใช้วิธีรักษาแผนโบราณ มีเพียงส่วนน้อยที่มารักษายังอนามัย สัญลักษณ์ส่วนบุคคลมีสภาพในเกณฑ์ต่ำเกือบทุกด้าน (สายใจ คุณชนวน 2517 : 35 - 100) การขาดสภาพทางโภชนาการอนามัยที่สมบูรณ์ ขอมมีผลโดยตรงต่อการทำงาน ซึ่งกระทบต่อรายได้ของครอบครัว

คนไทยสนใจเรื่องการบริโภคมาก ชอบเสาะแสวงหาอาหารพิสดารรับประทาน กิจกรรมต่าง ๆ จะผูกพันกับเรื่องการบริโภคตลอดเวลา (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2522 : 45) ทำให้ค่าใช้จ่ายสำหรับการบริโภคสูง และหากบริโภคของที่เสาะแสวงหาพิสดาร ๆ แล้ว ก็ยังส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วยหรืออาจถึงตายได้ การปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในแง่ของโภชนาการ-อนามัยนี้ จึงควรจะต้องได้รับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติที่ถูกสุขอนามัยและประหยัด ต้องมีอุดมการณ์ว่า "กินเพื่ออยู่ ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน" ช่วยให้รายจ่ายของครอบครัวลดลง ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น นอกจากนี้ ณรงค์ ส่งประชา กล่าวว่า ชาวชนบทส่วนใหญ่นิยมรับประทานอาหารที่ยังดิบอยู่ทำให้เกิดพยาธิในลำไส้ นอกจากนั้นบริเวณบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวชนบทไม่ค่อยสะอาดและขาดความเป็นระเบียบ ซึ่งจากรายงานการสำรวจเริ่มแรกของประชาชนในเขตโครงการขยายเขตพัฒนา อำเภอเมืองหนองคาย ของกรมพัฒนาชุมชน พบว่า ชาวบ้านในเขตที่ทำการศึกษาร้อยละ 31 มีบริเวณบ้านไม่สะอาดและร้อยละ 55 เลี้ยงสัตว์ไว้ในบ้าน ในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลนั้น จากการศึกษาพบว่า ชาวชนบทส่วนใหญ่นิยมซื้อยามากินหรือรักษากันเอง รองลงมาใช้วิธีการรักษาแผนโบราณ และมีเพียงส่วนน้อยที่ไปรักษาตามสถานอนามัยหรือโรงพยาบาล สภาพดังกล่าวทำให้ลักษณะภาวะ

โภชนาการ-อนามัยของชาวชนบทไม่สมบูรณ์ ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อการทำงานและผลผลิต (ณรงค์ เลี้ยงประชา 2523 : 114)

วิทยากร เข้มกุล กล่าวว่า การที่การเกษตรในประเทศไทยค่อยพัฒนามีผลผลิตต่อไร่นา นอกจากจะเป็นสาเหตุให้คนส่วนใหญ่ต้องเป็นเกษตรกรยากจนแล้ว ยังทำให้เขาเหล่านั้นมีอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการกินอย่างไม่พอเพียง โดยเฉพาะอาหารโปรตีนตลอดจนวิตามินและเกลือแร่ที่จำเป็นต่าง ๆ ซึ่งมีผลทำให้สุขภาพไม่แข็งแรง เจ็บช้ำ ทำงานไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การกินอาหารที่ไม่มีคุณค่าทางโภชนาการยังมีเหตุมาจากทัศนคติและนิสัยที่ล้าหลัง เช่น ข้อห้ามทางศาสนาบางศาสนาไม่ให้กินหมู กินเนื้อ ทั้งที่เป็นอาหารมีประโยชน์ หรือคนที่เป็นผู้ใหญ่แล้วมีนิสัยไม่ชอบกินนมทั้งที่มีคุณค่าทางอาหารมาก (วิทยากร เข้มกุล 2519 : 43) ปัญหาและความเดือดร้อนของชาวชนบทไทยที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การไม่รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่ถูกหลักสุขวิทยา ก่อให้เกิดโรคร้ายต่าง ๆ ด้วยเหตุที่ชอบกินตามความพอใจของตน ไม่คำนึงถึงประโยชน์หรือคุณค่าทางอาหารตลอดจนความปลอดภัยทางสุขภาพ (อุทัย หิรัญโต 2517 : 7 - 16) ลักษณะนิสัยในการบริโภคของคนไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่มักบริโภคพอให้ท้องอืดไปวัน ๆ มิได้คำนึงถึงความสำคัญของอาหารในการสร้างความเจริญเติบโต ทั้งที่ประเทศไทยได้ชื่อว่าอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร แต่จากการสำรวจของโรงพยาบาลรามาธิบดีพบว่า เด็กก่อนวัยเรียนจำนวนมากที่กินอาหารไม่ถูกต้อง ผู้ปกครองไม่รู้จักนำอาหารที่พอหาได้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เป็นสาเหตุให้เกิดโรคขาดสารอาหารต่าง ๆ เช่น โรคคอหอยพอก โรคโลหิตจาง เป็นต้น (ทัศนัย มุขวิจิตรและพณี เทชะพนการ 2522 : 107 - 110) นอกจากนี้อิทธิพลของการโฆษณาสินค้าบางชนิดเป็นการบั่นทอนให้ภาวะเศรษฐกิจของชาวชนบททรุดหนัก เช่น ยาหม้อใจ ผงชูรส เป็นต้น (ประเสริฐ วิทยาวิธ 2522 : 66) นอกจากจะบั่นทอนเศรษฐกิจแล้วยังเกิดว่าสินค้าที่โฆษณาชวนเชื่อ ก่อให้เกิดการปฏิบัติทางวัฒนธรรมค่านิยมโภชนาการ-อนามัยเลื่องลง เพราะสินค้าบริโภคบางอย่างมีผลเสียมากกว่าคุณประโยชน์ต่อร่างกายของผู้บริโภค

การไม่คำนึงถึงคุณภาพและธาตุอาหาร ชาวชนบทส่วนใหญ่จึงนิยมบริโภคอาหารจำพวก แป้งมากกว่าอาหารหมู่อื่นโดยมีความเห็นว่า กับข้าวไม่สำคัญเท่าข้าว กินข้าวแล้วอยู่ท้องมากกว่า แต่ถาจะบริโภคกับข้าวโดยเฉพาะข้าวเหนียว และข้าวโอ๊ตานิยมอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ เช่น ลาบ ก้อย ชกเล็ก พลา เป็นต้น ถือว่าเป็นอาหารวิเศษ งานใหม่มีอาหารคั้งกล่าวแขกหรือ ที่มาจะขึ้นชอบมาก เจ้าของงานจะได้รับการสรรเสริญเยินยอ แม่แต่ผู้ที่มีความรู้ทางโภชนาการ—อนามัย เช่น ครู อาจารย์ ข้าราชการต่าง ๆ ก็นิยมรับประทาน บางครั้งจะเป็นผู้ชักชวน ให้ผู้อื่นรับประทานตามโดยเฉพาะนิยมกิน "ก้อยเด็ก" (การกินก้อยตอนเด็ก ๆ เพราะโรงฆ่าสัตว์จะฆ่าวัวตอนก่อนสว่าง) อาหารเหล่านี้มีผลให้เกิดโรคมะเร็ง และโรคกระเพาะอาหาร เพราะเป็นอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ และรสเผ็ดจัด ซึ่งมีค่านิยมที่เสริมว่า คนกินเผ็ดจะเป็นคนเก่ง และทำให้มีกำลังวังชาดี นอกจากนี้ยังมีค่านิยมที่เสริมให้ชาวชนบทมีปัญหาด้านโภชนาการ—อนามัย ความเชื่อและประเพณีเหล่านั้น ได้แก่ เชื่อว่าเด็กกินปลาฉี่จะเป็นโรคไอ เด็กกิน กับข้าวมากจะเป็นโรคร้าง ทำให้เด็กชนบทเป็นโรคลดแคเลเซียม หรือโรคลดสารอาหาร ความเชื่อที่ว่า หญิงแม่อ่อนควรกินข้าวกับเกลือและปลาอย่างเท่านั้น ก็เป็นผลให้มารดาขาดสารอาหารที่จะช่วยให้มีน้ำนมไปเลี้ยงบุตรต่อไป (อภิศักดิ์ โสมอินทร์ 2522 : 256 – 257) ดังที่ ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์ กล่าวว่า ผลการวิจัยมารดาที่มีความเชื่อว่า ควรกินข้าวกับเกลือและ ปลาอย่างเท่านั้น มีส่วนทำให้ขาดสารอาหารมากขึ้น ปริมาณน้ำนมจะลดลง เด็กที่เพิ่งเกิดจะ อ่อนแอและบางรายอาจถึงตาย (ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์ 2523 : 137 – 151) มัชฌม เรื่องแสน กล่าวว่ เป็นเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับ "อาหารทองหาม" ซึ่งชาวชนบทไทยปฏิบัติ ตามบรรพบุรุษ ชนธรรมนิยมประเพณีความเชื่อผิด ๆ เหล่านี้เริ่มต้นจากค้ายอกเล่าต่อ ๆ กันมา โดยปราศจากเหตุผลทางวิชาการ ทำให้เกิดการขาดสารอาหาร (มัชฌม เรื่องแสน 2525 : 43)

โรเบิร์ต (Robert) ได้กล่าวว่า "ความเชื่อของชาวชนบทส่วนใหญ่ที่มีความ เป็นอยู่แบบดั้งเดิม มีความเชื่อในสิ่งที่ไม่ใช่เหตุผลเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สุขภาพของครอบครัว ไม่ดี และเป็นผลให้การงานไม่เต็มที่ สุขภาพอนามัยของเกษตรกรจึงมีผลโดยตรง และโดย

อ้อมกับผลผลิตทางการเกษตร ดังนั้น เกษตรกรจำเป็นต้องเป็นผู้มีภาวะโภชนาการ-อนาถา
 สมบูรณ์ จึงประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพและน่าจะทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นด้วย
 (มัธยม เรื่องแสน 2525 : 43 - 45) สอดคล้องกับความคิดของ สากล สถิติวิทยานันท์ ว่า
 สาเหตุหนึ่งที่ทำให้รายได้ของชาวชนบทต่ำ คือ แรงงานขาดอาหาร สุขภาพไม่สมบูรณ์ มีคนใน
 วัยเด็กมาก ทำให้มีแรงงานที่จะไปพัฒนาการเกษตรเพื่อรายได้ของครอบครัวน้อย (สากล
 สถิติวิทยานันท์ 2524 : 124 - 125) จึงกล่าวได้ว่า การปฏิบัติวัฒนธรรมทางภาวะโภชนาการ-
 อนาถา รวมทั้งการไม่นิยามวางแผนครอบครัว ย่อมส่งผลให้รายได้ของครอบครัวลดลง
 เพราะมีผู้สามารถทำงานได้น้อย แต่มีผู้เป็นภาระต้องเลี้ยงดูมากกว่า ดังที่ พิชญ์ สมพอง
 พบว่า ประเทศค่อยพัฒนาพร้อมกับปัญหาประชากรในลักษณะที่คนมักจะแต่งงานกันตั้งแต่อายุยัง
 น้อย โอกาสที่จะมีลูกได้หลายคนย่อมจะมีมาก ดังที่ปรากฏในตารางที่ 2 คนในช่วงอายุ
 15 - 19 ปี ชายที่สมรสจะมีถึง 35,820 คน ส่วนหญิงจะมีถึง 139,160 คน นอกจากนั้น
 ภาวะการเกิดการตาย ซึ่งมีผลต่อภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมโดยตรง ปัญหาหนึ่งที่ไทยกำลัง
 ประสบอยู่คือ คนเกิดมาก แต่คนตายน้อย ทำให้ปริมาณการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (ดังที่ปรากฏ
 ในตารางที่ 3) ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น พื้นที่ทำกินถูกแบ่งออกเป็นแปลงเล็กแปลงน้อย
 ปัญหาสุขภาพ-อนาถา เป็นต้น จนเมื่อปี พ.ศ.2513 รัฐบาลจึงได้รับเอาเรื่องการวางแผน
 ครอบครัวเป็นนโยบายระดับชาติ ช่วยให้อัตราการเกิดของประชากรในชนบทลดลง ปัญหา
 ความยากจนตลอดจนปัญหาค้นอื่น ๆ จึงได้รับการแก้ไขไ้ดียิ่งขึ้น (พิชญ์ สมพอง 2523 :
 122 - 127) แต่อย่างไรก็ตาม การวางแผนครอบครัวยังคงควรที่จะได้รับการส่งเสริมต่อไป
 เพราะคนในชนบทบางท้องถิ่นยังขาดความเข้าใจทางด้านการวางแผนครอบครัวอีกมาก ซึ่งมีผล
 ทำให้การปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านภาวะโภชนาการ-อนาถาไม่ดีเท่าที่ควร

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นเหตุให้ชาวชนบทส่วนมากมีสุขภาพอนาถาไม่ดี ส่งผล
 ต่อการทำงานหรือรายได้ของตนเองและครอบครัว เช่นเดียวกับที่ บุญสม ศิริไสยา กล่าวถึง
 การพัฒนาชนบทในชายของเศรษฐกิจว่า สิ่งที่รัฐจะต้องทำเพื่อผลในการพัฒนาเศรษฐกิจคือ การ

ดูแลให้ประชาชนมีสุขภาพสมบูรณ์ เพื่อจะได้ประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป (บุญสม ศิริโสภ 2522 : 127 - 134) สอดคล้องกับวิธีการแก้ไขปัญหาคูณภาพประชากรทางด้าน โภชนาการอนามัยของ ปรีชา วทัญญู คือ เชื่อว่ารัฐบาลควรลงทุนเพื่อพัฒนาประชากรทาง ด้านโภชนาการ ตั้งแต่เยาว์วัยโดยเฉพาะทางด้านสุขภาพ-อนามัย และการบริโภค ซึ่งจะ โยงไปสู่การประกอบอาชีพและการเพิ่มผลผลิตในอนาคต (ปรีชา วทัญญู 2521 : 113) การแจกจ่ายงานสมาชิกในครัวเรือนมิให้เกินกำลังเลี้ยงดู การคุมกำเนิด บทบาทของสตรี ที่สูงกว่าเดิม สามารถไปทำงานนอกบ้านและมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเองได้ ตลอดจน บิดามารดาก็ควรจะยอมรับความคิดเห็นของลูกบ้างเป็นการปฏิบัติทางวัฒนธรรมในแง่ภาวะทาง โภชนาการ-อนามัยที่ดี ช่วยให้ผู้คลอดหรือครอบครัวนั้น ๆ ก้าวหน้า (อมรา พงศาพิชญ์ 2517 : 289 - 231)

สรุปได้ว่า คุณลักษณะนิสัยในการบริโภค หรือการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านภาวะโภชนาการ สุขภาพอนามัยที่แตกต่างกัน ส่งเสริมให้ประชากรนั้น ๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ดีได้ จะส่งผล ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการประกอบอาชีพ การเพิ่มผลผลิตรายได้ ดังนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ จึงควรได้รับความรู้ ความเข้าใจในการบริโภคอนามัยที่ดี เพื่อจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จใน การประกอบอาชีพ ส่งเสริมให้มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจขึ้นหรือมั่นคงยิ่งขึ้น

ตาราง 2 แสดงผู้มีงานทานนอกเขตเทศบาล จำแนกตามสถานภาพการสมรส หมวดอายุ และเพศ (ก ค.-ก.ย.19)

สถานภาพการสมรส		รวม	หมวดอายุ								
			11-14 ปี	15-19 ปี	20-24 ปี	25-29 ปี	30-34 ปี	35-39 ปี	40-49 ปี	50-59 ปี	60 ปีขึ้นไป
ชาย	รวม	8,809,800	483,170	1,277,370	1,198,110	1,069,880	1,049,070	973,500	1,405,470	853,190	500,100
โสด		2,957,110	483,170	1,240,480	805,440	262,060	88,870	39,070	28,350	5,030	46,500
สมรส		5,633,920	—	35,820	389,380	801,350	949,810	908,060	1,329,130	784,330	436,080
หม้าย		172,610	—	—	420	2,400	4,350	16,200	37,790	56,360	55,070
หย่า		12,420	—	—	910	1,190	2,980	2,660	1,150	950	2,570
แยกกันอยู่		33,800	—	1,080	1,950	2,890	3,090	7,500	9,050	6,530	1,720
หญิง	รวม	7,436,710	470,490	1,346,850	1,072,540	881,980	886,180	786,600	1,110,070	641,830	278,170
โสด		2,569,720	470,490	1,193,940	540,570	173,330	90,250	40,160	42,850	10,560	5,560
สมรส		4,181,380	—	139,160	498,810	659,160	732,980	665,600	894,600	442,740	148,330
หม้าย		501,740	—	740	3,590	13,440	26,870	33,720	134,630	169,100	119,660
หย่า		66,640	—	1,270	8,280	13,410	13,940	8,500	13,390	6,020	1,820
แยกกันอยู่		137,250	—	9,760	21,310	22,630	22,140	20,620	24,600	13,380	2,810

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

ตาราง 3 สถิติการเกิดและการตายทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2513-2517

ระยะปี	การเกิด(ไม่รวม การเกิดที่ไร้ชีพ)	การตาย	การเกิดมาก กว่าการตาย	การเกิดไร้ ชีพ	การตายของ ทารก	การตายของ มารดา	การเกิดไร้ชีพ ต่อการเกิดหนึ่ง พันคน	การตายของ ทารกต่อการ เกิดหนึ่งพันคน	การตายของ มารดาต่อการ เกิดหนึ่งพันคน
2513	1,145,293	223,899	921,394	1,731	29,252	2,589	1.5	25.5	2.5
2514	1,221,228	267,940	993,288	1,588	27,495	2,559	1.3	22.5	2.1
2515	1,189,950	248,676	941,274	1,686	28,999	2,677	1.4	24.4	2.2
2516	1,167,272	239,151	928,121	1,495	24,970	2,154	1.3	21.4	1.8
2517	1,185,869	246,459	939,410	1,729	30,931	2,034	1.5	26.0	1.7

ที่มา: ปรับปรุงจาก วารสารสถิติ รายไตรมาส สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 มิถุนายน 2519 (4 หน้า 8)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นชาวบ้านใหม่พวงพยอม กับชาวบ้านพวงพยอม ตำบลหงส์หิน อำเภอลำพูน จังหวัดพะเยา โดยใช้วิธีการแบบจงใจ (Purposive Sampling) และใช้การสัมภาษณ์ทุกครัวเรือน ก่อนการเก็บข้อมูลจริงผู้วิจัยได้ตรวจพื้นที่ทำการวิจัยแล้วว่า มีสภาพทางกายภาพใกล้เคียงกันจริง ซึ่งใช้เป็นขอบเขตของเบื้องต้น

วิธีการศึกษา

1. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยได้ออกศึกษาพื้นที่หมู่บ้านใหม่พวงพยอม และหมู่บ้านพวงพยอม โดยการสังเกตลักษณะสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางวัฒนธรรม และฐานะทางเศรษฐกิจ

2. การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยสร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อนามาวิเคราะห์และทดสอบตามสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้

3. เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมทั้งแผนที่มาตราส่วน 1 : 50,000 ที่ใช้แสดงการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านและบริเวณการใช้พื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะแรก เป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารทางวิชาการ รวมทั้งการออกภาคสนามด้วยตนเอง เพื่อตรวจสอบพื้นที่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและยังเป็นการ

รวบรวมรายละเอียดเบื้องต้นเพื่อใช้สำหรับการวางแผนการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยมุ่งหวังหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางวัฒนธรรมและระดับฐานะทางเศรษฐกิจ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสัมภาษณ์ออกสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ครัวเรือนทุกครัวเรือนของทั้งสองหมู่บ้านด้วยตนเอง แบบสัมภาษณ์ที่ใช้นี้จะนำออกไป Pre-Test ก่อนเพื่อนำมาตรวจสอบหาข้อบกพร่องและเมื่อแก้ไขเรียบร้อยแล้วจึงจะนำออกไปสัมภาษณ์จริงอีกครั้งหนึ่ง ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นเป็นหมวดหมู่ตามตัวแปรที่ศึกษาในลักษณะพร้อมที่จะทำการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

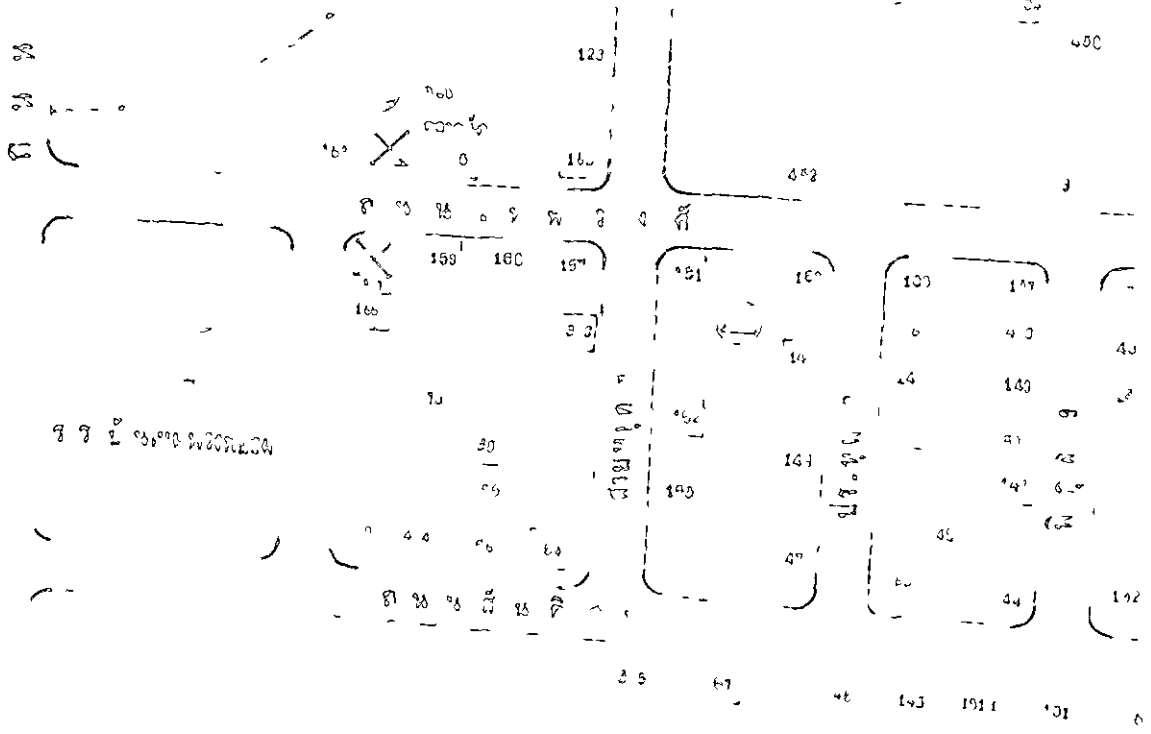
1. หากสถิติพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อประกอบในการวิเคราะห์ คือ ความสอดคล้องของการอธิบายผลการศึกษา
2. หากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้าน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1. และ ข้อ 2. โดยใช้การทดสอบแบบ $t - test$
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรม (ในแต่ละลักษณะ) กับฐานะทางเศรษฐกิจ โดยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์ตามวิธีของ คาร์ล เพียร์สัน (Karl Pearson)
4. นำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลความหมาย ที่ความ อธิบายผลและสรุปผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ทางภูมิศาสตร์

40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52
 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100
 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200
 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300
 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400
 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500
 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600
 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700
 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800
 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900
 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990
 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

บ้านใหม่พวงพยอม (หมู่ 5)

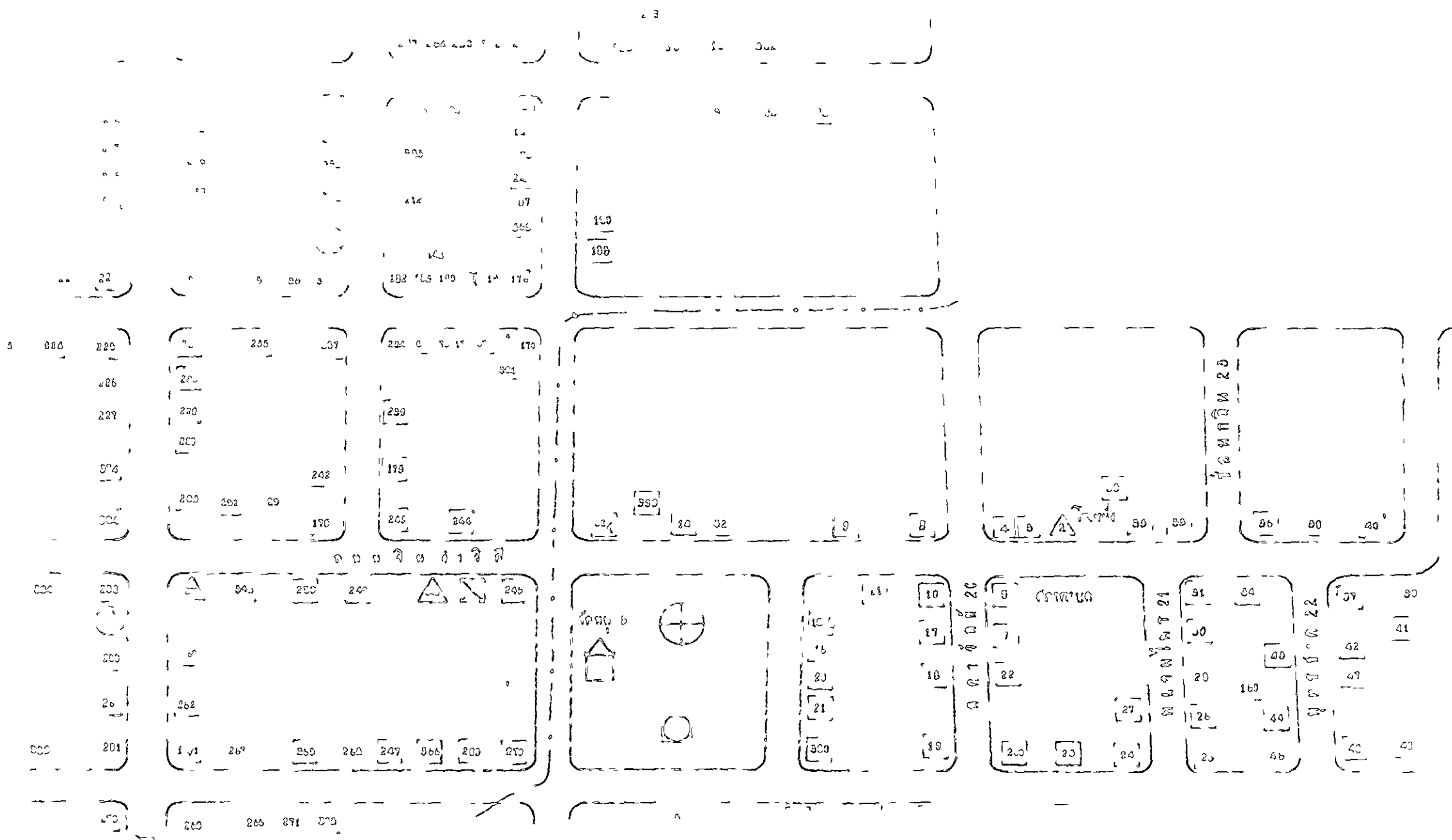
เครื่องหมายบนผนัง

	วิธี		
	วิธี		
	วิธี		
	วิธี		

આવૃત્તિના આધારે વર્ગીકરણ

บ้านพรหม (หมู่ 6)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 การแสดงข้อมูลในลักษณะพื้นหลังของครอบครัวที่ใช้ศึกษา

1.1 ประชากร

1.2 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

1.3 ลักษณะแปลงทำการเกษตรในความหมายของภูมิการณ์

1.4 ลักษณะการถือครองที่ดิน

1.5 ลักษณะพื้นที่อยู่อาศัย

1.6 ลักษณะพื้นที่อยู่อาศัยกับพื้นที่ทำการเกษตร

ตอนที่ 2 การศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติทางวัฒนธรรมและฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างหมู่บ้านที่นำมาศึกษา

ตอนที่ 3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรมกับฐานะทางเศรษฐกิจในแต่ละหมู่บ้านที่นำมาศึกษา

ลักษณะของข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ ส่วนหนึ่งได้จากการนับจำนวนและนามาจัดกระทำเป็นอัตราส่วนร้อยละ อีกส่วนหนึ่งได้จากการให้คะแนนในระบบเดียวกันตลอด เพื่อผลในการเปรียบเทียบ ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนน ศึกษาได้จากแบบประเมินข้อมูลในภาคผนวก คะแนนดิบที่ได้จะนามาจัดกระทำโดยวิธีการทางสถิติ

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ทั้งหมดจึงได้จากผลทางสถิติรวมกับการสังเกตในพื้นที่จริงที่ทำการศึกษา

ตอนที่ 1 การแสดงข้อมูลในลักษณะพื้นที่หลังของครอบครัวที่ใช้ศึกษา

1.1 ประชากรในครอบครัวที่ใช้ศึกษา

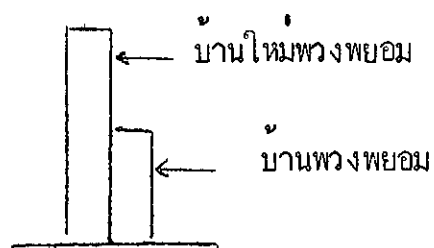
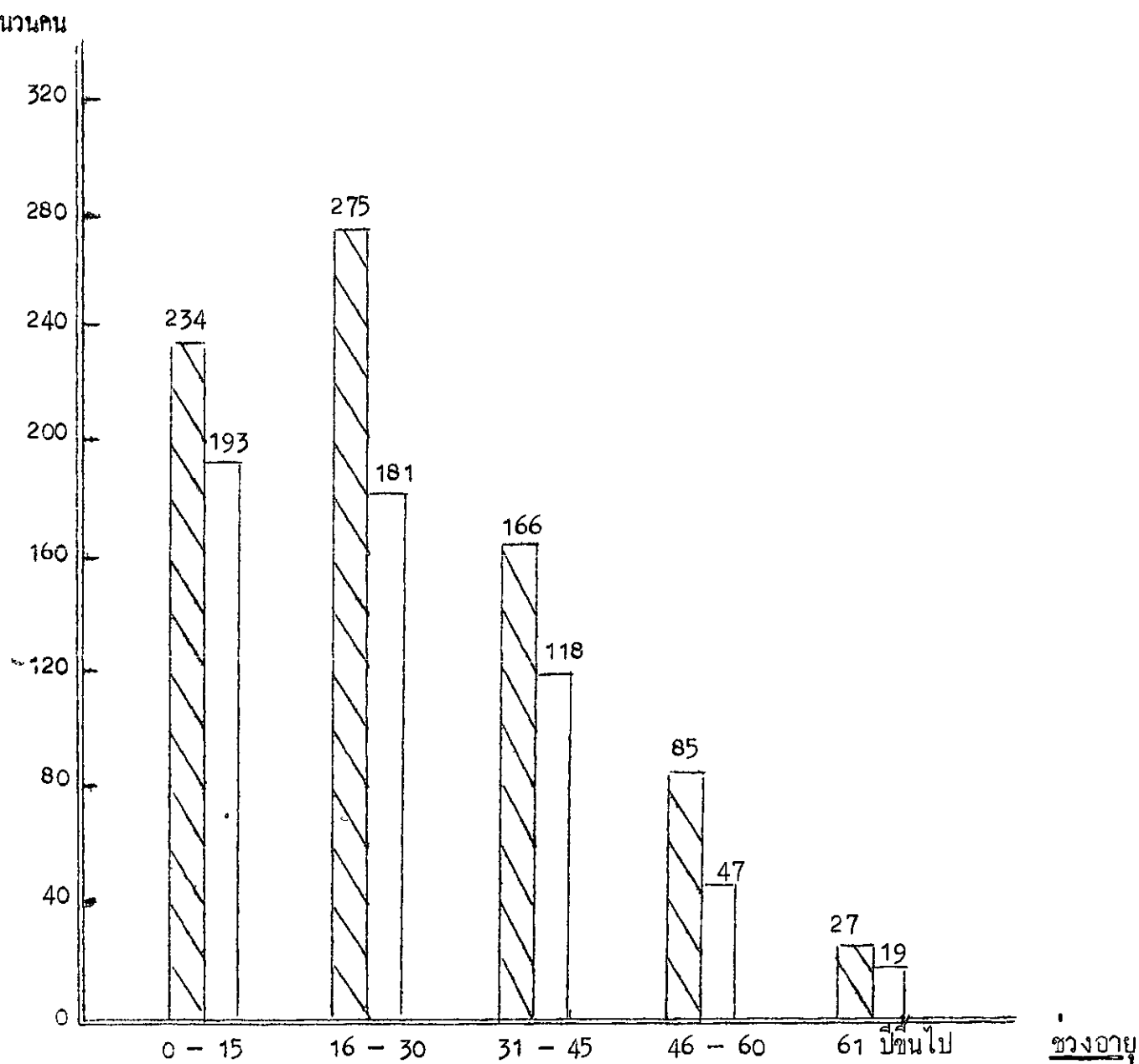
จากการวางและกราฟ แสดงจำนวนประชากรข้างล่างนี้ สามารถแสดงให้เห็นลักษณะประชากรของหมู่บ้านพวงพยอม และหมู่บ้านใหม่พวงพยอมได้หลายประการ

ตาราง 4 จำนวนประชากรของครอบครัวที่ใช้ศึกษาแยกตามเพศและวัย

ช่วงอายุ	บ้านใหม่พวงพยอม		รวม	ร้อยละ	บ้านพวงพยอม		รวม	ร้อยละ
	ชาย	หญิง			ชาย	หญิง		
0 - 15 ปี	120	114	234	29.73	98	95	193	34.59
16 - 30	138	137	275	34.94	92	89	181	32.44
31 - 45	86	80	166	21.09	62	56	118	21.15
46 - 60	45	40	85	10.80	23	24	47	8.42
61 ปี ขึ้นไป	13	14	27	3.44	12	7	19	3.40
รวม	402	385	787	100	287	271	558	100

แหล่งที่มา ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เดือนเมษายน 2526

กราฟ 2 แสดงจำนวนประชากรแยกตามวัย

จำนวนครอบครัวที่นำมาศึกษาของบ้านใหม่พวงพยอม 179 ครอบครัว มีประชากรทั้งหมด 787 คน ค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกต่อครอบครัวเท่ากับ 4.3 คน ส่วนบ้านพวงพยอมครอบครัวที่นำมาศึกษา 103 ครอบครัว ประชากรทั้งหมด 558 คน ดังนั้น ค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกต่อครอบครัวเท่ากับ 5.4 คน มากกว่าบ้านใหม่พวงพยอม 1.1 คน

เมื่อพิจารณาโครงสร้างอายุของประชากรทั้งสองหมู่บ้าน ซึ่งแบ่งพิจารณาเป็น 2 กลุ่ม ช่วงอายุ พบว่า

กลุ่มคนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และสูงกว่า 61 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ให้แรงงานเชิงเศรษฐกิจและเป็นภาระของกลุ่มทำงานต้องเลี้ยงดู บ้านใหม่พวงพยอมมีกลุ่มคนดังกล่าว ร้อยละ 33.17 บ้านพวงพยอมร้อยละ 37.99 ซึ่งสูงกว่าบ้านใหม่พวงพยอมร้อยละ 4.82

กลุ่มคนในวัยทำงาน อายุ 16 - 60 ปี บ้านใหม่พวงพยอมมีร้อยละ 66.83 บ้านพวงพยอมร้อยละ 62.01 ต่ำกว่าบ้านใหม่พวงพยอม 4.82

การแบ่งกลุ่มคนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคนในวัยทำงานของบ้านใหม่พวงพยอม 1 คน ต้องรับภาระเลี้ยงดูผู้ที่ไม่ให้แรงงานทางเศรษฐกิจ 0.5 คน กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า คนทำงาน 10 คน ต้องทำงานเลี้ยงดูคน 5 คน ส่วนคนในวัยทำงานบ้านพวงพยอม 1 คน ต้องรับภาระเลี้ยงดูผู้ที่ไม่ให้แรงงานทางเศรษฐกิจ 0.6 คน หรือกล่าวได้ว่า คนทำงาน 10 คน ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงดูคน 6 คน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมทั้งสองหมู่บ้านมีอัตราส่วนของผู้ให้แรงงานเชิงเศรษฐกิจเกินร้อยละ 60 ซึ่งนับว่าอยู่ในเกณฑ์ดี คือมีภาระเลี้ยงดูผู้ไม่สามารถให้แรงงานเชิงเศรษฐกิจไม่มากนัก นอกจากพิจารณาโดยละเอียดจึงพบข้อได้เปรียบของชาวบ้านใหม่พวงพยอมทั้งในปัจจุบันและอนาคต กล่าวคือ ในปัจจุบันคนในวัยทำงานรับภาระเลี้ยงดูผู้ไร้แรงงานเชิงเศรษฐกิจในอัตราส่วนค่อนข้างต่ำ ในอนาคตมีแนวโน้มว่ากลุ่มคนในวัยทำงานจะมีภาระเลี้ยงดูผู้ไร้แรงงานเชิงเศรษฐกิจลดลงอย่างมาก เนื่องจากมีคนอายุ 46 - 60 ปี อีกเพียงร้อยละ 10.80 ส่วนกลุ่มคน 16 - 45 ปี มีร้อยละ 56.03 แสดงให้

เห็นว่าภาวะการเคลื่อนย้ายกลุ่มอายุคนในวัยทำงานสูงกว่าการเคลื่อนเข้าสู่กลุ่มไร้แรงงานเชิงเศรษฐกิจในลักษณะนี้ยังไม่รวมถึงกลุ่มอายุ 0 - 15 ปี ร้อยละ 29.73 ซึ่งย่อมมีการเคลื่อนย้ายเข้าสู่วัยทำงานสูงกว่าอัตราการเกิดในแต่ละปี ดังนั้น หากบ้านใหม่พวงพยอมสามารถรักษาโครงสร้างของอายุประชากรคงที่ หรือมีอัตราส่วนคนในวัยทำงานสูง ผู้ไร้แรงงานเชิงเศรษฐกิจตาลง ซึ่งวิธีหนึ่งคือ การลดอัตราการเพิ่มของประชากรเช่นเดียวกัน หากบ้านพวงพยอมยังคงมีโครงสร้างอายุเช่นเดิม หรืออัตราส่วนระหว่างคนในวัยทำงานกับผู้ไร้แรงงานเชิงเศรษฐกิจไม่ลดลง จะมีผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจในทางลบ

จากเหตุผลของการอพยพเข้ามาจับจองที่ดินแถบนี้ของทั้งสองหมู่บ้านต่างกัน คือ บ้านใหม่พวงพยอมซึ่งอพยพมาจากอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ที่มีสภาพยากจนผู้คนแออัด ส่วนบ้านพวงพยอมอพยพจากภายในอำเภอจุนนั้นเองไม่เคยประสบปัญหาเรื่องประชากร เป็นผลสนับสนุนอย่างหนึ่งที่ทำให้บ้านใหม่พวงพยอมพยายามควบคุมเรื่องจำนวนประชากรและยอมรับการวางแผนครอบครัว ส่งผลให้โครงสร้างอายุประชากรอยู่ในลักษณะที่ดีกว่าบ้านพวงพยอม

1.2 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรของครอบครัวที่นำมาศึกษา

พื้นที่ทำการเกษตรที่นำมาพิจารณาเป็นพื้นที่ที่ได้รับ น.ส.3 ทั้งหมด ส่วนที่ไม่มี น.ส.3 เช่น ป่าสงวน พื้นที่เชิงเขา อังประชากรแถบนี้นิยมเข้าไปหักร้างทางพงมีอยู่จำนวนมาก เป็นผลเสียต่อภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ เหตุหนึ่งคือการไม่มีที่ดินทำกิน ซึ่งบ้านใหม่พวงพยอมมีอยู่ 7 ครอบครัว บ้านพวงพยอม 23 ครอบครัว ความแตกต่างในการถือครองที่ดินระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอมยิ่งสูงขึ้นเมื่อพิจารณาพบว่า ขนาดพื้นที่ถือครองมากกว่า 31 ไร่ บ้านใหม่พวงพยอมมี 15 ครอบครัวหรือร้อยละ 8.38 บ้านพวงพยอมมีเพียง 3 ครอบครัว หรือร้อยละ 2.91

การถือครองที่ดินขนาด 1 - 20 ไร่ บ้านใหม่พวงพยอมมีครอบครัวที่ถือครองเกินร้อยละ 75 ในขณะที่บ้านพวงพยอมไม่ถึงร้อยละ 60 แต่กลับพบว่าบ้านพวงพยอมมีครอบครัวถือครองที่ดินขนาด 21 - 30 ไร่ ร้อยละ 15.53 สูงกว่าการถือครองที่ดินในขนาดเดียวกัน

ของบ้านใหม่พวงพยอมร้อยละ 6.59 กล่าวคือ หากบ้านพวงพยอมขยับเข้ามาหากินเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น และเพิ่มขนาดการถือครองที่ดิน โดยที่ต้องพยายามลดจำนวนครอบครัวไร่ที่ทำกินลงด้วย คงจะช่วยให้ลักษณะขนาดพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในคุณลักษณะที่ดีและมีผลส่งเสริมต่อฐานะทางเศรษฐกิจทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม เท่าที่พบจากการสำรวจภาคสนาม กลายเป็นลักษณะการถือครองที่ดินขนาด 21 - 30 ไร่ ของบ้านพวงพยอมที่สูงกว่าบ้านใหม่พวงพยอมนั้นมีแนวโน้มลดลง ครอบครัวไร่ที่ทำกินเพิ่มขึ้น ส่วนการถือครองที่ดินขนาดต่าง ๆ ของบ้านใหม่พวงพยอมมีแนวโน้มจะสูงขึ้น เพราะเหตุที่ชาวบ้านพวงพยอมส่วนมากติดการพนัน เมื่อเกิดคร่อนเงินทองจึงนิยมขายที่ให้กับชาวบ้านใหม่พวงพยอม ทั้งที่เดิมชาวบ้านพวงพยอมเข้าจับจองที่ดินบริเวณนี้ก่อนและ เป็นเจ้าของที่นาเกือบทั้งหมด ส่วนชาวบ้านใหม่พวงพยอมที่อพยพมาอยู่ที่หลังเป็นญาติเขาที่ทำกิน ผู้รู้หลายท่านกล่าวว่า เพราะ ความขยันหมั่นเพียรของชาวบ้านใหม่พวงพยอม และผลของการติดการพนันของชาวบ้านพวงพยอม จึงทำให้ในปัจจุบันชาวบ้านใหม่พวงพยอมเป็นกลุ่มการถือครองที่ดินเป็นส่วนใหญ่

เมื่อพิจารณาได้ลึกลงไป กล่าวคือ บ้านใหม่พวงพยอมมีพื้นที่ทำกินทั้งหมด 2,585 ไร่ ค่าเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 3.28 ไร่ บ้านพวงพยอมมีพื้นที่ทำกินทั้งหมด 1,162 ไร่ ค่าเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 2.08 ไร่ ดังนั้น เมื่อผลผลิตการทานาปีโดยเฉลี่ยทางภาคเหนือเท่ากับ 320 กิโลกรัมต่อไร่ (ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ 2524 : 10) ชาวบ้านใหม่พวงพยอมมีผลผลิตข้าวต่อคนประมาณ 1,050 กิโลกรัมหรือ 70 ถัง รายได้โดยเฉลี่ยตามราคาข้าวเกี่ยวนละ 2,500 บาท จะมีรายได้เมื่อหักค่าใช้จ่าย ค่าซ่อมแซมเครื่องมือและอื่น ๆ คงเหลือเงินต่ำกว่า 1,700 บาทต่อคน ส่วนชาวบ้านพวงพยอมมีผลผลิตประมาณ 44 ถัง เมื่อหักค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเกษตร คงเหลือเงินต่ำกว่า 1,000 บาทต่อคน เทียบกับรายได้ ณ ระดับเส้นความยากจนทางภาคเหนือ ซึ่งเท่ากับ 3,000 บาทต่อคน (ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ 2524 : 9) นับว่าต่ำมากโดยเฉพาะบ้านพวงพยอม แต่เนื่องจากชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านพยายามหารายได้เพิ่มเติมโดยการรับจ้างเลื่อยไม้เมื่อหมดฤดูกาลทำนา พวกที่อยู่บ้านบางคนก็จะหารายได้เพิ่มจาก

การเลี้ยงสัตว์ เย็บเสื้อผ้า เย็บยารักษา เป็นต้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความชำนาญฝีมือของ
 พอบาน - แมบาน และจำนวนสมาชิกที่ต้องเลี้ยงดูในแต่ละครอบครัว นอกจากการเพิ่มรายได้
 นอกแปลงเกษตรดั้งเดิมแล้ว จะเห็นว่าเกษตรกรในชนบทบางท้องที่พยายามใช้พื้นที่ซึ่งมีอยู่จากัด
 ให้เข้มข้นขึ้น (Intensive) เช่น เกษตรกรชาวญวนบ้านท่าวังหิน ตำบลปทุม อำเภอ
 เมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งการวิจัยของมัธยม เรืองแสน (มัธยม เรืองแสน
 2525 : 77) พบว่า การใช้พื้นที่อย่างเข้มข้นให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงขึ้น แต่จากการ
 สัมภาษณ์คนในพื้นที่ที่ทำการศึกษ ชาวบ้านใหม่พวงพยอมพยายามที่จะใช้พื้นที่อย่างเข้ม วิธี
 หนึ่งคือพยายามที่จะหาเหมืองใส่ไก่เพื่อนำน้ำจากแม่น้ำอิงขึ้นมาใช้เพื่อการเพาะปลูก ในทางตรง
 ข้ามชาวบ้านพวงพยอมกลับไม่ให้ความร่วมมือ โดยอ้างเหตุผลว่ารัฐบาลทำให้ดีกว่า ดังนั้น
 จึงเป็นการยากที่จะชักจูงให้คนในชนบทบางกลุ่มใช้พื้นที่อย่างเข้ม เพราะคนในชนบทส่วนมากมัก
 จะมีความคิดเช่นชาวบ้านพวงพยอม คือ คอยความช่วยเหลือจากรัฐมากกว่าจะพยายามช่วยเหลือ
 ตัวเองก่อน

ตาราง 5 จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรแยกตามขนาดถือครอง

ขนาดพื้นที่ (ไร่)	บ้านใหม่พวงพยอม		บ้านพวงพยอม	
	จำนวนครอบครัว	คิดเป็นร้อยละ	จำนวนครอบครัว	คิดเป็นร้อยละ
ไม่มีเลย	7	3.91	23	22.33
1 - 10	71	39.66	41	39.81
11 - 20	70	39.11	20	19.42
21 - 30	16	8.94	16	15.53
31 ไร่ขึ้นไป	15	8.38	3	2.91
รวม	179	100	103	100

1.3 จำนวนแปลงทำการเกษตรในความหมายของภูมิการณ คือ ประสิทธิภาพในการผลิต กล่าวคือ ความสามารถในการดูแลพืชผลในที่แปลงเดียวกันมีสูงกว่า สามารถดูแลได้ทั่วถึง การปฏิบัติจะช่วยลดเวลาและต้นทุนในการผลิต เนื่องจากการเตรียมดิน การเก็บเกี่ยว ฯลฯ ทำให้สะดวกและรวดเร็วกว่าการมีแปลงเกษตรแยกเป็นแปลงเล็กแปลงน้อย ซึ่งการทำการเกษตรแบบการค้ำที่ใหม่ลดตอบแทนเชิงเศรษฐกิจสูงนิยมทำเป็นพื้นที่แปลงเดี่ยวต่อเนื่องกัน

เมื่อพิจารณาจำนวนแปลงทำการเกษตรของทั้งสองหมู่บ้าน พบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ประมาณร้อยละ 40 เป็นแปลงเดี่ยว ที่เหลือร้อยละ 60 แยกเป็นสองแปลงและสามแปลงชี้ให้เห็นถึงปัญหาการผลิตโดยเฉพาะการไถคราดเพื่อเตรียมดิน และการดูแลพืชผลทำได้ไม่ทั่วถึง แปลงเกษตรที่อยู่ไกลออกไปมักจะไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร หรือแปลงที่มีขนาดเล็กมาก การเก็บเกี่ยวไม่คอยไถลไถไถที่ ประกอบกับพื้นที่ถือครองมีไม่มากนักยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่เพาะปลูกถูกแบ่งย่อยเกินไป เป็นที่น่าสังเกตว่าบ้านพวงพยอม ซึ่งเข้าจับจองพื้นที่ก่อนบ้านใหม่พวงพยอมน่าจะมีพื้นที่ทำการเกษตรลักษณะ เดี่ยวเป็นใหญ่ แต่ปรากฏว่ามีประมาณร้อยละ 40 เท่ากับบ้านใหม่พวงพยอม สาเหตุหนึ่งคงจะเนื่องจากการแบ่งขายให้ชาวบ้านใหม่พวงพยอมเมื่อประสบปัญหาการเงิน และในจำนวนพื้นที่แปลงเดี่ยวนี้ส่วนมากมีขนาดเพียง 5 – 6 ไร่ นับว่าเป็นข้อเสียเปรียบอย่างหนึ่งในการผลิต

1.4 ความเป็นเจ้าของที่ดินของครอบครัวที่นำมาศึกษา ส่วนใหญ่เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเอง ในจำนวนครอบครัวที่สัมภาษณ์ของบ้านใหม่พวงพยอม มีเพียง 7 ครอบครัวที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และประกอบอาชีพค้าขายอย่างเดี่ยว 1 ครอบครัว รับจ้างทำนา 2 ครอบครัว เช่าที่ทำกิน 4 ครอบครัว ส่วนที่เหลือ 172 ครอบครัวมีที่ดินเป็นของตนเอง และเกือบร้อยละ 70 มีอาชีพรองที่ช่วยเสริมรายได้อย่างมาก เช่น ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้ครอบครัวที่มีที่ดินน้อยบางครอบครัวจะเช่าที่ทำนาเพิ่มเติม ส่วนบ้านพวงพยอมมี 23 ครอบครัวไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง แบ่งเป็นประกอบอาชีพค้าขายอย่างเดี่ยว 1 ครอบครัว

รับจ้างทำนา 16 ครอบครั้ว เขาที่ทำกิน 6 ครอบครั้ว ส่วนที่เหลือ 80 ครอบครั้วมีที่ดินเป็นของตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพร่องเป็นการรับจ้างเลื่อยไม้ และรับจ้างทำนาค่างท้องถิ่น พื้นฐานนี้เป็นจุดเสียเปรียบอีกอย่างหนึ่งในเชิงเศรษฐกิจของบ้านพวงพยอมนอกจากการเสียเปรียบด้านการไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ซึ่งการเป็นเจ้าของที่ดินช่วยให้นักลงทุนในการปรับปรุงที่ดิน ทำให้ผลผลิตสูงขึ้น เพราะผู้ไ้ที่ดินที่เป็นเจ้าของย่อมกล้าที่จะลงทุนและปรับปรุงดูแลอย่างเต็มที่ ส่วนผู้รับจ้างหรือเขาที่มีกะ ไม่คำนึงถึงผลได้ผลเสียในขั้นนี้

1.5 ลักษณะพื้นที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่ครอบครัวที่นำมาศึกษาทั้งสองหมู่บ้านใช้พื้นที่เพื่ออยู่อาศัยไม่เกิน 1 ไร่ สำหรับในชนบทการตั้งบ้านเรือนของทั้งสองหมู่บ้านค่อนข้างจะหนาแน่น แต่ค่อนข้างจะเป็นระเบียบ โดยเฉพาะบ้านใหม่พวงพยอมซึ่งมีพื้นที่หลังจากการอาศัยอยู่ในที่แออัดและขาดระเบียบวินัยมาก่อน อันเป็นผลให้เมื่อเรื่องบาดหมางใจกันระหว่างเพื่อนบ้านเมื่ออพยพเข้ามาในบริเวณนี้จึงหลีกเลี่ยงปัญหาเดิมโดยจัดระเบียบการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย จัดให้มีถนนขนาดใหญ่ มีชื่อถนนและซอยทุกแห่งเพื่อสะดวกต่อการสัญจรไปมา แต่ละบ้านติดชื่อหัวหนาคอครัวและบ้านเลขที่อย่างชัดเจน ส่วนบ้านพวงพยอมระเบียบเกี่ยวกับรายละเอียดภายนอกที่อยู่อาศัย เช่น บ้านใหม่พวงพยอมแทบจะไม่มีเลย นอกจากนั้นรายละเอียดภายในที่อยู่อาศัย เช่น การใช้ประโยชน์จากที่ดิน ความสะอาด เป็นต้น บ้านใหม่พวงพยอมเกือบทุกครัวเรือนมีรั้วรอบขอบชิด ทำประตูรั้วขนาดใหญ่ 2 บาน ปลูกทั้งไม้ประดับและไม้ยืนต้น ทางด้านความสะอาด เช่น บริเวณใต้ถุนเรือนและขอบ ๆ บ้านเก็บกวาดอย่างสะอาด กอนขึ้นบันไดมีอย่างล้างเท้า มีส้วมทุกครัวเรือน เป็นต้น ลักษณะที่อยู่อาศัยของบ้านพวงพยอมยังขาดลักษณะดังกล่าวอีกมากเมื่อพิจารณาให้ลึกลงไปจะพบว่าสาเหตุการใช้พื้นที่อย่างถูกต้อง เช่น ปลูกผักสวนครัวก็จะช่วยลดค่าใช้จ่ายหรืออาจเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ความสะอาดของบ้านเรือน การปลูกไม้ดอกไม้ประดับจะส่งผลต่อจิตใจและสุขภาพ - อนามัยของผู้อยู่อาศัย การจัดระเบียบการสัญจรและ

ระเบียนการปลูกสร้างบ้านเรือนย่อมมีผลต่อการนาระบบสาธารณูปโภคและการคมนาคมที่เข้าสู่บริเวณหมู่บ้านในอนาคต

1.6 ลักษณะพื้นที่อยู่อาศัยกับพื้นที่ทำการเกษตร ทั้งสองหมู่บ้านมีลักษณะเดียวกัน คือ พื้นที่ทำการเกษตรอยู่ห่างไปจากบ้านอยู่อาศัยประมาณ 1 - 3 กิโลเมตร นั่นคือ มีพื้นที่ทำกินอยู่บริเวณรอบ ๆ หมู่บ้าน ไม่ได้แบ่งว่าพื้นที่ของหมู่บ้านจะอยู่ติดกับหมู่บ้านคนหรืออยู่เฉพาะทางเหนือหรือใต้เท่านั้นแต่มีลักษณะสลับกันไปมา ด้วยเหตุผลดั้งเดิมเนื่องจากการจับจองของบ้านพวงพยอมเกือบทั้งหมด แต่ต่อมาเมื่อบ้านใหม่พวงพยอมอพยพเข้ามาจึงมีการแบ่งขายที่นาใกล้กัน ดังนั้น เมื่อพิจารณาในแง่ประสิทธิภาพในการผลิต การมีพื้นที่อยู่อาศัยห่างจากพื้นที่ทำกินและยังแยกเป็นแปลงย่อย ๆ หลายแปลงย่อมจะทำให้การบำรุงรักษา การดูแล การเก็บเกี่ยวผลผลิตจากประสิทธิภาพดูแลผลิตได้ไม่เต็มที่ และยังแสดงให้เห็นว่าการทำเกษตรกรรมอย่างเข้มข้นยังได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูง เป็นไปได้ยากในพื้นที่บริเวณที่ศึกษานี้

ตอนที่ 2 การศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติทางวัฒนธรรม และฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างหมู่บ้านที่ใช้ศึกษา

2.1 ศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติทางวัฒนธรรม

ในแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมของตนเองเพื่อให้คนในสังคมของตนปฏิบัติ ฉะนั้น สังคมที่ต่างกันการปฏิบัติทางวัฒนธรรมก็มักจะแตกต่างกัน และยังจะส่งผลให้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้นั้น ๆ แตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้การปฏิบัติวัฒนธรรมจึงควรเป็นตัวแปรต้นที่สำคัญและนำมาพิจารณาคึกษาในที่นี้ โดยพยายามที่จะเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม วิธีการหนึ่งนอกเหนือจากการสังเกตของผู้รู้ คือ การใช้แบบสัมภาษณ์เป็นมาตราวัด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนระบบเดียวกัน

การพิจารณาโดยส่วนรวมของการปฏิบัติทางวัฒนธรรมทั้งสองหมู่บ้าน พบว่า ค่าคะแนนการปฏิบัติวัฒนธรรมของบ้านใหม่พวงพยอม มีค่าคะแนนสูงสุด 338 คะแนน ค่าต่ำสุด 115

คะแนน ส่วนบ้านพวงพยอมคะแนนสูงสุด 337 คะแนน ต่ำสุด 106 คะแนน แต่เมื่อพิจารณาการกระจายความถี่ของค่าคะแนนพบว่า ควรจะหาค่าพิสัยแบ่งระดับการปฏิบัติทางวัฒนธรรมเป็น 3 ระดับจากค่าคะแนนสูงสุด 300 คะแนน ลบค่าคะแนนต่ำสุด 115 คะแนน ค่าพิสัยจะมีค่าเท่ากับ 61.66 ส่วนค่าคะแนนที่สูงกว่า 300 คะแนนให้จัดอยู่ในกลุ่มระดับการปฏิบัติทางวัฒนธรรมระดับสูง ค่าคะแนนที่ต่ำกว่า 115 คะแนน ให้อยู่ในกลุ่มระดับการปฏิบัติทางวัฒนธรรมต่ำ ดังนั้น บ้านใหม่พวงพยอมจะมีกลุ่มการปฏิบัติทางวัฒนธรรมระดับสูง 121 ครอบครั หรือร้อยละ 67.60 กลุ่มการปฏิบัติทางวัฒนธรรมระดับปานกลาง 45 ครอบครั หรือร้อยละ 25.14 กลุ่มการปฏิบัติทางวัฒนธรรมระดับต่ำ 13 ครอบครั หรือร้อยละ 7.26 ส่วนบ้านพวงพยอมเป็นกลุ่มระดับสูง 32 ครอบครัหรือร้อยละ 31.07 ระดับปานกลาง 48 ครอบครัหรือร้อยละ 46.60 ระดับต่ำ 23 ครอบครัหรือร้อยละ 22.33 แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านใหม่พวงพยอมจำนวนมากมีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมในระดับสูงหรือดี ส่วนชาวบ้านพวงพยอมส่วนใหญ่มีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมในระดับปานกลาง นอกจากนั้นจำนวนผู้ปฏิบัติในระดับต่ำยังสูงกว่าบ้านใหม่พวงพยอมถึงร้อยละ 15.07 ซึ่งส่วนนี้ควรจะได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจของผู้ปฏิบัติเอง เพราะแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางวัฒนธรรมสร้างขึ้นในแง่ที่จะส่งผลต่อเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม

ตาราง 6 จำนวนครัวเรือนกลุ่มการปฏิบัติทางวัฒนธรรมแยกตามระดับและหมู่บ้าน

ระดับกลุ่มการปฏิบัติทางวัฒนธรรม		บ้านใหม่พวงพยอม		บ้านพวงพยอม	
บ้านใหม่พวงพยอม	บ้านพวงพยอม	จำนวน ครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวน ครัวเรือน	ร้อยละ
กลุ่มกะแนนสูง					
338 - 240	337 - 239	121	67.60	32	31.07
ปานกลาง					
239 - 178	238 - 178	45	25.14	48	46.60
ต่ำ					
177 - 115	177 - 106	13	7.26	23	22.33
รวม		179	100	103	100

อย่างไรก็ตามเมื่อนำมาวิเคราะห์เชิงสถิติ โดยวิธีการทดสอบค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรมบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอมได้ผลดังต่อไปนี้

ตาราง 7 แสดงความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติทางวัฒนธรรมระหว่างบ้านใหม่
พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม

หมู่บ้าน	ค่าคะแนน เฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่า T ที่ คำนวณได้	df	ค่า T จากตาราง
บ้านใหม่พวงพยอม	250.12	43.23	6.26	280	1.96*
บ้านพวงพยอม	215.73	45.08			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05

ผลการทดสอบโดยพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติทางวัฒนธรรม ปรากฏว่าทั้งสองหมู่บ้านมีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือเชื่อมั่นได้ 95 เปอร์เซ็นต์ และเมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียดของข้อมูลพบว่า ชาวบ้านใหม่พวงพยอมมีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมสูงและลักษณะคะแนนเป็นกลุ่มก่อนมากกว่าบ้านพวงพยอม

เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ตรงความเป็นจริงมากที่สุด จึงนำลักษณะการปฏิบัติทางวัฒนธรรมย่อยทั้ง 7 ลักษณะระหว่างสองหมู่บ้านมาทดสอบหาความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยได้ผลดังต่อไปนี้

ก. บ้านใหม่พวงพยอม	ข. บ้านพวงพยอม
1. การวางแผนเพื่ออนาคต	5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
2. ความเชื่อที่มีเหตุผล	6. การยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง
3. ความขยันหมั่นเพียร	7. ภาวะโภชนาการ - อนามัย
4. การรวมกลุ่มทางสังคม	

ตาราง 8 ความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติทางวัฒนธรรมแยกตามลักษณะและหมู่บ้าน

ลักษณะการปฏิบัติทางวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า T ที่คำนวณได้	df	ค่า T จากตาราง
ก ₁	31.34	8.98	3.56	280	1.96*
ข ₁	27.35	9.16			
ก ₂	33.08	7.97	4.58	280	1.96*
ข ₂	27.40	11.05			
ก ₃	39.31	8.29	8.20	280	1.96*
ข ₃	31.36	7.68			
ก ₄	37.55	8.15	2.73	280	1.96*
ข ₄	34.79	8.24			
ก ₅	32.24	8.36	5.16	280	1.96*
ข ₅	28.62	9.07			
ก ₆	39.09	7.54	5.16	280	1.96*
ข ₆	33.88	8.55			
ก ₇	38.24	7.55	4.86	280	1.96*
ข ₇	32.89	9.50			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05

จากตาราง ๘ ซึ่งให้เห็นว่า การปฏิบัติทางวัฒนธรรมทั้ง 7 ลักษณะย่อย ๆ ระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอมแตกต่างกันจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 โดยเฉพาะ การปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านความขยันหมั่นเพียรระหว่างหมู่บ้านทั้งสองมีความแตกต่างกันมากที่สุด เป็นในลักษณะบ้านใหม่พวงพยอมมีการปฏิบัติด้านนี้ค่อนข้างจะดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการสังเกตพบว่า ชาวบ้านพวงพยอมมักจะใช้เวลาวางหมกไปกับการเที่ยวเตร่พูดคุยกับเพื่อนบ้านมากกว่าจะประกอบกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ส่วนชาวบ้านใหม่พวงพยอมแทบทุกครัวเรือนมีงานอดิเรกทำตลอดเวลา ลักษณะดังกล่าวเป็นเหตุผลที่สนับสนุนต่อความแตกต่างในการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านการยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของตนเองระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอมให้เห็นชัดยิ่งขึ้น กล่าวคือ บ้านใหม่พวงพยอมมีสินค้าอุปโภคบริโภคติดการไว้ในครอบครองส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่จำเป็นหรือมีประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ส่วนบ้านพวงพยอมอัตราส่วนการครอบครองสินค้าเหล่านี้ต่ำกว่าการโอ้อวดความทันสมัย ตัวอย่าง และส่วนหนึ่งเพื่อการต้อนรับไฟฟ้าที่กำลังจัดสรรเข้าสู่หมู่บ้าน จากตาราง 9 พบว่า ความเป็นคนชอบเที่ยวเตร่พูดคุยกับเพื่อนบ้าน จึงทำให้ชาวบ้านพวงพยอมมีอัตราส่วนจำนวนรถจักรยานและรถจักรยานยนต์สูงกว่าชาวบ้านใหม่พวงพยอม จากการสัมภาษณ์ยังพบอีกว่ามีบางรายถึงกับขายกายซึ่งเป็นเครื่องมือในงานอาชีพเพื่อมาซื้อรถจักรยานยนต์ นาฬิกา และวิทยุ - เทป เป็นสินค้าที่ชาวชนบทส่วนมากใช้แสดงความโอ้อวด ชาวบ้านพวงพยอมก็มีไว้ในครอบครองอัตราส่วนสูงกว่าชาวบ้านใหม่พวงพยอม

ตาราง 9 เปรียบเทียบการครอบครองจำนวนสินค้าแยกตามประเภทระหว่างบ้านใหม่พวงพยอม
กับบ้านพวงพยอม

สินค้าใน ครอบครอง	บ้านใหม่พวงพยอม(หมู่ 5)		บ้านพวงพยอม (หมู่ 6)	
	การกระจาย ความถี่	ร้อยละ	การกระจาย ความถี่	ร้อยละ
ควาย	135	75.41	71	68.93
รถจักรยาน	104	58.10	73	67.96
วิทยุ	114	63.68	55	53.39
รถจักรยานยนต์	32	17.87	21	20.38
นาฬิกา	30	16.75	22	21.35
วิทยุ-เทป	28	15.64	19	18.44
จักรเย็บผ้า	23	12.84	18	17.47
รถไถเดินตาม	11	6.14	2	1.94
เครื่องสูบน้ำ	5	2.79	—	0
รถสองแถว	4	2.23	1	0.97
รถเมล์	3	1.67	—	0
รถจักรยานยนต์	1	0.55	—	0

สินค้าบริโภคในตาราง 9 ชาวบ้านส่วนใหญ่มีไว้ครอบครองเพราะคุณประโยชน์และราคาของสินค้า บางอย่างราคาสูง เช่น รถไถ เครื่องสูบน้ำ เป็นต้น แต่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจสูงชาวบ้านที่มีฐานะทางการเงินสูงจึงสามารถจัดหาซื้อไว้ใช้ได้ ส่วนนาฬิกา วิทยุ เป็นต้น ในปัจจุบันราคาถูกจึงเป็นสินค้าอีกประเภทหนึ่งที่ชาวชนบทนิยมมีไว้ครอบครอง

นอกเหนือจากตาราง 9 บางครอบครัวในหมู่บ้านใหม่พวงพยอมมีชุดรับแขกและโทรทัศน์ไว้ในครอบครอง ส่วนบ้านพวงพยอมมีทั้งชุดรับแขก โทรทัศน์ พัดลม ตู้เย็น เตาหุงข้าวไฟฟ้า หม้อหุงข้าวไฟฟ้า และเครื่องเล่นสเตอริโอ เป็นต้น คาดได้ว่าเมื่อมีไฟฟ้าเข้าถึงหมู่บ้าน สินค้าเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ คงหลั่งไหลเข้าสู่หมู่บ้านอย่างมากมายและรวดเร็ว เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มีความพร้อมทางจิตใจที่จะพยายามจัดซื้อไว้ ถึงแม้ว่าความพร้อมทางด้านการคลังทรัพย์ การคลังความคิดยังไม่พร้อม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ยังเป็นสิ่งกระตุ้นให้ชาวบ้านพวงพยอมส่วนหนึ่งต้องการมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นจากการส่งลูกสาวเข้ามาในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น เพราะครอบครัวที่มีลูกสาวเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่เมื่อทำงานเพียงเดือนสองเดือนก็สามารถส่งเงินกลับบ้านเป็นจำนวนมาก หรือเมื่อเงินทางกลับบ้านบางคนพกพาค่านิยมคนเมืองกลับไปเผยแพร่จากการสังเกตชาวบ้านพวงพยอมรับและค่อนข้างนิยมการส่งลูกสาวเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ (ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันว่าเข้ามาทำงานเป็นนอมนวลและโสเภณี) เพราะแม่แต่ละลูกสาวของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านยังเข้ามากรุงเทพฯ เพื่อประกอบอาชีพดังกล่าวเมื่อทำงานได้เพียง 5 - 6 เดือน ก็สามารถจะช่วยให้พอสร้างบ้านใหม่ได้ นอกจากนี้ยังมีรถพร้อมนายหน้าจัดซื้อผู้หญิงเข้าไปถึงหมู่บ้านโดยเฉพาะเวลาถึงงานเทศกาลประจำปี เท่าที่สอบถามพบว่า เมื่อส่งภรรยาไปแล้วสาวชาวบ้านพวงพยอมเดินทางลงมากรุงเทพฯ พร้อมกับรถคันดังกล่าวประมาณ 15 - 20 คน โดยมีกลุ่มที่เคยไปกรุงเทพฯ มาก่อนไปชักชวน แต่สำหรับในบ้านใหม่พวงพยอมจะตั้งข้อรังเกียจผู้ประพฤติดังกล่าว และถูกครหาในทันที บางคนถึงกับย้ายไปอาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านพวงพยอม เท่าที่ผ่านมามีเพียง 2 ครอบครัว หลังจากนั้นไปปรากฏอีกเลย

จากตาราง 8 พบว่าการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านการรวมกลุ่มทางสังคมระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม มีความแตกต่างกันน้อยกว่าการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านอื่น สอดคล้องกับค่านิยมของคนในชนบทส่วนใหญ่ที่นิยมรวมกลุ่มทางสังคม กล่าวคือ มีความถนัดและชอบที่จะทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าทำงานคนเดียว นอกจากนี้คนในชนบทส่วนมากมีจิตใจเอื้ออาทรชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มูลเหตุที่ยังทำให้ทั้งสองหมู่บ้านมีความแตกต่างกันในด้านการรวมกลุ่มทางสังคม คงเนื่องจากแบบสัมพันธไมตรีเชิงเศรษฐกิจมากกว่าการรวมกลุ่มเพื่อความรื่นเริง จึงทำให้บ้านใหม่พวงพยอมได้เปรียบ เพราะมีการปฏิบัติหลายอย่างที่แสดงถึงการรวมกลุ่มเชิงเศรษฐกิจ เช่น การรวมเงินทุนเพื่อซื้อรถโดยสารสำหรับวิ่งรับส่งผู้โดยสารภายในหมู่บ้านและบริเวณใกล้เคียง การจัดตั้งกองทุนเพื่อนำมาใช้เป็นส่วนรวมเมื่อมีเหตุการณ์เฉพาะหน้า การจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า เป็นต้น

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์จึงพอสรุปได้แน่นอนว่าการปฏิบัติทางวัฒนธรรมทุกด้านทั้งที่นำมาศึกษาของบ้านใหม่พวงพยอมแตกต่างจากชาวบ้านพวงพยอมอย่างเชื่อมั่นได้ 95 เปอร์เซ็นต์

2.2 การศึกษาเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจ

ตัวแปรทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรตามที่ค่อนข้างจะมีปัญหาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของคำตอบที่ได้รับ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะบิดเบี่ยงหรือบิดเบือนจากความเป็นจริง อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ได้พยายามรวบรวมความรู้จากการสังเกตในพื้นที่จริงรวมกับการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ซึ่งเปิดเผยการให้คะแนนระบบเดียวกันทุกดัชนีที่ใช้วัด ดัชนีที่นำมาใช้ในครั้งนี้ได้แก่ สิ้นค้าอุปโภคบริโภคชนิดถาวร ระดับการศึกษา สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย พื้นที่ถือครอง และจำนวนรายได้สุทธิที่เป็นตัวเงิน ดัชนีเหล่านี้คาดว่าจะสามารถแยกให้เห็นความแตกต่างฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม

สิ้นค้าอุปโภคบริโภคชนิดถาวร

เป็นดัชนีหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจ ประเภทและจำนวนสินค้าจะเป็นตัวบอกระดับฐานะของผู้ครอบครองได้อย่างดี กล่าวคือ สินค้าบางอย่างที่มีราคาแพง

คนมีฐานะทางการเงินต่ำคงไม่มีความสามารถหรือกำลังทรัพย์พอที่จะซื้อหาไว้ใช้ เช่น รถไถนา รถจักรยานยนต์ รถสองแถว โทรทัศน์ ตู้เย็น เป็นต้น ส่วนผู้ที่มิมีฐานะทางการเงินก็ ย่อมสามารถจะมีสินค้าดังกล่าวไ้มากกว่า และในขณะที่เกี่ยวกับผู้ที่มีฐานะค่อนข้างยากจนย่อมมีสินค้าอุปโภคบริโภคถาวรน้อยหรือไม่มีเลย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทำให้ความสำคัญแก่สินค้านั้น ๆ ของผู้บริโภค หากคำนึงถึงความสำคัญเชิงเศรษฐกิจจน การเลือกครอบครองสินค้าควรมีประโยชน์ต่องานอาชีพของตน ฐานะที่ขึ้นจึงมีการ ครอบครองสินค้ามากประเภทและจำนวน

ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยส่วนรวมการ ครอบครองสินค้าอุปโภคบริโภคถาวรของบ้านใหม่ พวงพยอมนิยมประเภทส่งเสริมงานอาชีพ ครอบครัวยที่มีฐานะทางการเงินดีหลายครอบครัวยจะมีสินการบริโภคถาวรที่มีผลเชิงเศรษฐกิจ เช่น รถไถนา รถสองแถว เครื่องสูบน้ำ เป็นต้น ไว้ในครอบครอง ส่วนบ้านพวงพยอมกลับมีแนวโน้มการ ครอบครองสินค้าที่มีความจำเป็นต่ำ เช่น รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ วิทยุ-เทป ซึ่งมีประโยชน์ต่อการดำรงชีพในชนบทค่อนข้างน้อย เพราะการสัญจรไปมาภายในหมู่บ้านสามารถจะเดินถึงกันได้ การไปทำนาชาวบ้านทั้งหมดก็มักจะเดินไปพร้อมกับจูงควายของตนไปควย วิทยุ-เทป นับว่าเป็นสิ่งให้ความบันเทิงที่ค่อนข้างฟุ่มเฟือยสำหรับชาวชนบท เพราะทั้งความบันเทิงและการ รับฟังข่าวสารความรู้สามารถหาได้ครบจากวิทยุ ธรรมดา ซึ่งเรื่องนี้เคยกล่าวในการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติทางวัฒนธรรมระหว่างหมู่บ้านทั้งสอง

ดังนั้น ฐานะทางเศรษฐกิจของบ้านใหม่พวงพยอมน่าจะดีหรือมีแนวโน้มดีขึ้นกว่าบ้านพวงพยอม เพราะสินค้าอุปโภคบริโภคถาวรที่ครอบครองอยู่ส่วนมากมีประโยชน์ต่องานอาชีพ ซึ่งน่าจะเป็นผลให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น

ตาราง 10 เปรียบเทียบการครองครองจำนวนสินค้าแยกตามประเภทระหว่างบ้านใหม่พวงพยอม
กับบ้านพวงพยอม (รวมสินค้าไม่เกี่ยว)

สินค้าใน ครอบครอง	บ้านใหม่พวงพยอม (หมู่ 5)		บ้านพวงพยอม (หมู่ 6)	
	การกระจาย ความถี่	ร้อยละ	การกระจาย ความถี่	ร้อยละ
ควาย	135	75.41	71	68.93
รถจักรยาน	104	58.10	73	67.96
วิทยุ	114	63.68	55	53.39
รถจักรยานยนต์	32	17.87	21	20.38
นาฬิกา	30	16.75	22	21.35
วิทยุ-เทป	28	15.64	19	18.44
จักรเย็บผ้า	23	12.84	18	17.47
รถไถเดินตาม	11	6.14	2	1.94
เครื่องสูบน้ำ	5	2.79	—	0
รถสองแถว	4	2.23	1	0.97
รถเมล์	3	1.67	—	0
รถไถอย่างคี่	1	0.55	—	0
ชุดรับแขก	2	1.11	1	0.97
โทรทัศน์	1	0.55	2	1.94
ตู้เย็น	—	0	1	0.97
สเตอริโอ	—	0	1	0.97
พัดลม	—	0	1	0.97
เตารีด	—	0	1	0.97
หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	—	0	2	1.94

ระดับการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการค้นหาระดับการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว

ซึ่งเชื่อว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง ย่อมมีระดับการศึกษาสูงด้วย เพราะว่ามีเงินทองที่ส่งเสียให้การศึกษาสูง ๆ ขณะเดียวกัน คนที่มีการศึกษาก็ย่อมจะทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงด้วย อาจจะเป็นรูปแบบส่งเสริมโดยตรง หรือโดยอ้อม เพราะเมื่อระดับการศึกษาสูงย่อมมีหรือมองเห็นช่องทางที่จะสร้างฐานะได้ดีกว่าคนที่มีการศึกษาน้อยกว่า แต่ก็มีข้อยกเว้นบ้างที่คนมีการศึกษาสูง แต่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ซึ่งคงมีเหตุผลส่วนตัวหรือข้อบั่นทอนเกินไปที่จะนามากล่าวถึง อย่างไรก็ตามโดยเหตุผลทั่ว ๆ ไปผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมได้เปรียบผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่าอย่างแน่นอน อาจแตกต่างกันในเรื่องผลที่ได้รับ และโอกาสที่จะใช้ความรู้นั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระดับการศึกษาของชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านที่นำมาศึกษามีลักษณะคล้ายคลึงกันที่มีอัตราส่วนผู้เรียนจบชั้น ป.4 สูงที่สุด เมื่อเทียบกับผู้เรียนในระดับการศึกษาระดับอื่นในหมู่บ้านของตน นอกจากอัตราส่วนผู้ไม่รู้หนังสือและผู้ที่กำลังเรียน บ้านใหม่พวงพยอมมีอัตราส่วนผู้รู้หนังสือในระดับต่าง ๆ สูงกว่าบ้านพวงพยอม และยังมีผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาถึง 14 คน ขณะที่บ้านพวงพยอมมีเพียงคนเดียว ซึ่งจบการศึกษาระดับสูงสุดชั้น ม.ศ.3 ดังนั้น บ้านพวงพยอมจึงมีค่าดัชนีค่านี้ไม่สูงนัก เพราะยังมีข้อเสียเปรียบต่อฐานะทางเศรษฐกิจกล่าวคือ มีผู้ไม่รู้หนังสือและผู้กำลังเรียนในอัตราส่วนมาก ไม่สนับสนุนเชิงเศรษฐกิจและบางส่วนของจำนวนเงินถูกขโมยไปทอนลง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากอัตราส่วนประชากรอายุ 0 - 15 ปี จำนวนมาก

วิเคราะห์ให้ลึกลงไปจะพบว่า เด็กที่กำลังเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาทั้งสองหมู่บ้าน รวมทั้งชาวบ้านใหม่พวงพยอมที่จบการศึกษาในระดับสูง เกือบทั้งหมดจะมาจากครอบครัวฐานะค่อนข้างดีถึงดีมาก ดังนั้น คำนี้นี้ระดับการศึกษาจึงน่าจะมีความสัมพันธ์และใช้

วัดระดับฐานะทางเศรษฐกิจได้เท่ากับคั่นค่านอื่น

อย่างไรก็ตามระดับการศึกษาของชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านยังอยู่ในขั้นต่ำ เพราะส่วนใหญ่จบชั้น ป.4 เท่านั้น การศึกษาระดับนี้ใช้ได้เพียงการสื่อสารและคิดเลขง่าย ๆ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการประกอบอาชีพและการดำรงชีพอย่างก้าวหน้า เป็นปัญหาสำคัญที่องค์การต่าง ๆ ของรัฐคำนึงถึงและพยายามช่วยเหลือ เช่น การให้การศึกษานอกระบบ การศึกษาผู้ใหญ่ เป็นต้น เป็นที่น่ายินดีที่การศึกษาต่าง ๆ ดังกล่าวชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านเริ่มมีโอกาสได้รับ และเท่าที่สังเกตพบ ได้ผลเป็นที่น่าพอใจสำหรับชาวบ้านในพวงพยอมคูเหมือนกระตือรือร้นและต้องการความรู้มาก ส่วนนางพวงพยอมค่อนข้างจะไม่ได้ผล ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการขาดผู้นำที่ตีรวมกับความไม่กระตือรือร้นเฉพาะตัวบุคคล

๓.๖.๓.๑๑. เปรียบเทียบจำนวนประชากรแยกแยะระดับการศึกษาระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม

ระดับการศึกษา	บ้านใหม่พวงพยอม		บ้านพวงพยอม	
	จำนวนคน	คิดเป็นร้อยละ	จำนวนคน	คิดเป็นร้อยละ
ไม่รู้นักเรียน	168	21.35	135	24.19
ไม่จบ ป.4	52	6.61	28	5.02
กำลังเรียน	146	18.55	142	25.45
จบ ป.4	337	42.82	207	37.10
จบ ป.6,7	70	8.90	45	8.06
จบ ม.3, มศ.3	7	0.89	1	0.18
จบ บ.ก.5	2	0.25	0	0
จบอาชีว.	3	0.38	0	0
จบอุดมศึกษา	2	0.25	0	0
	787	100	558	100

ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

สภาพตัวเรือนซึ่งมองในแง่วัสดุที่ใช้ก่อสร้าง ขนาด รูปแบบ

เป็นต้น รวมทั้งขนาดของอาณาบริเวณรอบ ๆ ตัวบ้าน น่าจะใช้องค์สภาพทางเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัยได้ทางหนึ่ง ผู้ที่มีบ้านเรือนขนาดใหญ่ พื้นที่โดยรอบกว้างขวาง ใช้วัสดุที่ถาวรและมีรูปแบบอย่างบ้านในตัวเมืองใหญ่ ก็ย่อมจะมีฐานะทางการเงินดีและค่อนข้างมั่นคง เพราะบ้านเรือนที่ทันสมัยขนาดใหญ่ ค่าวัสดุก่อสร้าง ค่าแรงงานช่าง ค่าใช้จ่ายอีกจะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ค่าใช้จ่ายจะลดน้อยลงเมื่อขนาดบ้านเล็กลง วัสดุที่ใช้คุณภาพก็ลดลง ดังนั้นครอบครัวที่มีฐานะทางการเงินต่างระดับกัน ก็จะสามารถ มีสภาพบ้านลักษณะต่างกันซึ่งเป็นหลักการเบื้องต้นที่นำมาใช้ประกอบการพิจารณา

เกณฑ์สำหรับจำแนกมีดังนี้

คิเยียม	คือ สภาพบ้านเรือนที่ปลูกสร้างแบบทันสมัย บางส่วนของตัวบ้านเป็นตึก ทาสีสวยงาม ภายในแบ่งสัดส่วนการใช้สอย
ถาวร	คือ สภาพบ้านปลูกสร้างโดยใช้วัสดุถาวร แต่รูปแบบไม่ต่างจากบ้านในชนบททั่วไป
กึ่งถาวร	คือ สภาพบ้านที่มีบางส่วนใช้วัสดุถาวร และบางส่วนใช้วัสดุชั่วคราว เช่น ส่วนที่เป็นครัวปลูกสร้างโดยใช้ไม้ไผ่คั้นและ หลังคามุงจาก แต่ตัวเรือนนอนใช้พื้นไม้ หลังคาลังกะสี
ค่อนข้างชั่วคราว	คือ สร้างด้วยวัสดุไม้ถาวรทั้งหลัง แต่สร้างอย่างปรานีตเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้นาน
ชั่วคราว	คือ บ้านที่สร้างด้วยวัสดุไม้ถาวรอย่างหยาบ ไม่ทนต่อภัยธรรมชาติ

ตาราง 12 จำนวนบ้านอยู่อาศัยแยกตามลักษณะ

ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัย	บ้านใหม่พวงพยอม		บ้านพวงพยอม	
	จำนวนครอบครัว	คิดเป็นร้อยละ	จำนวนครอบครัว	คิดเป็นร้อยละ
คิเยยม	8	4.47	4	3.88
ถาวร	133	74.3	64	62.14
กึ่งถาวร	35	19.55	30	29.13
คองข้างชั่วคราว	3	1.68	5	4.85
ชั่วคราว	0	0.00	0	0.00
	179	100	103	100

เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 12 ลักษณะบ้านอยู่อาศัยของชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านส่วนมากมีลักษณะถาวรกับกึ่งถาวร ลักษณะบ้านที่มีจำนวนรองลงมาก็คือ ลักษณะบ้านคิเยยม ซึ่งผู้อยู่อาศัยทั้งหมดมีฐานะทางเศรษฐกิจดี กล่าวคือ เป็นครอบครัวที่คุมเศรษฐกิจบางอย่างของหมู่บ้าน เช่น โรงสี เจ้าของรถสองแถว , เจ้าของรถเมล์ เป็นต้น

หากเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้านทั้งสอง พบว่า บ้านใหม่พวงพยอมมีอัตราส่วนลักษณะบ้านคิเยยมและถาวรสูงกว่าบ้านพวงพยอม ส่วนบ้านพวงพยอมกลับมีอัตราส่วนลักษณะบ้านกึ่งถาวรและคองข้างชั่วคราวสูงกว่า แต่สภาพบ้านชั่วคราวไม่ปรากฏทั้งสองหมู่บ้าน

จากการสังเกตพบว่า แนวโน้มลักษณะบ้านอยู่อาศัยของทั้งสองหมู่บ้านจะมีลักษณะดีขึ้น เนื่องจากรายได้ของเกษตรกรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เพราะ การคมนาคมเจริญขึ้นทำให้การขนส่งสินค้า

ไปไกลไกลและสะดวกขึ้น การมีไฟฟ้าใช้ ทั้งนี้ชาวชนบทต้องรู้จักนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ซึ่งถือเป็นการใช้สาธารณูปโภคในทางที่ถูก อีกเหตุผลหนึ่งคือ วัสดุก่อสร้างอย่างถาวรหาซื้อได้สะดวกขึ้นแล้วจะมีราคาแพง แต่ในฐานะทางการเงินอำนวยความสะดวกชนบทที่พร้อมที่จะจ่าย ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าการสร้างบ้านเรือนเป็นการสะสมฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยาวนานและยังช่วยเสริมความมีหน้ามีตาให้เจ้าของควย

พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร

ผลผลิตทางเกษตรต่าง ๆ ที่นำไปขายเพื่อผลทางเศรษฐกิจจะมีมากหรือน้อย สำหรับชาวชนบทไทยส่วนมากยอมจะขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าตัวแปรทางอื่น หมู่บ้านทั้งสองที่อยู่ในข่ายของหลักการดังกล่าว เพราะทุกครัวเรือนมีความเข้มการใช้พื้นที่เท่ากัน กล่าวคือ ทั่วนาครั้งเดียว หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตของนาจะถูกปล่อยปรวนกว่าจะถึงหน้าน้ำต่อไป การได้เปรียบเสียเปรียบทางกายภาพ ย่อมไม่เกิดขึ้นเนื่องจากหมู่บ้านทั้งสองที่ศึกษาอยู่ติดกันพื้นที่นาสลับกันไปมา ดังนั้น ขนาดพื้นที่ถือครองจึงน่าจะเป็นดัชนีที่ดีตัวหนึ่ง เพื่อใช้วัดฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ถือครอง

ผลจากการวิเคราะห์ตารางที่ 13 พบว่า บ้านพวงพยอมมีอัตราส่วนของครอบครัวที่ไม่มีที่ดินถือครองร้อยละ 22.33 ในขณะที่บ้านใหม่พวงพยอมมีเพียงร้อยละ 3.91 ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ชาวบ้านพวงพยอมที่ไม่มีที่ดินถือครองนั้นแต่เดิมเคยมีอยู่บ้าง ต่อมาภายหลังขายให้ชาวบ้านใหม่พวงพยอม สาเหตุเพราะมีเวลาว่างอยู่เยอะ ประกอบกับการทำนาไม่ค่อยได้ผล และมีบางคนขายเพราะต้องการเงินไปซื้อรถจักรยานยนต์ สร้างบ้านใหม่ ค่านายหน้าไปหางานที่สิงคโปร์ ทำให้บางคนต้องกลับไปเช่าที่นาคนอื่นหากิน รับจ้างทำนา มีรายได้ไม่แน่นอน ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำลง

ขนาดพื้นที่ถือครอง 1 - 10 ไร่ ทั้งสองหมู่บ้านมีจำนวนผู้ถือครองอัตราส่วนใกล้เคียงกันมาก ผลผลิตต่อปีส่วนมากจะอยู่ในระดับเดียวกันคือ ประมาณ 200 - 300 ถึงต่อครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวในกลุ่มนี้จึงค่อนข้างจะใกล้เคียงกัน ไม่แตกต่างกันมากนัก

จำนวนผู้ถือครองขนาดที่ดิน 11 – 20 ไร่ ทั้งสองหมู่บ้านมีความแตกต่างกันมาก กล่าวคือ บ้านใหม่พวงพยอมมีอัตราส่วนจำนวนผู้ถือครองมากกว่าร้อยละ 19.69 ดังนั้น ผลผลิตต่อปีจากพื้นที่ของเกษตรกรชาวบ้านใหม่พวงพยอม ย่อมจะมีมากกว่าชาวบ้านพวงพยอม ถึงแม้ว่าผลผลิตต่อครัวเรือนจะอยู่ในระดับเดียวกัน ฐานะทางเศรษฐกิจของบ้านใหม่พวงพยอมในระดับนี้จะมีจำนวนมากกว่าบ้านพวงพยอม แต่ชาวบ้านพวงพยอมมีจำนวนผู้ถือครองที่ดินขนาด 21 – 30 ไร่ จำนวนมากกว่าชาวบ้านใหม่พวงพยอม คือ มีสูงกว่าร้อยละ 6.59 อย่างไรก็ตามสำหรับขนาดการถือครองมากกว่า 31 ไร่ กลับพบว่าชาวบ้านใหม่พวงพยอมมีจำนวนผู้ถือครองมากกว่าบ้านพวงพยอมร้อยละ 5.47 และยังมีขนาดพื้นที่ถือครองสูงสุด 60 ไร่ รองลงมา 55 ไร่ ส่วนบ้านพวงพยอม 36 ไร่ และ 32 ไร่ ตามลำดับ ดังนั้น ฐานะทางเศรษฐกิจในระดับนี้บ้านใหม่พวงพยอมจะมีจำนวนมากกว่า นอกจากนั้นเมื่อเทียบผลผลิตต่อครัวเรือนบ้านใหม่พวงพยอมน่าจะสูงกว่าบ้านพวงพยอม ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนการครอบครองสินค้าอุปโภคบริโภคถาวร กล่าวคือ บ้านใหม่พวงพยอมมีรถจักรยาน 11 คัน รถจักรยานยนต์ 1 คัน และเครื่องสูบน้ำ 1 เครื่อง ในขณะที่ชาวบ้านพวงพยอมมีเพียงรถจักรยาน 2 คัน

ตาราง 13 จำนวนครอบครัวถือครองพื้นที่แยกตามขนาดพื้นที่ถือครอง

ขนาดพื้นที่ ถือครอง	บ้านใหม่พวงพยอม		บ้านพวงพยอม	
	จำนวน ครอบครัว	ร้อยละ	จำนวน ครอบครัว	ร้อยละ
ไม่มีเลย	7	3.91	23	22.33
1 - 10	71	39.66	41	39.81
11 - 20	70	39.11	20	19.42
21 - 30	16	8.94	16	15.53
31 ไร่ขึ้นไป	15	8.38	3	2.91
รวม	179	100	103	100

รายได้สุทธิคิดเทียบเป็นตัวเงิน

การสัมภาษณ์เกี่ยวกับรายได้เป็นเรื่องยุ่งยาก เพราะผู้ถูกสัมภาษณ์ส่วนมากจะบิดบังรายได้ที่แท้จริง ผู้ที่มีรายได้น้อยมักจะตอบไปในทำนองว่ามีรายได้น้อยกว่าค่า ส่วนผู้มีรายได้ตามบางรายการกลับบอกว่ามีรายได้น้อย ปัญหาดังกล่าวพบเสมอในทุกสังคม การหลีกเลี่ยงก็คือ พยายามถามอย่างอ้อม ๆ เช่น อยากทราบว่าปีนั้นขายข้าวได้เงินทั้งหมดเท่าไร อาจจะต้องถามว่าปีนั้นทานาข้าวได้ถึง มีนาทั้งหมดกี่ไร่ ไร่หนึ่งได้ข้าวกี่ถัง เป็นต้น ผู้สัมภาษณ์จำเป็นต้องใช้เทคนิคในการหลอกลวงเพื่อนำมาหาคาตอบที่แท้จริง นอกจากนี้ยังต้องอาศัยประสบการณ์ในการสังเกตเพื่อสรุปคำตอบได้ถูกต้อง

ชาวบ้านที่นำมาศึกษาส่วนมากจะแบ่งส่วนข้าวที่ปลูกได้ไว้กินด้วย ดังนั้น จะเหลือขายได้เป็นตัวเงินไม่มากนัก รายได้ส่วนใหญ่จึงมาจากการประกอบอาชีพอื่น เช่น รับจ้างทนา รับจ้างตัดอ้อย เลื่อยไม้ ตามจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือซึ่งส่วนใหญ่จะมีเงินกลับมากคนละ 1,000 - 2,000 บาท แต่บางรายสามารถมีเงินกลับมากบ้านคราวละ 4,000 - 5,000 บาท ในทางตรงข้ามผู้ที่ใช้จ่ายเกินฐานะหรือมีการะเลียงชุมมาก รายได้ก็อาจจะติดลบถึงกับต้องกู้ยืมคนอื่น

ตาราง 14 เปรียบเทียบรายได้สุทธิระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม

รายได้สุทธิ	บ้านใหม่พวงพยอม		บ้านพวงพยอม	
	จำนวน ครอบครัว	ร้อยละ	จำนวน ครอบครัว	ร้อยละ
20,000 บาทขึ้นไป	21	11.73	1	0.97
20,000 - 5,000	45	25.14	21	20.39
5,000 - 1	87	48.60	50	48.54
รายได้ที่ติดลบ	26	14.53	31	30.10
รวม	179	100	103	100

เมื่อพิจารณาตามตัวเลขในตาราง 14 พบว่า นอกจากช่องรายได้ที่ติดลบ บ้านใหม่พวงพยอมมีอัตราส่วนครอบครัวที่มีรายได้สุทธิทุกระดับมากกว่าบ้านพวงพยอม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับ 20,000 บาทขึ้นไป ซึ่งบ้านใหม่พวงพยอมมี 21 ครอบครัวร้อยละ 11.73

ส่วนบ้านพวงพยอมมีเพียง 1 ครอบครัวยุคเป็นร้อยละ 0.97 และเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีรถสองแถว
 คันใหญ่ ลักษณะบ้านก็เรียบง่าย มีอาชีพหลักคือทำโรงสี อาชีพรอง ทำนา สำหรับ 21 ครอบครั
 ของบ้านใหม่พวงพยอมแยกได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ พวกที่มีกิจการโรงสี มีน้ำมันขนาดเล็ก
 รถเมล์เล็ก รถสองแถว อีกพวกคือ มีความชำนาญ เลื่อยไม้ ขายของชำ เป็นต้น จะ
 เห็นได้ว่าบ้านใหม่พวงพยอมน่าจะมีรูปแบบการทำมาหากินรวมทั้งแนวความคิดและวิถีการต่าง ๆ
 แตกต่างจากบ้านพวงพยอม และควรได้รับการศึกษาเพื่อนำมาใช้เผยแพร่ให้กับชนรุ่นหลังหรือชาว
 ชนบททั่วไป ในทางตรงข้ามบ้านพวงพยอมก็ควรได้รับการศึกษาวิจัยเช่นกัน แต่ในรูปของสังคม
 ที่ควรได้รับการแก้ไข

อย่างไรก็ตาม เมื่อผลการวิเคราะห์เป็นที่แน่นอน จึงได้เสนอข้อคิดเห็น
 ที่ใช้วิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้อาจการให้คำแนะนำอย่างมีหลักเกณฑ์และเป็นระบบ
 เดียวกัน ผ่านการวิเคราะห์เชิงสถิติโดยการทดสอบค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจ
 บ้านใหม่พวงพยอม กับบ้านพวงพยอมได้ดังนี้

ตาราง 15 แสดงความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างบ้านใหม่
 พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม

หมู่บ้าน	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า T ที่คำนวณได้	df	ค่า T จากตาราง
บ้านใหม่พวงพยอม	23.32	9.87	0.48	280	1.96*
บ้านพวงพยอม	22.72	10.41			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05

ผลการทดสอบโดยพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยฐานะทางเศรษฐกิจ ปรากฏว่าบ้านใหม่พวงพยอมมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่แตกต่างจากบ้านพวงพยอมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ชาวบ้านใหม่พวงพยอมมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ลักษณะคะแนนได้เฉลี่ยกันมากกว่าบ้านพวงพยอม เพราะมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูง พิสัยของคะแนนและความเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำกว่า

เมื่อพิจารณาให้ลึกโดยการเปรียบเทียบระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจระดับเดียวกัน ซึ่งมีหลักการแบ่งระดับฐานะทางเศรษฐกิจระบบเดียวกัน ดังนี้

บ้านใหม่พวงพยอม ค่าคะแนนสูงสุด 60 ต่ำสุด 6 บ้านพวงพยอม
คะแนนสูงสุด 52 ต่ำสุด 3 ถ้าวางคะแนนเป็น 3 ระดับ ค่าพิสัย = $60 - 3 = 57$
ค่าอันตรภาคชั้น = 19 แต่ลักษณะคะแนนส่วนต้นและส่วนปลายทิ้งช่วงห่างจากกลุ่มคะแนนส่วนกลางมา

ดังนั้น เพื่อความเหมาะสมและลดความผิดพลาด การแบ่งระดับฐานะทางเศรษฐกิจจึงหาค่าพิสัยจากคะแนนสูงสุด 40 ต่ำสุด 10 ค่าอันตรภาคชั้นเท่ากับ 10

เพราะฉะนั้น ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง มีช่วงคะแนน 40 - 31 บ้านใหม่พวงพยอมมี 37 ครอบครัว บ้านพวงพยอม 19 ระดับปานกลาง 30 - 21 บ้านใหม่พวงพยอม 60 ครอบครัว บ้านพวงพยอม 35 ครอบครัว ส่วนระดับต่ำ 20 - 11 บ้านใหม่พวงพยอม 82 ครอบครัว บ้านพวงพยอม 49 ครอบครัว (ส่วนคะแนนที่สูงกว่า 40 จะจัดเข้ารวมกลุ่มฐานะทางเศรษฐกิจสูง และต่ำกว่า 11 อยู่กลุ่มฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ)

บ้านใหม่พวงพยอม = ก บ้านพวงพยอม = ข

ฐานะทางเศรษฐกิจสูง = A

ฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง = B

ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ = C

ตาราง 16 แสดงความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างบ้านใหม่พวงพยอม
กับบ้านพวงพยอม แยกตามระดับ

ระดับฐานะ ทางเศรษฐกิจ	ค่าคะแนน เฉลี่ย	ค่าความเบี่ยง เบนมาตรฐาน	ค่า T ที่ คำนวณได้	df	ค่า T จาก ตาราง
μ_A	38.14	9.56	-0.40	54	2.00 *
σ_A	38.95	5.50			
μ_B	24.57	2.94	-2.82	93	1.98 *
σ_B	26.26	2.77			
μ_C	15.55	3.20	2.26	129	1.96 *
σ_C	13.90	4.54			

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05

จากตาราง 16 พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำและปานกลางระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 แต่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับสูงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 และจากการพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิสัยของคะแนน พบว่าบ้านใหม่พวงพยอมมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับต่ำกว่าค่อนข้างดี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำมีคะแนนฐานะโน้มเอียงไปในแนวคะแนนสูงมากกว่าบ้านพวงพยอม คาดว่าประชากรฐานะทางเศรษฐกิจต่ำของบ้านใหม่พวงพยอม จะมีคะแนนฐานะสูงขึ้นจนเคลื่อนย้ายสู่

กลุ่มฐานะปานกลางได้เร็ว ถ้ายันหมั้นเพียรต่อการทำงานและลดความฟุ้งเฟ้อคือ พยายามยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง ในขณะที่เกี่ยวกับกลุ่มระดับฐานะปานกลางของบ้านพวงพยอม ซึ่งในขณะนี้มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าบ้านใหม่พวงพยอม อาจจะเคลื่อนลงมาอยู่กลุ่มระดับต่ำได้ เพราะการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่ค่าความส่งผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจทั้ง 7 ด้าน มีแนวโน้มค่าคะแนนเฉลี่ยลดลง

อย่างไรก็ตาม เพื่อการพิสูจน์ผลการคาดคะเนดังกล่าว จึงทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติทางวัฒนธรรมในแต่ละระดับฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม ดังที่ปรากฏในตาราง 17

ตาราง 17 แสดงความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติทางวัฒนธรรมในแต่ละระดับฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอม

ระดับฐานะทางเศรษฐกิจ	ค่าคะแนนเฉลี่ยของการปฏิบัติทางวัฒนธรรม	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า T ที่คำนวณได้	df	ค่า T จากตาราง
μ_A	275.03	27.61	5.89	54	2.00*
σ_A	232.26	24.73			
μ_B	246.12	44.66	1.10	93	1.98*
σ_B	236.57	38.73			
μ_C	241.79	44.14	6.83	129	1.96*
σ_C	194.43	34.46			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05

เมื่อพิจารณาเฉพาะค่าคะแนนเฉลี่ยของการปฏิบัติทางวัฒนธรรมพบว่า บ้านใหม่พวงพยอม ทั้ง 3 ระดับฐานะมีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมดีกว่าบ้านพวงพยอม แต่เมื่อนำมาทดสอบจึงพบว่า ชาวบ้านในระดับกลางมีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากความเบี่ยงเบนมาตรฐาน บ้านพวงพยอมกลับมีค่าคะแนนการปฏิบัติทางวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน สรุปได้ว่าชาวบ้านใหม่พวงพยอมในระดับสูงและต่ำ มีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมสูงกว่าและแตกต่างจากชาวบ้านพวงพยอมในระดับฐานะทางเศรษฐกิจเดียวกัน เชื้อมันได้ 95 เปอร์เซ็นต์ หากแต่ว่าจำนวนบ้านใหม่พวงพยอมที่นำมาศึกษามีจำนวนมากกว่าบ้านพวงพยอมเกือบเท่าตัว และการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจใหญ่ ๆ เช่น รถโดยสาร รถไถขนาดใหญ่ รถสองแถว เป็นต้น จึงทำให้โอกาสที่ค่าคะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐานจะสูงกว่าบ้านพวงพยอม ค่าคะแนนการปฏิบัติทางวัฒนธรรมจึงแจกกระจายจากค่าคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างสูงด้วย

ตอนที่ 3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรม กับฐานะทางเศรษฐกิจ ในแต่ละหมู่บ้านที่นำมาศึกษา

ผลการวิเคราะห์แนชต์ยี่งขึ้น เมื่อนำค่าคะแนนการปฏิบัติทางวัฒนธรรมกับฐานะทางเศรษฐกิจมาหาความสัมพันธ์ ซึ่งผลที่ได้ก็คือ การปฏิบัติทางวัฒนธรรมกับฐานะทางเศรษฐกิจของทั้งสองหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ดังที่ปรากฏในตาราง 18

ตาราง 18 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรมกับฐานะทางเศรษฐกิจ

หมู่บ้าน	ค่าสหสัมพันธ์	ค่า T ที่ คำนวณได้	df	ค่า T จาก ตาราง
บ้านใหม่พวงพยอม	0.35	4.97	177	1.96 *
บ้านพวงพยอม	0.42	4.66	101	1.96 *

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05

ดังนั้น เมื่อการคะแนนการปฏิบัติทางวัฒนธรรมสูงขึ้น ค่าคะแนนฐานะทางเศรษฐกิจจะสูงขึ้นด้วย หรือลดต่ำลงก็จะลดด้วยกัน กล่าวคือ ค่าคะแนนสูงขึ้นหรือลดต่ำลงก็ลดตามกันในทางบวก เพื่อใหม่ผลการวิเคราะห์ตรงกับความเป็นจริงและละเอียดยิ่งขึ้น จึงนำคะแนนการปฏิบัติทางวัฒนธรรมทั้ง 7 ลักษณะ กับฐานะทางเศรษฐกิจมาหาค่าสหสัมพันธ์ทั้งสองหมู่บ้าน ได้ผลดังนี้

ตาราง 19 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรมทั้ง 7 ลักษณะกับฐานะทางเศรษฐกิจ

ลักษณะการปฏิบัติทางวัฒนธรรม	ค่าสหสัมพันธ์	ค่า T ที่คำนวณได้	df	ค่า T จากตาราง
ก ₁	0.24	3.29	177	1.96 *
ข ₁	0.39	4.25	101	1.96 *
ก ₂	0.26	3.59	177	1.96 *
ข ₂	0.05	0.50	101	1.96 *
ก ₃	0.28	3.88	177	1.96 *
ข ₃	0.14	1.42	101	1.96 *
ก ₄	0.46	7.08	177	1.96 *
ข ₄	0.47	5.35	101	1.96 *
ก ₅	0.17	2.30	177	1.96 *
ข ₅	0.43	4.77	101	1.96 *
ก ₆	0.04	0.53	177	1.96 *
ข ₆	-0.05	-0.50	101	1.96 *
ก ₇	0.30	4.19	177	1.96 *
ข ₇	0.39	4.25	101	1.96 *

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05

จากตาราง 19 การปฏิบัติทางวัฒนธรรมเกือบทั้งหมดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับฐานะทางเศรษฐกิจ ยกเว้นการยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของตนเองของบ้านพวงพยอมที่มีค่าความสัมพันธ์เป็นลบ ดังนั้น เมื่อชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านมีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมเกือบทั้งหมดดีขึ้น ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปฏิบัติก็จะดีขึ้น ในทางตรงข้ามถ้ามีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมดังกล่าวเสื่อมลง ฐานะทางเศรษฐกิจก็จะลดต่ำลง ทั้งนี้ยกเว้นการยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของตนเองของชาวบ้านพวงพยอม ซึ่งกลับพบว่า ถ้ามีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมการยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของตนเองสูง ชาวบ้านนั้นก็กลับมีฐานะยากจน พวกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง จะมีการยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเองสูงขึ้น ในขณะนี้ผู้วิจัยสังเกตพบในพื้นที่จริง นั่นคือชาวบ้านพวงพยอมประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้นที่มีฐานะค่อนข้างดี แต่กลับมีนิสัยขี้ขลาด ขอบอายครวญ ส่วนที่เหลือเป็นพวกฐานะปานกลางจนถึงพวกยากจนก็จะมีนิสัยขอบอายครวญ เพราะฉะนั้นเมื่อเข้าไปสัมภาษณ์ก็มักจะได้อาตอบคำถามการยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของตนเองในแง่บวกเสมอ เพื่อจะได้ให้เห็นว่าตนยากจนหรือลำบากจริง จะได้เข้าไปหยิบยื่นหรือให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ

อย่างไรก็ตามการปฏิบัติทางวัฒนธรรมด้านอื่นที่มีค่าสหสัมพันธ์เป็นบวก ก็ยังนับว่ามีค่าบวกค่อนข้างต่ำโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของตนเองของชาวบ้านใหม่พวงพยอม ความเชื่อที่มีเหตุผล ความขยันหมั่นเพียรของชาวบ้านพวงพยอม ซึ่งเมื่อนามาทดสอบผลคือ ไม่มีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ด้วยเหตุที่การปฏิบัติทางวัฒนธรรมทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าวถูกสัมภาษณ์โอกาสให้คำตอบที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้มากที่สุดโดยเฉพาะเรื่องความเชื่อและความขยัน เพราะเกี่ยวกับศักดิ์ศรีส่วนตัวส่วนใหญ่จึงให้อะมุลในทางบวกแก่ตนเองและครอบครัว

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติทางวัฒนธรรมและฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างบ้านใหม่พวงพยอมกับบ้านพวงพยอมที่มีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมกันใด และฐานะทางเศรษฐกิจระดับใดที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่นำมาศึกษา ได้แก่ การวางแผนเพื่ออนาคต ความเชื่อที่มีเหตุผล ความซื่อสัตย์สุจริต การรวมกลุ่มทางสังคม ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง และภาวะทางโภชนาการ-อนามัย ส่วนฐานะทางเศรษฐกิจแบ่งศึกษาเป็น 3 ระดับคือ ระดับสูง ปานกลาง และระดับต่ำ นอกจากนี้ยังศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกาปฏิบัติทางวัฒนธรรมกับฐานะทางเศรษฐกิจของทั้งสองหมู่บ้าน ว่ามีความสัมพันธ์กันในลักษณะใดและเชื่อมั่นได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

1. ชาวบ้านใหม่พวงพยอมมีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมทั้ง 7 ด้าน ที่นำมาศึกษา แตกต่างจากชาวบ้านพวงพยอม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่าชาวบ้านใหม่พวงพยอม มีค่าคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติทางวัฒนธรรมครอบครัวละ 250.12 คะแนน ส่วนบ้านพวงพยอม 215.73 คะแนน บ้านใหม่พวงพยอมจึงมีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมสูงกว่าบ้านพวงพยอม

2. ชาวบ้านใหม่พวงพยอมมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่แตกต่างจากชาวบ้านพวงพยอม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่าชาวบ้านใหม่พวงพยอมมีค่าคะแนนเฉลี่ยระดับฐานะทางเศรษฐกิจ 23.32 คะแนน บ้านพวงพยอม 22.72 คะแนน เมื่อพิจารณาเฉพาะคะแนนกับบ้านใหม่พวงพยอมจะมีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่าบ้านพวงพยอมเล็กน้อย

3. การปฏิบัติทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบการปฏิบัติทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจ 0.35 ในบ้านใหม่พวงพยอม และ 0.42 ในบ้านพวงพยอม แสดงว่าระดับฐานะทางเศรษฐกิจจะสูงขึ้นหรือต่ำลงคล้อยตามการปฏิบัติทางวัฒนธรรม ซึ่งเห็นได้ชัดในบ้านพวงพยอม อย่างไรก็ตามผลการวิจัยอาจจะไม่สมบูรณ์และตอบข้อสงสัยได้ก็ด้วยเหตุที่เป็นงานวิจัยที่ต้องการข้อมูลทางค่านิยม ความรู้สึกนึกคิดหรือค่านิยมต่าง ๆ ซึ่งเป็นการยากที่จะได้ข้อมูลที่แท้จริง บางอย่างผู้วิจัยต้องอาศัยการสังเกต การคาดการณ การประเมินจากประสบการณ์ของผู้วิจัยเองซึ่งอาจจะไม่เพียงพอต่อการวิจัยที่สมบูรณ์ แต่การวิจัยแต่ละครั้งย่อมมีประโยชน์ออกมาทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น การทำงานในทุกขั้นตอนจึงมองในแง่ของความ เป็นจริง โดยเฉพาะการอภิปรายผลการวิจัยทั้ง 4 ประเด็น คือ

1. การอภิปรายผลในแง่ของภูมิศาสตร์ชนบท
2. การอภิปรายผลในแง่ของการพัฒนาชนบท
3. การอภิปรายแสดงความเห็นในด้านการแก้ไข
4. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยต่อ

การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. การอภิปรายผลในแง่ของภูมิศาสตร์ชนบท

ทางภูมิศาสตร์มองชนบทในลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยถือเอาการใช้พื้นดินหรือพื้นที่ (Space) เป็นบริเวณกว้างสำหรับการดำรงชีพ เป็นลักษณะของชนบท ระดับของชนบท จึงเปลี่ยนแปลงไปตามประสิทธิภาพของการใช้พื้นที่ และความมั่งคั่งของชนบทก็จะขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเป็นประการสำคัญ นั่นคือความสามารถของผู้ใช้ในการปรับ สภาวะต่าง ๆ ให้เหมาะสม เช่น การค้นหาพืชที่เหมาะสมกับคุณภาพของดิน การคิดค้น

เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิต เป็นต้น ซึ่งจะสามารถใช้เพิ่มหรือขยายไปได้แค่
จุดหนึ่งเท่านั้น แต่หากหาจำนวนประชากรในชนบทเพิ่มแล้วนำผลผลิตจากพื้นที่ที่อำนวยให้ ทาง
เลือกที่ดีของครอบครัวในชนบทที่จะสามารถดำรงชีพอยู่ได้ ก็คือ เพิ่มความเข้มในการใช้พื้นที่
เดิมให้มากขึ้น เช่น การใส่ปุ๋ย ดูแลพืชอย่างใกล้ชิด ปลูกพืชหลาย ๆ ครั้งและทางชนิด
กันในรอบปี นอกจากนั้นยังควรเปลี่ยนวิธีการเป็นอยู่ การใช้จาย ระเบียบ ประเพณี ตลอดจน
ความเชื่อบางอย่างที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง เช่น ค่านิยมในการ
เป็นอยู่หรือใช้จ่ายสิ่งของฟุ่มเฟือยมากกว่าเพื่อพื้นฐานการครองชีพอย่างแท้จริง

ในพื้นที่ศึกษา โดยส่วนรวมมีประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านเกษตรกรรม ใช้
พื้นที่ส่วนมากเพื่อการเพาะปลูกข้าว มีจำนวนน้อยที่พยายามใช้พื้นที่หลังการทำนาข้าวเพื่อ
เพาะปลูกพืชชนิดอื่น กล่าวได้ว่าทั้งสองหมู่บ้านประกอบอาชีพแบบยังชีพ แต่เมื่อได้ศึกษาจึงพบว่า
บ้านใหม่พยอมรุ่งอรุณพยอมเข้ามาเช่าที่ดินของบ้านพยอมในอดีต ปรากฏว่าในปัจจุบันกลับ
เป็นผู้นครอครองที่ดินเป็นจำนวนมาก ประชากรมีจำนวนมากกว่าบ้านพยอมสองเท่าตัว
จำนวนหนึ่งยึดอาชีพค้าขาย การบริการ ส่วนพวที่ยึดอาชีพทำนาเมื่อว่างจากหน้านามักจะหัน
ไปปลูกพืชชนิดอื่น เช่น ถั่วลิสง ข้าวโพด ฝรั่ง ยาสูบ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า บ้าน
ใหม่พยอมมีความสามารถในการใช้ที่ดินสูง มีการเก็บออมทรัพย์สูง ทำให้จากจำนวนผู้อพยพ
เข้ามาเช่าที่ดินกลับกลายเป็นเจ้าของที่ดินจำนวนมากในปัจจุบัน เช่นเดียวกับที่ชาวจีนใน
อดีตคือผู้อพยพเข้ามาขออาศัยทำกิน แต่ปัจจุบันกลับเป็นผู้คุมเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของไทย บ้าน
พยอมมีลักษณะที่ขาดประสิทธิภาพในการใช้หรือต่ักตวงผลประโยชน์จากพื้นแผ่นดินของตนเอง
แต่เมื่อใดที่คนต่างถิ่นริเริ่มและได้ประโยชน์ ก็ยินยอมที่จะเข้าร่วมรับประโยชน์ด้วย ยกตัวอย่าง
จากพื้นที่ที่ทำการวิจัย พบว่า บ้านใหม่พยอมริเริ่มและพยายามขอเช่าบ้านพยอมร่วม
กันหาเหมืองใส่ไก่ เพื่อนำน้ำจากแม่น้ำอิงขึ้นมาใช้ประโยชน์ทางเกษตรกรรม ชาวบ้านพยอม
กลับนิ่งเฉย ไม่ร่วมทั้งแรงงานและแรงเงิน หากว่ามีน้ำน่านที่นาของตนเพื่อไปสู่ที่นาชาวบ้าน

ใหม่พวกพยอมก็ยินดีเพราะจะได้ไชน่าโดยไม่เสียเงิน เหตุการณ์ดังที่บ้านใหม่พวกพยอมประสบ
 อยู่นี้ มักจะพบได้เสมอในหมู่บ้านทั้งในเมืองและชนบท ผลคือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรจะทำหน้า
 เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจกลับต้องพึ่งพิงภาครัฐหรือหยุดชะงักไปหลายโครงการ ทำให้สิ้นเปลือง
 ทั้งงบประมาณแผ่นดินและเงินทุนส่วนบุคคล นอกจากคุณลักษณะเฉพาะตัวแล้ว ส่วนหนึ่งที่เป็น
 ตัวกระตุ้นและส่งเสริมคือ ความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ครู
 พระภิกษุ เป็นต้น กล่าวได้ว่าเป็นตัวการอย่างหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านใหม่พวกพยอมกับชาวบ้าน
 พยอมแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าคาดคะเนจากผลการวิจัยการปฏิบัติวัฒนธรรมด้านการรวมกลุ่ม
 ทางสังคมระหว่างสองหมู่บ้านจะมีใกล้เคียงกัน จากความเป็นจริงการรวมกลุ่มทางสังคมของ
 บ้านใหม่พวกพยอมเป็นแบบการรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น สหกรณ์ร้านค้า
 การทำเหมืองใส่ไก่ การจัดซื้อรถเมล์ เป็นต้น ส่วนบ้านพยอมมักเน้นหนักการรวมกลุ่ม
 เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง เช่น การจัดครัววง การจัดสร้างที่นั่งเล่น เป็นต้น ผลคือบ้าน
 ใหม่พวกพยอมมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี เป็นศูนย์กลางการให้บริการต่าง ๆ เช่น การ
 ถักบา การอนามัย การค้าขาย ตลอดจนสาธารณสุขโรคต่าง ๆ ซึ่งทุกอย่างประสบผลสำเร็จ
 ได้เพราะชาวบ้านและผู้นำในท้องถิ่นปรึกษาหารือและสามัคคีกัน ผิดกับชาวบ้านพยอมที่มี
 ผู้ใหญ่บ้านติดการพนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเห็นแก่ได้ แมแต่เจ้าอาวาสวัดในหมู่บ้านเองก็ค่อนข้าง
 ไม่เคร่งครัดในธรรมะเท่าที่ควร ลูกบ้านจึงมีลักษณะตัวใครตัวมันแบ่งเป็นพรรคเป็นพวก และ
 ส่วนมากติดการพนัน ซึ่งนั่นทอนฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ ทั้ง
 ทางตรงและทางอ้อม บ้านพยอมจึงถูกมองเป็นชนบทที่ไม่พร้อมจะรับการพัฒนา ทั้ง ๆ ที่
 ควรจะต้องพัฒนาอีกหลายด้านถ้าเทียบกับบ้านใหม่พวกพยอม ซึ่งกำลังจะเคลื่อนไปอยู่ในระดับ
 ชนบทที่ก้าวหน้า มีโครงสร้างอายุประชากรค่อนข้างสมบูรณ์ คือ มีคนในวัยทำงานมากกว่า
 ร้อยละ 60 และคาดว่าจะเพิ่มมากขึ้น กิจกรรมที่ได้รับผลตอบแทนจากพื้นที่ทำกินอย่างเดียวยุ
 เริ่มไม่เพียงพอแก่ความต้องการดำรงชีพขั้นต้น ความต้องการจะเพิ่มมากกว่าการมีกินอย่างเดียว

กิจกรรมและผลผลิตด้านต่าง ๆ จำต้องถูกสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ควบคู่กัน
 บริเวณที่ประกอบกิจกรรมเพียงอย่างเดียวเช่นบ้านใหม่พวงพยอมในสมัยก่อน ก็เริ่มมีกิจกรรม
 ด้านอื่น ๆ เพิ่มขึ้น เช่น การค้า การบริการ ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น
 เมืองจึงเป็นปรากฏการณ์ต่อเนื่องจากชนบท การสร้างเมืองและการสร้างงานอื่น ๆ ที่ไม่ใช่
 การเกษตรกรรม จึงเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องกันถึง เช่นในประเทศอื่นที่เจริญสามารถใช้คนและพื้นที่
 การเกษตรจำนวนน้อยแต่กลับสามารถผลิตอาหารพอเลี้ยงคนจำนวนมากของประเทศได้อย่าง
 สมบาย ส่วนไทยเรายังไม่ถึงขั้นนั้น เพราะการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ การผลิตอย่างเข้มข้น
 ตลอดจนลักษณะการดำรงชีพทางสังคม ยังไม่ถึงขั้นนานาประเทศที่เจริญก้าวหน้าทั้ง ๆ ที่เรามี
 ปัจจัยหลาย ๆ ด้านเอื้ออำนวย ขอยกตัวอย่างประเทศญี่ปุ่นซึ่งขาดปัจจัยทางกายภาพ,
 แรงงาน ตลอดจนการเกษตรกรรม แต่ญี่ปุ่นก็สามารถผลิตข้าวจากพื้นที่เพาะปลูกเพียงเล็กน้อยออก
 ขายตลาดโลกได้ทุกปี สิ่งที่ส่งเสริมความสำเร็จดังกล่าวนอกจากความทันสมัยของเทคโนโลยี
 นั่นคือ ลักษณะการทำงานอย่างเอาใจจริงเบียดเบียน และความเป็นชาตินิยมของชาวญี่ปุ่นเอง ซึ่ง
 ควรจะเอาเยี่ยงอย่าง หากแต่ในปัจจุบันเรากลับเอาอย่างในเรื่องของเทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้ง
 ที่ยังขาดความเข้าใจและความพร้อมเฉพาะตัวบุคคล เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จัดหาหรือสร้างขึ้นจึง
 ให้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า และบางสิ่งกลับบั่นทอนเศรษฐกิจ เช่น ไฟฟ้า เครื่องจักรกล เส้น
 ทางคมนาคม เป็นต้น ทั้งนี้ทั้งนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ ยกตัวอย่าง
 การมีไฟฟ้าใช้สำหรับชาวชนบท คือ การมีเครื่องใช้ในครัวเรือนแบบเดียวกับชาวเมือง ซึ่ง
 บางอย่างยังไม่มีควาจำเป็นสำหรับการดำรงชีพในชนบท ดังที่หลาย ๆ ครัวเรือนในพื้นที่ที่ทำการ
 ศึกษาเริ่มจักจี้ไว้ อาทิเช่น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า เครื่องเล่นสเตอริโอ ตู้เย็น เป็นต้น
 สิ่งของดังกล่าวนอกจากจะมีราคาแพงแล้ว ประโยชน์ที่ได้ยังไม่คุ้มกับค่าไฟฟ้า และอาจจะก่อ
 ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดี น้อยรายที่จะเข้าใจนำมาใช้ประโยชน์เพื่อฐานะทางเศรษฐกิจ แต่ก็มีบาง
 เช่น นามาใช้กับจักรเย็บผ้า เครื่องสูบน้ำ โรงสีข้าว เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อแปลกที่ชาวบ้าน

มักจะนึกถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจหลังความสะดวกสบายเสมอ เพราะการใช้เส้นทางคมนาคมก็เช่นเดียวกัน คือ ใช้เพื่อการเดินทางไปเที่ยวในเมือง บ้านญาติพี่น้องหรือบางรายใช้เพื่อเดินทางไปซื้อของใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อซื้อเสื้อผ้าและรองเท้า มีบางรายเท่านั้นที่จะเดินทางไปซื้อสินค้า พืชผลต่าง ๆ ไปขายซึ่งพอจะพบบ้างในหมู่บ้านใหม่พวกพยอม แต่สำหรับชาวบ้านพวกพยอม ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า ทุกรายได้ให้สัมภาษณ์เดินทางไปทั่วเมืองเพื่อไปเที่ยว ซื้อเสื้อผ้าและรองเท้า แสดงให้เห็นว่ายังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ นอกจากนั้นยังขาดการยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของตนเอง และการนิยมฝากชีวิตไว้กับความเชื่อโชคลาง ส่อให้เห็นว่ายังห่างไกลจากระดับชนบทอีกหลายประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือแม้แต่ความเป็นเมืองของชนบทนั้น ๆ ก็ยังขาดความพร้อมที่จะวิวัฒนาการไปเป็นเมือง

ดังนั้น การศึกษาทางด้านภูมิศาสตร์ชนบทที่มุ่งศึกษาวิวัฒนาการของชุมชนชนบท รวมทั้งการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชนบท ก็เพื่อการค้นหาข้อบกพร่องที่สร้างปัญหาในชนบท ตลอดจนการแนะนำวิธีการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ชนบทดีขึ้น แต่มีใจเปลี่ยนให้เป็นเมือง ยกเว้นชนบทนั้น ๆ จะมีสภาวะต่าง ๆ ที่เพียงพอจะวิวัฒนาการไปเป็นเมืองได้

2. การอธิบายผลในแง่ของการพัฒนาชนบท

ผลจากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในทางพัฒนาชนบทได้ดังนี้

2.1 สภาพทางเศรษฐกิจ ในชนบทลักษณะเศรษฐกิจมีเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic need) อันได้แก่ปัจจัยสี่ มีชาวชนบทจำนวนน้อยที่อยู่ในฐานะที่มีความต้องการขั้นที่สอง (Secondary need) คือ มีปัจจัยสี่ครบสมบูรณ์แล้ว ก็แสวงหาความสุขอย่างอื่นต่อไป เช่น มีเครื่องรับโทรทัศน์ ตู้เย็น รถยนต์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งดังกล่าวทั้งความต้องการขั้นพื้นฐานและขั้นที่สองจะมีได้ครบหรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

แรงงานในชนบท ทั้งสองหมู่บ้านที่ศึกษามีแรงงานในเชิงเศรษฐกิจเกินร้อยละ 60 ซึ่งนับว่าคือ แต่เป็นภาวะที่เหลื่อเพื่อสำหรับบริเวณที่ทานาปีละครั้ง แรงงานในบริเวณนี้ส่วนใหญ่เมื่อว่างจากทานา ต้องอพยพไปหางานทำในท้องถิ่นอื่น และพบว่า แรงงานชายเกือบทั้งหมดมุ่งหน้าไปแพร่ อุตริคิต์ เพชรบูรณ์ ลำปาง ลำพูน เป็นต้น เพื่อรับจ้างเลื่อยไม้ในป่า ส่วนแรงงานหญิงเป็นที่แน่นอนว่าอพยพหางานทำในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงรายและกรุงเทพฯ โดยเข้ามารับจ้างเป็นพนักงานเสิร์ฟอาหาร หมอนวด และหญิงโสเภณี เป็นจำนวนปีละมาก ๆ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐบาลเป็นต้องแก้ไขที่ทันต่อ คือ พยายามสร้างงานในชนบท ให้การศึกษาที่เหมาะสม เช่น มุ่งพัฒนาแหล่งน้ำ คุณภาพดิน พืชพืช ซึ่งต้องหาควบคู่กับการให้การศึกษาอบรมวิธีการใช้และวิธีการทากวญ มิฉะนั้นสิ่งต่าง ๆ ที่ได้มีการส่งเสริมจะประสบความล้มเหลวซึ่งที่เป็นอยู่ในชนบทหลาย ๆ แห่ง นอกจากนั้นต้องมุ่งสร้างลักษณะการพึ่งตนเอง เพื่อว่าเมื่อองค์กรของรัฐถอนความช่วยเหลือแล้ว ชนบทนั้นจะยังคงอยู่รอดได้ด้วยตนเองต่อไป ส่วนแรงงานที่เป็นภาวะเลียงคูก็ควรได้รับการพัฒนาให้ประโยชน์และมีส่วนช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เช่น การทอดผ้า การปลูกพืชสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ สิ่งเหล่านี้ถ้าหากได้ทำอย่างจริงจังก็จะนารายได้ค่อนข้างสูงและเหลือพอเก็บออมไว้ใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจในภายภาคหน้า

พื้นที่เพาะปลูก ปัจจุบันที่กินทากินหายากและราคาแพงขึ้นทุกวัน ไม่สามารถให้ผลตอบสนองเพียงพอกับความต้องการของประชากรซึ่งมีจำนวนสูงขึ้นเรื่อย ๆ ภาวะการไร้ที่ทำกิน การเช่าที่ การแย่งที่ทำกิน การบุกรุกดงป่าสงวนเพิ่มมากขึ้น พื้นที่เพาะปลูกในชนบทส่วนใหญ่จึงมีขนาดเล็กและแบ่งแยกเป็นแปลงเล็กแปลงน้อยอยู่ห่าง ๆ กัน ดังที่ศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งบ้านใหม่พวงพยอมและบ้านพวงพยอม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 มีพื้นที่เพาะปลูกไม่เกิน 20 ไร่ 1 งาน 40 ตารางวา และเมื่อคิดเป็นเงินรายได้จากการขายผลผลิตในแต่ละปี เกษตรกร

แรงงานในชนบท

จากการศึกษาพบว่า ทั้งสองหมู่บ้านที่ศึกษามีแรงงานในเชิงเศรษฐกิจเกินร้อยละ 60 ซึ่งนับว่าดี แต่เป็นภาวะที่เหลื่อมเพื่อสำหรับบริเวณที่ทานาปีละครั้ง แรงงานในบริเวณนี้ส่วนใหญ่เมื่อว่างจากทำนา ต้องอพยพไปทำงานทำในที่อื่น และพบว่า แรงงานชายเกือบทั้งหมดมุ่งหน้าไปแพร่ อุดรศักดิ์ เพชรบูรณ์ ลำปาง ลาพูน เป็นต้น เพื่อรับจ้าง เลื่อยไม้ในป่า ส่วนแรงงานหญิงเป็นที่แน่นอนว่าอพยพทำงานทำในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และกรุงเทพฯ โดยเข้ามารับจ้างเป็นพนักงานเสิร์ฟอาหาร หมอนวด และหญิงโสเภณี เป็นจำนวนมาก ๆ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐบาลเป็นต้องแก้ไขที่ต้นตอ คือ พยายามสร้างงานในชนบท ให้การศึกษาที่เหมาะสม เช่น มุ่งพัฒนาแหล่งน้ำ คุณภาพดิน พันธุ์พืช ซึ่งต้องทำควบคู่กับการให้การศึกษอบรมวิธีการใช้และวิธีการหาควย มิฉะนั้นสิ่งต่าง ๆ ที่ได้มีการส่งเสริมจะประสบความล้มเหลวทั้งที่เป็นอยู่ในชนบทหลาย ๆ แห่ง นอกจากนั้นต้องมุ่งสร้างลักษณะการพึ่งตนเอง เพื่อว่าเมื่อองค์กรของรัฐถอนมือแล้วชนบทนั้นยังคงอยู่รอดได้ด้วยตนเองต่อไป ส่วนแรงงานที่เป็นภาระเลี้ยมคู่ควรได้รับการพัฒนามาใช้ประโยชน์และมีส่วนช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เช่น การทอผ้า การปลูกพืชสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ สิ่งเหล่านี้ถ้าหากได้ทำอย่างจริงจังก็จะนำรายได้ค่อนข้างสูงและเหลือพอเก็บออมไว้ใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจในภายภาคหน้า

พื้นที่เพาะปลูก ปัจจุบันที่ดินทำกินหายากและราคาแพงขึ้นทุกวัน ไม่สามารถให้ผลตอบแทนเพียงพอกับความต้องการของประชากรซึ่งมีจำนวนสูงขึ้นเรื่อย ๆ ภาวะการไร้ที่ทำกิน การเช่าที่ การแย่งที่ทำกิน การบุกรุกถางป่าสงวนเพิ่มมากขึ้น พื้นที่เพาะปลูกในชนบทส่วนใหญ่จึงมีขนาดเล็กและแบ่งแยกเป็นแปลงเล็กแปลงน้อยอยู่ห่าง ๆ กัน ดังที่ศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งบ้านใหม่พวงพยอมและบ้านพวงพยอม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 มีพื้นที่เพาะปลูกไม่เกิน 20 ไร่ ต่อครอบครัว และเมื่อคิดเป็นเงินรายได้จากการขายผลผลิตในแต่ละปี เกษตรกร

บ้านใหม่พวงพยอมมีรายได้สุทธิประมาณ 1,500 บาท ต่อคน บ้านพวงพยอมประมาณ 800 – 1,000 บาท ซึ่งต่ำกว่ารายได้ ณ ระดับเส้นความยากจนทางภาคเหนือกว่าเท่าตัว นอกจากนั้นพื้นที่เพาะปลูกที่มีจำนวนน้อยนี้ยังถูกแบ่งเป็นแปลงเล็กแปลงน้อยอีกประมาณร้อยละ 60 ทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง เก็บเกี่ยวผลได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เมื่อเป็นดังนี้ชาวชนบทส่วนใหญ่จึงมุ่งหากินเพื่อความอยู่รอดเท่านั้น เช่น การเก็บผักหาปลาตามท้องถนนสาธารณะ ซึ่งนับวันก็จะหาได้ยากขึ้นไม่ทันต่อปริมาณการบริโภค เพิ่มปริมาณการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เพื่อเพิ่มผลผลิต นับว่าเป็นความเข้าใจที่ผิด เพราะหากว่าใส่ปุ๋ยมากแต่ขาดการดูแลรักษาหรือขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปริมาณช่วงเวลา ที่จะเพิ่มปุ๋ยให้กับพืชแล้ว ก็จะไม่ได้รับผลเท่าที่ควร ดังนั้น รัฐจึงควรมุ่งพัฒนาในลักษณะการใช้พื้นที่อย่างเข้มข้น เพิ่มความเอาใจใส่ดูแลต่อพืชผล เน้นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ขนาดเล็ก ซึ่งสิ่งเหล่านี้รัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาอบรมอย่างใกล้ชิด

ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่เป็นเรือนกึ่งถาวร วัสดุที่ใช้ก่อสร้างเกือบทั้งหมดเป็นไม้ยางคี้ ชาวบ้านจะเข้าไปในป่าแล้วตัดไม้จากออกมาเอง แลเสียบอยู่ทำการทำลายป่าไม้ ทุนล้าสมัย ผลสุดท้ายคือ การขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกในอนาคต เพราะความไม่รู้ของชาวชนบท ซึ่งเข้าใจว่าไม้ยังมีอยู่มากมาย การตัดเพียงสร้างบ้านหลังสองหลังคงจะไม่เกิดผลเสียหาย นอกจากนั้นยังไม่ค่อยซื้อหาควายเงินทอง ความต้องการเช่นนี้ในชนบทน่าจะมีหน่วยงานรับผิดชอบทำการค้นคว้าวัสดุ ลักษณะ เรือนและการก่อสร้างที่เหมาะสมและราคาถูก เพราะสิ่งเหล่านี้จะมีผลทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสุขภาพ – อนามัย ของผู้อยู่อาศัย นับว่าเป็นทางช่วยพัฒนาชนบทอีกด้านหนึ่ง นอกจากนั้นควรจะเน้นเรื่องการวางผังตัวเรือนทั้งภายในและภายนอก เพื่อสะดวกต่อการจัดสาธารณูปโภคในอนาคต

ลักษณะอื่น ๆ ซึ่งส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจ เช่น พื้นที่เพาะปลูกอยู่ห่างจากบ้านอยู่อาศัย เกิดผลเสียต่อการดูแลรักษา เสียเวลาในการเดินทาง ทำให้พืชผลที่ใกล้ตลาด การใช้ปุ๋ย ปัจจุบันชาวชนบทส่วนใหญ่หันมานิยมใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เพราะสะดวกและให้

ผลิตที่สูง โดยขาดความรู้ที่ว่า การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เป็นเวลานานจะมีผลให้คุณภาพดินต่ำลง ทั้งที่ราคายังสูงกว่าการทำปุ๋ยหมักใช้เอง การใช้ปุ๋ยหมักนอกจากจะช่วยเพิ่มคุณภาพของดินแล้วยังทำให้มีการใช้เคมีวัตถุในท้องถิ่นให้ประโยชน์ รัฐจึงควรมุ่งส่งเสริมวิชาการทางด้านนี้โดยตรงแก่เกษตรกรในชนบท การใช้เครื่องมือแรงในการเกษตรเพิ่มมากขึ้นหากแต่เกษตรกรเกือบทั้งหมดยังขาดความเข้าใจในการใช้และดูแลรักษาอย่างถูกต้อง เช่น การใช้รถไถขนาดใหญ่กับพื้นที่นาขนาดเล็ก เครื่องสูบน้ำขนาดเล็กกับพื้นที่นาจำนวนมาก สภาพหลังใช้งานถูกปล่อยทิ้งให้เกิดสนิม เป็นต้น ดังนั้น รัฐจึงควรส่งเสริมให้มีการผลิตเครื่องจักรขนาดเล็กหรือที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศของไทย ในราคาที่ถูกและควรจะใช้ได้กับเชื้อเพลิงหลาย ๆ อย่าง สิ่งสำคัญคือเน้นให้เข้าใจวิธีการใช้ จะดูแลรักษาอย่างถูกต้องเสมอ การเพิ่มผลผลิตคงจะเป็นไปได้มากขึ้น เพราะแรงงานมีอยู่เพียงพออยู่แล้ว

2.2 สภาพทางสังคม เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การพัฒนาชนบทโดยมีลักษณะทางเศรษฐกิจตามเดียว ย่อมจะประสบความล้มเหลวเพราะหัวใจของการพัฒนาคือ คน การพัฒนาคนก็คือ การพัฒนาสภาพทางสังคมของคนนั้น ๆ ให้พร้อมที่จะรับวิธีการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ต่อไป สภาพทางสังคมส่วนใหญ่ที่ได้รับการสนใจมีดังนี้

การศึกษา มักจะมีผู้อภิปรายในแง่ของระดับการศึกษาเน้นในลักษณะที่ผู้ได้รับการศึกษาสูงจะมีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่าผู้มีการศึกษาต่ำ แต่ในที่นี้จะอภิปรายในลักษณะของการนําการศึกษาไปใช้หรือเนื้อหาความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับ เป็นที่ทราบกันดีว่าชาวชนบทส่วนใหญ่มีโอกาสศึกษาได้เพียงระดับประถมศึกษา จึงน่าจะไต่ทำให้พวกเขาได้มีโอกาสใช้ความรู้เพื่อการดำรงชีพแต่เท่าที่วิจัยพบว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษายังไม่สามารถประกอบอาชีพในท้องถิ่นได้ นอกจากจะไปเรียนรู้จากพ่อแม่เอง เป็นผลให้ประชากรในชนบทจำนวนหนึ่งคัดค้านการศึกษา เพราะคิดว่าทำให้ครอบครัวเสียแรงงานและค่าใช้จ่าย การศึกษาไทยจึงควรเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ ควรส่งเสริมให้รางวัลผู้สำเร็จในระดับของภาค

ทางภูมิศาสตร์ เช่น ทางภาคเหนือเล็ก ๆ ควรรู้จักไหมหนอน ตัวไหม มากกว่าแร่ดีบุกหรือการทำโปะปลาทะเล นั่นคือ การสอนจากสิ่งที่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัว นอกจากนี้รัฐควรส่งเสริมการศึกษานอกระบบ การศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสพัฒนาตัวเองในทุก ๆ ด้าน ดังที่ พจนานกรและเจ้าหน้าที่อนามัยตำบลไคพยายามจัดขึ้นในหมู่บ้านใหม่พวงพยอม เช่น การหาอาหารเสริม การเลี้ยงดูทารก การทำนมตัวเหลือง การสหกรณ์ การทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น การศึกษาดังกล่าวจะเป็นการกระตุ้นและเพิ่มความพร้อมให้แก่เกษตรกรที่จะรับการพัฒนาชนบทในรูปแบบต่าง ๆ ต่อไป

บุคลิกภาพของคนในสังคม พบว่า ชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านที่ศึกษาโดยส่วนรวมเป็นสังคมเกษตรกรรม (Agarian Society) ชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันจะคลุกคลีกับที่ดินที่นา ที่สวน คาเนินชีวิตแบบราบเรียบ ผลของกิจกรรมอาชีพจะขึ้นอยู่กับสภาพทางธรรมชาติ ทำให้เกิดบุคลิกภาพที่เฉื่อยชา ไม่คิดหรือวางแผนเพื่อความก้าวหน้า เนื่องจากเป็นสังคมปิด การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเคลื่อนไหวทางสังคมมีน้อย เมื่อจะทำอะไรมักพิจารณาว่าผิดธรรมเนียมประเพณีเคยปฏิบัติกันมาก่อนหรือไม่ เพราะกลัวจะถูกติเตียนว่าปฏิบัตินอกวิสัยนอกกรอบ ในชนบทส่วนใหญ่จึงขาดความคิดริเริ่ม ทำให้สังคมค่อยพัฒนา นอกจากว่าชุมชนนั้นจะมีผู้นำที่เข้มแข็งและหัวก้าวหน้า ดังนั้น การพัฒนาชนบทที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การพัฒนานำในท้องถิ่น ซึ่งบ้านใหม่พวงพยอมนับว่าเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีผู้นำในท้องถิ่นเอื้อต่อการพัฒนา

ค่านิยมที่สำคัญของคนในชนบท ถ้าหากรัฐได้พยายามศึกษาและหาความเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว อาจนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา แต่ปัจจุบันรัฐกลับมุ่งขจัดค่านิยมต่าง ๆ ในชนบทแทนการนำมาเป็นเครื่องมือ การพัฒนาชนบทส่วนใหญ่จึงประสบกับความล้มเหลว อาทิ คนในชนบทมีค่านิยมอย่างสูงกับการยึดมั่นในสถาบันทางศาสนา ชาติ พระมหากษัตริย์ ก็ควรจะสอดแทรกแนวทางการพัฒนารูปแบบต่าง ๆ เข้าสู่สถาบันเหล่านั้น โดยยึดเป็นแกนกลางหรือแหล่งสาธิตตัวอย่าง เช่น การจัดศาลาวัคให้เป็นแหล่งอบรมวิชาชีพ แม้แต่พระภิกษุสงฆ์

ก็ควรจะหันมาเทศน์เกี่ยวกับวิธีการอยู่รอดในชีวิตปัจจุบันมากกว่าการเทศน์ในเรื่องของอดีตที่
เกี่ยวพันกับไสยศาสตร์ ซึ่งยังจะช่วยให้ศานินิยมที่เกี่ยวกับการเชื่อโชคลางลดน้อยลงด้วย
ศานินิยมในการเชื่อถือผู้อาวูโส ผู้มีอำนาจวาสนา (ในที่นี้หมายถึง ข้าราชการ) รัฐก็ควรจะ
พึงเล็งใจให้มาก เพราะผู้คนเหล่านี้มีอิทธิพลเหนือความนึกของชาวบ้าน ข้าราชการฝ่ายปกครอง
จึงควรวางตัวให้เข้ากับชาวบ้านได้ พยายามให้ชาวบ้านรู้สึกรักใคร่เอ็นดูเหมือนลูกหลานมากกว่า
การยำเกรงแบบเจ้าขุนมูลนาย ส่วนผู้อาวูโสของหมู่บ้านหรือคนร่ำรวย ควรจัดให้ได้รับการศึกษา
นอกระบบ ปลุกฝังให้เข้าใจวิธีการพัฒนาแบบใหม่และการเกิดความรักท้องถิ่นยอมเสียสละเพื่อ
ประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น เมื่อรัฐสามารถจับกุมคนของท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องดังกล่าวดแล้ว ผล
การพัฒนาคงจะได้รับผลสำเร็จตามมาอย่างแน่นอน

3. การอธิบายแสดงความเห็นในด้านการแก้ไข

ผลจากการวิจัย พบว่า ถึงแม้การปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะมีความสัมพันธ์กับ
ฐานะทางเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่ได้แสดงให้เห็นแน่ชัดว่า การปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่ดีจะมีผล
ให้ฐานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้น หรือการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่ไม่ดีจะมีผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจ
ต่ำลงด้วย หากพบว่า การปฏิบัติทางวัฒนธรรมเช่นชาวบ้านใหม่พวงพยอมเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้าง
ฐานะทางเศรษฐกิจ ในทางตรงข้ามการปฏิบัติทางวัฒนธรรมของชาวบ้านพวงพยอมก็เป็นลักษณะ
ที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาในทุกด้าน ดังนั้น การอธิบายจึงเน้นทั้งแนวทางส่งเสริมและชี้แนะถึงสิ่ง
ที่ต้องแก้ไข

แรงงานในเชิงเศรษฐกิจ ทั้งสองหมู่บ้านมีจำนวนแรงงานมากพออยู่แล้ว หากแต่
เป็นแรงงานที่คอยคุณภาพ ทางด้านปริมาณคงต้องมีเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อย ๆ แต่ต้องลดอัตราค่าการ
การเลี้ยงดูไร่แรงงาน เพื่อให้โอกาสแรงงานเชิงเศรษฐกิจได้พัฒนาคุณภาพอย่างเต็มที่ มุ่ง
จัดสรรทรัพยากร ช่วยฝึกฝนคุณภาพ เช่น จัดสรรพัฒนากร นักการเกษตร เข้าไปในพื้นที่

เพื่อจัดอบรมหลักสูตรวิชาชีพพระยาศันต่าง ๆ การใช้บุญ ทัณฑ์พิชใหม่ ๆ ที่เหมาะกับพื้นที่ เป็นต้น นอกจากนั้นยังต้องจัดเตรียมตลาดแรงงาน ตลาดรับซื้อชิ้นรองรับแรงงานและผลผลิตดังกล่าว สิ่งสำคัญหนึ่งที่ต้องสร้างความคุ้นเคยกับคุณภาพแรงงานคือ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียรต่องานที่ทำ เพราะถึงแม้จะมีมือหากลกว่าขาดความรับผิดชอบและความขยันหมั่นเพียร โอกาสก้าวหน้าก็จะน้อยลง ได้พบปัญหานี้มากในบริเวณที่วิจัยโดยเฉพาะบ้านพวงพยอม เกษตรกรส่วนมากไม่ทุ่มเทกำลังกับการเพาะปลูก มักจะปล่อยตามบุญตามกรรมเมื่อปลูกข้าวเสร็จก็จะละทิ้งไม่ดูแลเอาใจใส่ คอยรอแค้นที่จะเกี่ยว ปล่อยเวลาว่างให้หมดไปกับการเล่นการพนันต่าง ๆ แต่ชาวบ้านใหม่พวงพยอมกลับใช้เวลาว่างดังกล่าวกับการทอผ้า เลื่อยไม้ ทำสวน ค้าขาย เป็นต้น เป็นการปฏิบัติที่ควรส่งเสริม เช่น ส่งเสริมให้การทอผ้าเป็นอุตสาหกรรมครัวเรือน เสนอแนะตลาดที่ทันสมัย สนับสนุนการย้อมที่สีไม่ตก อันเป็นประโยชน์ทางการค้าและยังช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้เสริม เวลาว่างก็จะหมดไปอย่างมีคุณค่า

ค่านิยม บ้านใหม่พวงพยอมมีแนวความคิดที่ควรส่งเสริมคือ ความคิดที่ต้องการพึ่งตนเอง แทนจะเรียกได้ว่าเป็นหัวใจของการพัฒนา นอกจากนั้นยังมีความคิดเกี่ยวกับการวางแผนเพื่ออนาคต เพราะในอดีตชาวบ้านใหม่พวงพยอมเคยประสบกับความยากจนอย่างมากในท้องถิ่นเดิม (อ.แม่ทะ จ.ลำปาง) ทำให้ทุกคนพยายามชวนช่วยช่วยเหลือตนเอง ใช้ความคิดอย่างรอบคอบ เพื่อสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ จึงพบว่า ทุกคนร่วมมือร่วมใจที่จะขุดเหมืองใส่ไถ่นำจากลุ่มแม่น้ำอิงขึ้นมาใช้ในการเกษตร โดยไม่หวังพึ่งพารัฐบาล การเข้าหุ้นจัดซื้อรถเมล์ รถแทรกเตอร์ การจัดสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า เป็นต้น ความพร้อมทางความคิดของชาวบ้านใหม่พวงพยอม รัฐควรจะได้พยายามดึงมาใช้ในการพัฒนา และพยายามช่วยให้คำแนะนำเพื่อสร้างเป็นตัวอย่างแก่หมู่บ้านข้างเคียงต่อไป

ค่านิยมอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมขณะนี้ คือ ค่านิยมของหญิงสาวชนบทที่ใฝ่ฝันที่จะเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ โดยไม่สนใจว่าต้องเข้ามาในลักษณะใด ส่วนหนึ่งจึงพบเป็นหมอนวด

และหญิงโสเภณี ในการวิจัยพบว่า ชาวบ้านพวงพยอมยอมรับในค่านิยมนี้ พ่อแม่บางคนถึงกับ ยินดีที่ลูกสาวเข้ามาเป็นโสเภณีในกรุงเทพฯ โดยหวังที่จะได้รับส่วนแบ่งเงินค่าตัว เป็นที่น่า เป็นห่วงเพราะจำนวนของหญิงสาวที่เข้ามาในลักษณะดังกล่าวเพิ่มมากขึ้นทุกปี เนื่องจากคน เกกกลับไปชวนคนใหม่และแสดงให้เห็นว่าเป็นอาชีพที่สร้างฐานะได้อย่างรวดเร็ว มีส่วนทำให้ ผู้ชายทางบ้านมีนิสัยเกียจคร้าน เวลาว่างมีมาก และใช้ไปในทางที่ผิด นอกจากนั้นยังพบว่า เกิดปัญหาทางความสัมพันธ์ ชายและเด็กเล็กเป็นความวิตกกังวลมากขึ้น แนวทางแก้ไขปัญหานี้ คือ จัดสร้างงานสำหรับสตรีในชนบทเพิ่มขึ้นควบคู่กับการให้การศึกษาและการกวดขันการเงิน ทางตลอดจนแหล่งนายหน้าจัดหางาน สำหรับบ้านใหม่พวงพยอมกลับมีค่านิยมที่รังเกียจหญิงค้า ประเวณีเหล่านี้ ดังนั้น หากพบว่า หญิงคนใดในหมู่บ้านยกอาชีพดังกล่าวจะถูกตำหนิตนทาจนถูก ขับไล่ออกจากหมู่บ้านทั้งครอบครัว เป็นสิ่งที่รัฐควรได้ศึกษาวิธีการและนำมาเผยแพร่แก่หมู่บ้าน ในชนบททั่ว ๆ ไปโดยเฉพาะแถบจังหวัดในภาคเหนือ

การใช้ขาย ในชนบททั่วไปเชื่อว่า อัตราการใช้ขายเพื่อการบริโภคสูงเป็นอันดับ หนึ่ง การทำบุญ อันดับสอง และเพื่องานอาชีพเป็นอันดับสุดท้าย สาเหตุใหญ่เนื่องมาจากการ เจียนแบบการบริโภคของคนในเมือง ความสะดวกสบายในการจัดหาซื้อ และการปล่อยปละ ละเลยเกี่ยวกับการโฆษณาชวนเชื่อ จึงทำให้อัตราการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสูงโดยเฉพาะค่าใช้จ่าย สำหรับเสื้อผ้าและอาหารสำเร็จรูปต่าง ๆ อาทิ บะหมี่มาม่า ยาย่า ลาบกระป๋องปูดูปูย กระหิ๋งแดง น้ำอัดลม เป็นต้น ทั้งที่สิ่งเหล่านี้ยังไม่มีคุณภาพสำหรับการดำรงชีพใน ชนบท และราคาก็ยังสูงเมื่อเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกัน เช่น กางเกงยีนส์ เสื้อผ้าลูกไม้ มีราคาประมาณตัวละ 200 - 300 บาท ในจำนวนเงินเท่ากันเมื่อนามาซื้อเสื้อ - กางเกง ผ้าพื้นเมืองจะได้มากกว่า 1 ชุด แนนอน และยังสามารถใช้ได้นานโอกาสกว่า ประเภทของอาหาร ก็เช่นเดียวกัน การรับประทานอาหารหลักธรรมค้าย่อมมีคุณค่าประโยชน์และอิ่มท้องมากกว่าอาหาร สำเร็จรูปดังกล่าวข้างต้น ซึ่งในอดีตอาจพบเฉพาะเมื่อมีงานบุญประเพณีต่าง ๆ แต่ปัจจุบันเริ่ม จะเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น เราจึงควรเร่งแก้ไขความไม่รู้ในข้อนี้ของประชาชน

ก่อน เพราะถึงแม้จะมีรายได้สูงขึ้น หากว่าค่าใช้จ่ายมากกว่าการพัฒนาจะไม่เกิดขึ้นแน่ ควร
 ได้มีการให้ข่าวสารที่ถูกต้องเกี่ยวกับสินค้าส่งเสริมให้เข้าใจว่าการคมนาคมที่เจริญขึ้นนั้น มีเพื่อ
 ให้เกิดโอกาสในการขยายเศรษฐกิจของตนเอง ไม่ใช่สร้างเพื่อให้ชาวชนบทวิ่งไปรับค่านิยม
 การบริโภคแบบคนในเมือง สิ่งหนึ่งที่มีอาจไม่กล่าวถึง คือ การทำบุญ การจัดงานบุญประเพณี
 ชาวชนบทมักจะให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้มากกว่างานอาชีพ เพราะนอกจากจะคุ้มค่าใช้จ่าย
 มากกว่าแล้ว เมื่อถึงเวลาจัดงานบุญประเพณีนั้น ๆ ก็จะได้ยินคึกคักงานอาชีพที่ทำอยู่ทันทีเพื่อจะได้
 มีเวลาร่วมสนุกกับงานนั้นมากขึ้น ค่านิยมการจัดงานที่ใหญ่โตเกินฐานะ การใช้จ่ายเงินเพื่อ
 อวดหรืออนาคตที่ไม่แน่นอนมากกว่าปัจจุบันที่แน่นอน เป็นค่านิยมที่มีรากหยั่งลึกมาก จึงค่อนข้าง
 ยากต่อการแก้ไขและหากว่าเข้าไปแก้อย่างไม่ถูกวิธี ก็อาจจะนำผลเสียต่อการพัฒนาในอนาคต
 วิธีการหนึ่งที่ยากจะเสนอแนะ คือ การสร้างผู้นำทางค่านี้อาจเริ่มจากตัวพระภิกษุสงฆ์
 ที่ต้องพยายามทำให้ชาวบ้านเข้าใจว่าการทำบุญที่ดีคืออะไร ควรทำเพื่อปัจจุบันมากกว่าสิ่งที่ไม่
 เห็นตัวตน เช่น การทำบุญเพื่อรวบรวมเงินสร้างที่เก็บน้ำฝน สร้างโรงเรียน ถนน มี
 ประโยชน์มากกว่า การสร้างโบสถ์อย่างสวยงามวิจิตรพิสดารทั้งที่วัดนั้นอาจจะมี ระเบียบจำพรรษา
 อยู่เพียงรูปเดียว หรือการจัดงานเลี้ยง 3 วัน 3 คืน เพื่องานศพงานเดียว นอกจากผู้นำทาง
 ศาสนาเราอาจจะนำผู้นำในท้องถิ่น เช่น คนที่ร่ำรวยของหมู่บ้าน พยายามชี้ให้เห็นว่า ความ
 ร่ำรวยของเขาเกิดจากการทำงาน ไม่ใช่เพราะโชคชะตาของเขาคือว่าคนอื่นโดยเฉพาผู้นำ
 ทางการปกครอง เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ก็ควรจะวางตัวให้เหมือนชาวบ้าน ไม่จำเป็นต้อง
 ต้องมีการจัดเลี้ยงต้อนรับอย่างเอิกเกริก เป็นการรบกวนเศรษฐกิจของชาวบ้าน ดังนั้น
 การแก้ไขถูกต้องจึงต้องเริ่มจากหลาย ๆ ส่วนพร้อมกัน ทั้ง ภาวทฤษฎี ปฏิบัติ องค์การของรัฐ
 และตัวประชาชนเอง การพัฒนารวมทั้งจะช่วยแก้ไขสิ่งบกพร่องต่าง ๆ ในชนบทได้ถูกและเหมาะสม

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยต่อไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้สามารถจะพิจารณาเพื่อทำการวิจัยในเรื่องต่าง ๆ ได้อีกมาก ที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

4.1 ควรจะได้แยกศึกษาเฉพาะแต่ละตัวแปร ซึ่งสามารถแยกอภิปรายได้ในหลาย ๆ ด้าน ช่วยให้การวิจัยชัดเจนและมีคุณค่ามากขึ้น

4.2 น่าจะมีการศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ในพื้นที่ชนบทอื่น ๆ เพื่อสามารถพัฒนาศ้นที่ใช้วิเคราะห์ฐานะทางเศรษฐกิจและการปฏิบัติทางวัฒนธรรมกันต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานสากล

4.3 น่าจะได้ย้อนกลับมาศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ในพื้นที่เดิม เพื่อให้การวิจัยชัดเจนขึ้น และจะได้หาเอาแบบอย่างการปฏิบัติทางวัฒนธรรมของชาวบ้านใหม่พวงพยอมไปสร้างในชุมชนอื่นต่อไป

4.4 ควรจะได้ศึกษาเฉพาะเรื่องของผู้นำท้องถิ่นเพิ่มเติม เพราะหลังจากการวิเคราะห์พบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติทางวัฒนธรรมของชาวบ้านส่วนหนึ่ง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ สุขเกษม วัฒนธรรมและบุคลิกภาพ กรุงเทพฯ อรุณการพิมพ์ 2524, 214 หน้า
- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม "ปฏิรูปที่ดิน : ปัญหาและทางออกของชาวนา" สังคมปริทัศน์ 12(9) : 64 - 80 กันยายน 2517
- เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์ "วัฒนธรรมไทย-อเมริกา" วัฒนธรรมไทย 16(12) : 3 - 8 ธันวาคม 2520
- ไกรสิทธิ์ กันธิศิริพันธ์ "สภาวะโภชนาการของประเทศไทย" ในชนบทไทย 2522
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี 2522, 208 หน้า
- เขียน ชีรวีทย์ "เหตุใดเศรษฐกิจของญี่ปุ่นจึงเจริญกว่าไทย" สังคมศาสตร์ 10(2) : 90 - 102 เมษายน 2516
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน ในชนบทไทย 2523
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี 2522, 225 หน้า
- คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยา-มนุษยวิทยา สังคมวิทยา-มนุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2523, 323 หน้า
- โษะ อาริยา "ค่านิยมและนิสัยของชาวญี่ปุ่น" สังคมปริทัศน์ 1 : 128 - 136 มกราคม-มีนาคม 2518
- โษิต ปันเปี่ยมรักษ์ "ประสบการณ์และแนวความคิดในการวางแผนพัฒนา" วารสารเศรษฐกิจและสังคม : แนวทางการพัฒนาในอนาคต ฉบับพิเศษ : 25 - 47 มกราคม 2522
- จัญญ์ พรหมอยู่ สังคมและวัฒนธรรมไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 โอเคียนส์ไตร์ 2523, 161 หน้า
- จำลอง โต๊ะทอง "เศรษฐกิจชนบท" ในรายงานการสืบสวนเรื่องการพัฒนากำลังคนในชนบท สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ สังคมไทย กรุงเทพฯ แพร่พิทยา 2522, 270 หน้า

เฉลิมศรี ธรรมบุตร แนวคิดใหม่ในการพัฒนาประเทศ สำนักบัณฑิตอาสาพัฒนา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ 2522, 278 หน้า

พิทยา สุวรรณะชัย สังคมและวัฒนธรรมไทย : ข้อสังเกตในการเปลี่ยนแปลง สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์ 2523, 86 หน้า อักสาเนา

ณรงค์ เลื่องประชา สังคมวิทยาชนบทและเมือง พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร พิมพ์ 2523,
173 หน้า

ฉัจฉลภา พิธิชัยภูการ ปัญหาสังคม กรุงเทพฯ วิกตอรีการพิมพ์ 2524, 185 หน้า

ฉะไชย กันทิสุท เพื่อนพ้อง 10(4) : 30 - 43 กุมภาพันธ์ 2522

คารา ทิปะปาล การศึกษากับการพัฒนาชนบท ไทยวัฒนาพานิช 2521, 291 หน้า

_____ "ปัญหาของเกษตรกรไทยและวิธีแก้ไข" พัฒนาที่ดิน 7 : 26 - 35 เมษายน 2519

กิเรก ฤกษ์ทราย การพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2522, 95 หน้า

_____ รวมบทความแปลทางพัฒนาชนบทปี พ.ศ.2521 สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2521 ไม่ปรากฏเลขหน้า

คำรงค์ ฐานี "การใช้แรงงานในชนบทไทย" รวมคาแพง 1(3) : 100 - 109 ตุลาคม
2519

_____ มนุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยรามคาแหง 2520, 245 หน้า

คำรง พุฒตาล "พระพยอม กัลยาโณ" คู่สร้าง-คู่สม 7(44) : 8 - 13 สิงหาคม 2526

ถวิล ทาเกิด การใช้ประโยชน์แรงงานของครอบครัวชาวชนบท ที่ทำการเกษตรในบางท้องถิ่น

จังหวัดอยุธยา เชียงใหม่ และขอนแก่นในรอบ 12 เดือน (15 มิถุนายน 2512 - 15
มิถุนายน 2515) วิทยานิพนธ์ วท.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2518, 152 หน้า

ทองหลอม ลำเพ็ญ "เลือกประหยัคตามความเหมาะสม" พัฒนาชุมชน 5 : 48 - 59

พฤษภาคม 2524

ทักษิณ มุขวิจิตร "ภาวะโภชนาการของประเทศไทย" ชนบทไทย 2522 สำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรี 2522, 208 หน้า

เทียนฉาย กีระนันทน์ เศรษฐกิจศาสตร์ : ทรัพยากรมนุษย์และกำลังคน ไทยวัฒนาพานิช
2519, 108 หน้า

ธรรมกาสตร์, มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์ รายงานวิจัย : ลักษณะบางประการของสถาบัน
สังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย กรุงเทพมหานครพิมพ์
2515, 189 หน้า

ธีรชัย เหลืองสัมฤทธิ์ การวิเคราะห์ขนาดของฟาร์ม และผลผลิตทางการผลิตของอาเภอบางชี
จังหวัดอยุธยา และอำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิทยานิพนธ์ วท.ม.มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ 2518, 148 หน้า

นวลลลภ (นามแฝง) "ชาวญี่ปุ่นกับการดำเนินชีวิตประจำวัน" ประชาศึกษา 7 : 38 - 40
กุมภาพันธ์ 2517

บัณฑิต อ่อนคา "ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย" วารสารธรรมศาสตร์
4(1) : 87 - 109 มิถุนายน - กันยายน 2517

บุญสม ศิริโสภณ "การพัฒนาชนบท : ในสายตาของเศรษฐกิจ" รวมกาเห 16 . 127 - 134
ตุลาคม 2522

บุญเหลือ เทพสุพรรณ "การอบรมศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมที่พึงประสงค์" แนวคิดไทย 1 : 31 -
48 มกราคม 2520

เบนเนท, นิโคลัส การศึกษาในประเทศไทย คลังไทย 2518, 267 หน้า

ปัญญา อนันตนาชัย การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเกษตรในบริเวณ
โครงการไทย - อิสราเอล เพื่อพัฒนาชนบท อาเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี วิทยานิพนธ์
กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2517, 114 หน้า พิมพ์ที่

ประจักษ์ มัชฌิมา สังคมวิทยาชนบท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2522, 250 หน้า

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ประชากรศึกษา ศรีอนันต์การพิมพ์ 2518, 125 หน้า
 ประมาณ เทพสงเคราะห์ การศึกษาวิธีการเพาะปลูก และเพิ่มผลผลิตที่หมู่บ้านโลกาภิวัฒน์
จังหวัดสิงห์บุรี ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 2524, 153 หน้า พิมพ์

ประสาธ หลักศิลา ปัญหาสังคมไทย ไทยวัฒนาพานิช 2514, 275 หน้า

_____ สังคมมนุษย์ในค่านพหุกิจกรรมศาสตร์ วัฒนาพานิช 2514, 128 หน้า
 ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง "ประเพณีและการส่งเสริมสังคมสมัยใหม่" สังคมศาสตร์ 3 :

46 - 61 กรกฎาคม 2521

ประเสริฐ วิทยาวัตร ผลกระทบของการจักรบีบคั้นต่อเศรษฐกิจและสังคมชนบท คณะสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 166 หน้า

_____ ภูมิศาสตร์ชนบท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 2522, 152 หน้า

_____ ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2515, 303 หน้า

_____ "ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของสังคมเศรษฐกิจชนบท" ภูมิศาสตร์ 6 : 1 - 6

กรกฎาคม 2524

ปรีชา ปริญาโน, มหา ประเพณีโบราณไทยอีสาน อุลล ศิริธรรม 2510, 139 หน้า

ปรีชา วาญญู "การสัมมนาประชากรของประเทศไทย ครั้งที่ 4" พัฒนาที่ดิน 15 : 11 - 18
 กันยายน 2521

ปรีชา สะตะ ศึกษาเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในเขตโครงการ
ชลประทานหนองหอยตอนบน อำเภอหนอง จังหวัดขอนแก่น ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 162 หน้า

พิทยา สายหู "การใช้แบบความคิดเรื่องวัฒนธรรมในการพัฒนาประเทศ" ชุมนุมบทความ
ทางวิชาการประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม หน้า 1 - 21 สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
 2514

พิชญ์ สมพอง สังคมชาวบ้านมา เซนต์รัลเอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์ 2523, 255 หน้า

ไพฑูรย์ เครือแก้ว ลักษณะสังคมไทย พิมพ์ครั้งที่ 3 บพข 2518, 373 หน้า

ไพรัช กฤษณมิต พัฒนาเศรษฐกิจเบื้องต้น คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2521, 145 หน้า

ไพศาล ไกรสิทธิ์ วัฒนธรรมการทำงานของคนไทย ปริณิธานิพนธ์ กศ.ค. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 317 หน้า

ปิญญ์ จิตต์ธรรม "ความเชื่อ" รวมคาถา 7 : 54 - 72 กรกฎาคม 2518

มัธยม เรื่องสั้น วิเคราะห์ขั้นตอนของการหาการเกษตรแบบเข้มที่บ้านท่าวังหิน ตำบลปทุม
อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ปริณิธานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 272 หน้า อักสาเนา

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี "การพัฒนาชนบท" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 25(12) : 30 - 31 กันยายน 2521

"เศรษฐกิจชนบท" ในรายงานการสัมมนาเรื่องการพัฒนากำลังคนในชนบท หน้า 71

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519

ยุพเรศ บุญกลิ่นขจร ชาวจีนในประเทศไทย แพร่พิทยา 2517, 278 หน้า

ลาควน ภวัชรานนท์ "ฐานะความเป็นอยู่ของชาวชนบทไทย" สังคมศาสตร์ 8(3) : 158 - 170 กรกฎาคม 2514

วรรณภา จารุทัศน์ ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการดำรงชีพของครอบครัวที่ใช้เทคนิคใหม่ในการ
หานากับครอบครัวที่ทานากั้งเดิมในเขตตำบลเลม็ดและตำบลกรง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ปริณิธานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 82 หน้า อักสาเนา

วิทยากร เชียงกุล ปัญหาและทางออกของประเทศไทยยุคพัฒนา เคล็ดไทย 2517, 93 หน้า

วิโรจน์ ภูจินดา การพัฒนาแรงงานชาวนาไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ วิทยานิพนธ์
กศ.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2508, 190 หน้า อักสาเนา

- วีระ บารุงรักษ์ "ระบบค่านิยมแบบไทย" วัฒนธรรมไทย 2 : 30 - 35 กุมภาพันธ์ 2520
- วิรัช วิเชียรโชติ รายงานการวิจัยเรื่องความเกรงใจในคนไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร ม.ป.ป. , 134 หน้า
- ศิริ รอดบาง "วัฒนธรรมในการทำงาน" วัฒนธรรมไทย 16 : 47 - 50 พฤศจิกายน
2520
- สถาบันพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ, สำนักงาน บทความทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ
ม.ป.ท. 2509, 249 หน้า
- สนธิ สัมกรการ "บทบาทของครอบครัวที่มีต่อบุคลิกภาพของคนไทย" รักเมืองไทย เล่ม 1
หน้า 1 - 36 สมาคมสังคมนักข่าวแห่งประเทศไทย 2519
- ปัญหาพัฒนาสังคมในประเทศไทย หน้า 6 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2503
- เอกสารโรเนียว
- มีเงินก็นำมาโกง มีทองก็ขโมยไป : ระบบครอบครัวและเครือญาติของไทย บรรณกิจ
2519, 236 หน้า
- "เรื่องหน้าของคนไทย วิเคราะห์ตามแนวความคิดทางมนุษยวิทยาภาษาศาสตร์"
พัฒนบริหารศาสตร์ 15 : 492 - 505 ตุลาคม 2503
- "วัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม" พัฒนบริหารศาสตร์ 19 : 419 - 442
กรกฎาคม 2522
- วิธีการศึกษาสังคมมนุษย์กับตัวแบบสำหรับสังคมไทย ไทยวัฒนาพานิช 2518, 94 หน้า
- เสน่ห์ จามริก และคณะ "รายงานเรื่องนโยบายในการพัฒนาชนบท" ชนบทไทย 2523 หน้า
21 - 28 สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี 2523
- สุมพร ลิ้มไทย "แซมมาเอิล อันคอง" ข่าวราชการพลเรือน 2(1) : 18 - 31
กันยายน 2521
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ การพัฒนาชุมชน ไทยวัฒนาพานิช 2515, 150 หน้า

สาธิต สถิตวัฒนานันท์ ภูมิศาสตร์การเกษตร แพร่พิทยา 2524, 220 หน้า
 สารนิเทศกองบัญชาการทหารสูงสุด, สำนักงาน "เมืองไทยจะรุ่งเรืองพลเมืองต้องมีวินัย"

รัฐาภิวัตร 23 : 5 - 7 เมษายน 2524

สุพัทรา สุภาพ ปัญหาสังคมไทย ไทยวัฒนาพานิช 2515, 177 หน้า

สุนนา ตั้งณะสิงห์ "ทัศนคติเกี่ยวกับการดำรงชีพของชาวนาไทย" จุลสารสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ 1 : 66 - 79 พฤษภาคม 2522

สุริยา วีรวงศ์ การพัฒนากำลังคนในชนบท สถาบันวิจัยสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521, ไม่มีเลขหน้า

สุวิทย์ ยิ่งวรพันธุ์ พัฒนาชนบทในประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 3 ม.ป.ท. 2512, 110 หน้า

อคุลย์ วิเชียรเจริญ "ค่านิยมในสังคมไทย" ธรรมศาสตร์ 2 : 138 - 165 มิถุนายน -
 ตุลาคม 2515

อนุสร ทวีพัฒน์ แผนสร้างหมู่บ้านใหม่ของเกาหลี หนึ่งคว เมียวจินไคภายใน 4 ปี
 พิมพ์ครั้งที่ 2 วชิรนทร์การพิมพ์ 2521, 72 หน้า

อภิศักดิ์ โสมอินทร์ ภูมิศาสตร์ชนบท มหาสารคาม อภิชาติการพิมพ์ 2522, 323 หน้า

อมรา พงศาพิชญ์ การพัฒนาทรัพยากรคนและสถาบันในเขตชลบุรี สถาบันวิจัยสังคม
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 361 หน้า

_____ "พุทธศาสนาชาวบ้าน" สังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 13(3) : 4
 กรกฎาคม 2519

อชาล, เอส บี "ค่านิยมและการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศญี่ปุ่นและไทย" แปลโดย
 พรชัย สุจิตต์ จุลสารโครงการทวารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 3 : 53 - 65

มกราคม - มีนาคม 2519

อเล็ก ลานาซิงก์ "การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญบางประการของญี่ปุ่นยุคหลังสงคราม"

ประชากรศึกษา 27(3) : 38 ตุลาคม 2518

"อาเซียนทางเศรษฐกิจ" อาทิตย์ 7 : 11 - 13 สิงหาคม 2520

อานันท์ ปันยารชุน และโสภณ ทองปาน "การใช้ประโยชน์แรงงานและรายได้ของชาวชนบทไทย"

เศรษฐกิจและการเมือง 4 : 204 - 214 เมษายน 2515

อากนัณท์ จันทรวงศ์ รายงานการวิจัยเรื่องหมู่บ้าน ชนและการประกวดบ้านรางวัลพัฒนา

ค.โนนสมบูรณ์ อ.เสิงสาง จ.นครราชสีมา กรมพัฒนาชุมชน 2524, 79 หน้า

อุทัย หิรัญโต "ปัญหาและความเดือดร้อนของชาวชนบทไทย" พัฒนาชุมชน 128 : 17 - 33

สิงหาคม 2515

_____ สังคมวิทยาประยุกต์ โอเคียนส์ไตร์ 2519, 350 หน้า

ยุคม เกิดพิบูลย์ "แนวโน้มภาวะเศรษฐกิจและหลักสูตรการศึกษา" เพื่อน 5 : 40 - 49

มิถุนายน 2516

เอี่ยมพร วงศาโรจน์ การพัฒนาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2522, 157 หน้า

Ayal Eliezer B. "Value System and Economic Development in Japan and Thailand" in Man, State and Society in Contemporary Southeast Asia, p. 335 - 549, ed. by Robert O Tiltman New York, Praeger Publishers, Inc., 1969.

Dube, S.C. "Social and Cultural Factors in Development" in Asian Rethinking on Development, p.3 - 49 ed. by United Nations Development Institute New Delhi, Abhinav Publications, 1977.

Embree, J .F. "Thailand A Loosely Structured Social System" in Loosely Structured Social Systems Thailand in Comparative Perspective p. 3 - 15 ed. by Evers. Connecticut, Yale University Press, 1950.

Foster, George M. Traditional Societies and Technological Change 2nd ed. New York, Harper & Row, Publishers, 1973. 286 p.

Hault, A Ford Thomas Dictionary of Modern Sociology Littlefield Adam and Co., 1969 428 p.

Hauser, Phillip M. "Cultural and Personal Obstacles to Economic Development in the Leso Development Areas," Human Organization 2 78 - 84, Summer, 1959.

- Higgins , Benjamin Economic Development Revised Edition
New York, W.W. Norton company, Inc., 1968. 918 p.
- Krai Yudht Dhiratayakinant ed. Thailand - Profile 1975. Bangkok,
Four Aces, 1975 310 p.
- Mole, Robert L. Thai Values and Behavior Pattern. Tokyo,
Charles E. Tuttle Company, 1973. 183 p.
- Mulder, Niles, "Modern Times, Thai Culture, and Development"
Journal of Social Sciences 16 84 - 106, July - September
1979.
- O'Toole, James. Chairman Work in America. Massachusetts,
The MIT - press, 1971. 262 p.
- Shultz, Theodore Transforming Traditional Agriculture New Haven
Yale University Press 1964, 212 p.
- Triandis, Henry C. "Work and Nonwork Intercultural Perspectives"
in Work and Nonwork in Year 2001. p. 29 - 52, ed by Marvin
D. Dunnette California, Wadsworth Publishing Company, Inc.,
1973.
- Udy, Jr., Stanley H. Work in Traditional and Modern Society
Engle - wood Cliffs, N J. Prentice - Hall, Inc., 1970. 134 p.

ภาคผนวก

คำอธิบายสำหรับผู้สัมภาษณ์

1. วัตถุประสงค์ของผู้สัมภาษณ์ตัดสินอย่างเห็นกลาง
2. ระดับที่ใช้ประเมินคำตอบแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ
 - มาก (หรือข้อ ก.) หมายถึง คำตอบที่แสดงความคิดเห็นสนับสนุน หรือมีทัศนคติทางบวกกับคำถามมากที่สุด (5 คะแนน)
 - ปานกลาง (หรือข้อ ข.) หมายถึง คำตอบที่แสดงความคิดเห็นสนับสนุน หรือมีทัศนคติทางบวกกับคำถาม 2 ใน 4 ส่วน (3 คะแนน)
 - น้อย (หรือข้อ ค.) หมายถึง คำตอบที่แสดงความคิดเห็นไม่สนับสนุน หรือมีทัศนคติทางลบกับคำถาม (1 คะแนน)
 - ข้อ ง. หมายถึง คำตอบที่แตกต่างไปจากข้อ ก. ข. และ ค. ผู้สัมภาษณ์ควรพิจารณาให้คะแนนตามสมควร
3. ขอให้ผู้สัมภาษณ์บางข้อผู้สัมภาษณ์จำเป็นต้องใช้การสังเกตและการพูดคุยทั่ว ๆ ไป ประกอบก่อนที่จะตัดสินใจให้คะแนน

(ลงชื่อ) ผู้สัมภาษณ์ _____
วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____
จากเวลา _____ ถึง _____

แบบสัมภาษณ์ลักษณะทางเศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรม

1. สถานภาพในครอบครัว

1.1 บ้านเลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ตำบล _____ อำเภอ _____ จังหวัด _____
 หัวหน้าครอบครัว _____ ภรรยา _____ บุตรคนที่ _____ อายุ _____ ปี
 ระดับการศึกษา _____

1.2 จำนวนสมาชิกภายในครอบครัว _____ คน ชาย _____ คน หญิง _____ คน
 อายุ 0 - 15 ปี _____ คน ชาย _____ คน หญิง _____ คน
 16 - 30 ปี _____ คน ชาย _____ คน หญิง _____ คน
 31 - 45 ปี _____ คน ชาย _____ คน หญิง _____ คน
 46 - 60 ปี _____ คน ชาย _____ คน หญิง _____ คน
 61 ปี _____ คน ชาย _____ คน หญิง _____ คน

1.3 ระดับการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว

ไม่ไ้เรียน	_____ คน	ชาย _____ คน	หญิง _____ คน
ไม่จบ ป.4	_____ คน	ชาย _____ คน	หญิง _____ คน
กำลังเรียน	_____ คน	ชาย _____ คน	หญิง _____ คน
จบ ป.4	_____ คน	ชาย _____ คน	หญิง _____ คน
จบ ป.7	_____ คน	ชาย _____ คน	หญิง _____ คน
จบ ม.ศ.3	_____ คน	ชาย _____ คน	หญิง _____ คน
จบ ม.ศ.5	_____ คน	ชาย _____ คน	หญิง _____ คน
จบ อาชีวะ	_____ คน	ชาย _____ คน	หญิง _____ คน
จบอุดมศึกษา	_____ คน	ชาย _____ คน	หญิง _____ คน

1.4 ขนาดพื้นที่ที่อยู่อาศัย _____ ไร่ _____ งาน

1.5 ลักษณะที่อยู่อาศัยกับพื้นที่ทำการเกษตร

1.5.1 อยู่ใบแปลงเดียวกัน

1.5.2 แยกแปลงแต่อยู่ติดกัน

1.5.3 แยกแปลงแต่อยู่ห่างกัน (ระยะประมาณ _____)

1.6 รูปลักษณะของที่อยู่อาศัย

1.6.1 เรือนคี่เหลี่ยม (ปลูกสร้างทันสมัยแบบในตัวเมือง)

1.6.2 เรือนถาวร (ใช้วัสดุทนทาน)

1.6.3 เรือนกึ่งถาวร (ส่วนใดส่วนหนึ่งใช้วัสดุทนทาน)

1.6.4 เรือนคอนกรีตชั่วคราว

1.6.5 เรือนชั่วคราว

1.7 ลักษณะของการประกอบอาชีพหลัก _____ อาชีพรอง _____

1.7.1 พื้นที่ทำการเกษตรมีจำนวน _____ ไร่ _____ งาน

เป็นที่ดินของตนเอง _____ ไร่ _____ งาน

เป็นที่เช่า _____ ไร่ _____ งาน

1.7.2 การไถ่ถอนประโยชน์จากที่ดิน (ใช้เช่าที่, จ้างแรงงาน ฯลฯ) _____

[illegible]

3. รายจ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ

- 3.1 เครื่องมือทางการเกษตร 1. _____ จำนวน _____ คิดเป็นเงิน _____ บาท
 2. _____ จำนวน _____ คิดเป็นเงิน _____ บาท
 3. _____ จำนวน _____ คิดเป็นเงิน _____ บาท
 4. _____ จำนวน _____ คิดเป็นเงิน _____ บาท
 5. อื่น ๆ เช่น _____

- 3.2 การใช้ปุ๋ย 1. ปุ๋ยเคมีจำนวน _____ ก.ก./ไร่ ราคา ก.ก.ละ _____ บาท
 2. ปุ๋ยคอกจำนวน _____ ก.ก./ไร่ ราคา ก.ก.ละ _____ บาท
 3. ไม่ได้ใช้ปุ๋ย
 4. ทาปุ๋ยใช้เอง (ถ้าคิดเป็นเงินประมาณปีละ _____ บาท)

3.3 การใช้ยาฆ่าแมลงหรือยาฉีดวัชพืช

1. ใช้ (ประมาณค่าใช้จ่ายต่อปี _____ บาท)
 2. ไม่ใช้

- 3.4 การเพาะปลูก 1. ค่าเมล็ดพันธุ์ ประมาณปีละ _____ บาท)
 2. ค่าเตรียมดิน ประมาณปีละ _____ บาท)
 3. ค่าจ้างปักดำ ประมาณปีละ _____ บาท
 4. ค่าดูแลรักษา ประมาณปีละ _____ บาท
 5. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ประมาณปีละ _____ บาท
 6. ทาเองตลอด (คิดเป็นเงินประมาณปีละ _____ บาท)
 7. จ้างบ้าง ทาเองบ้าง (คิดเป็นเงินประมาณปีละ _____ บาท)

3.5 การเก็บเกี่ยวผลผลิต

1. ค่าจ้างเก็บเกี่ยว ประมาณปีละ _____ บาท
 2. ค่าเช่าที่เก็บผลผลิต ประมาณปีละ _____ บาท
 3. ทาเองตลอด (คิดเป็นเงินประมาณปีละ _____ บาท)
 4. จ้างบ้าง ทาเองบ้าง (คิดเป็นเงินประมาณปีละ _____ บาท)

- 3.6 ค่าซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ _____ บาท/ปี

- 3.7 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง _____ บาท/ปี

4. รายจ่ายเพื่อการบริโภคอุปโภคประจำวัน

- 4.1 ค่าอาหาร _____ บาท/ปี
- 4.2 ค่าอาหารแห้ง _____ บาท/ปี
- 4.3 ค่าอาหารสด _____ บาท/ปี
- 4.4 เบ็ดเตล็ด (สบู่, ผงซักฟอก ฯลฯ) _____ บาท/ปี

5. รายจ่ายเพื่อการศึกษามูลนิธิ

ชั้น	จำนวน	ค่าเล่าเรียน	ค่าเครื่องเขียน แบบเรียน	ค่าเครื่องแบบ	ค่าใช้จ่าย ประจำวัน	อื่น ๆ	รวม

6. รายจ่ายเพื่อสังคม

- 6.1 การทำบุญ _____ บาท/ปี
- 6.2 กิจกรรมสังคมต่าง ๆ (เช่น การชုคสอง, ทาถนน ฯลฯ) _____ บาท/ปี

7. รายจ่ายเพื่อการบันเทิง _____ บาท/ปี8. การรักษาพยาบาล _____ บาท/ปี9. ค่าใช้จ่ายสิ่งอำนวยความสะดวก _____ บาท/ปี10. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (เช่น การบูรณะที่อยู่อาศัย, ค่าเดินทางเพื่อกิจธุระ) _____ บาท/ปี11. ภาระหนี้สิน เป็นเจ้าหนี้ _____ เป็นลูกหนี้ _____

11.1 ปัจจุบันถ้าท่านมีหนี้สินที่ยืมผู้อื่นมาคิดเป็นเงินทั้งสิ้น _____ บาท

11.2 ท่านกู้ยืมเงินมาเพื่อ _____

1.6 แผนการปรับปรุงความรู้ของตนเองและครอบครัว

- ก. อยากให้ทุกคนในครอบครัวมีความรู้โดยเฉพาะทางด้านวิชาชีพ
- ข. พ่อและแม่ไม่เรียน แต่จะให้ลูก ๆ ใดเรียนสูง ๆ
- ค. พ่อและแม่ไม่เรียน ส่วนลูก ๆ ให้จบชั้นประถมแล้วออกมาช่วยงานบ้าน
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

1.7 การวางแผนการลงทุนสำหรับงานอาชีพ

- ก. ปีหน้าและอีก 2 - 3 ปีข้างหน้า อยากจะเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นโดยขยันทำงานมากขึ้น
หลังจากนั้นจะหาซื้อเครื่องมือและพื้นที่นาเพิ่มขึ้น
- ข. ปีหน้าและอีก 2 - 3 ปี ข้างหน้าอยากจะมีที่ดินเพิ่มขึ้น
- ค. ปีหน้าอยากจะทำไร่ได้เงินมาก ๆ เท่านั้น
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

1.8 ท่านคาดว่าจะในอนาคตหมู่บ้านที่ท่านอาศัยอยู่ควรจะเป็นอย่างไร

- ก. ทุกคนทางานขายข้าวได้เงินมาก ๆ มีไฟฟ้า น้ำประปา ถนนหนทางไปมาสะดวก
ไม่มีโจรผู้ร้ายและโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน
- ข. ทุกคนทางานขายข้าวได้เงินมากและมีไฟฟ้า น้ำประปา ถนนหนทางไปมาสะดวก
- ค. เจริญขึ้นคือมีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

1.9 ท่านคาดว่าจะในอนาคตครอบครัวของท่านควรจะเป็นอย่างไร

- ก. มีความสุข พ่อ แม่ ลูกรักกัน ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน ลูก ๆ มีความรู้
- ข. ขายข้าวได้ราคาคดีและปีหน้านามาก ๆ
- ค. รวยและมีเครื่องอำนวยความสะดวกใช้
- ง. อื่น ๆ ระบุ _____

1.6 แผนการปรับปรุงความรู้ของตนเองและครอบครัว

- ก. อยากให้ทุกคนในครอบครัวมีความรู้โดยเฉพาะทางด้านวิชาชีพ
- ข. พ่อและแม่ไม่เรียน แต่จะให้ลูก ๆ ใ้เรียนสูง ๆ
- ค. พ่อและแม่ไม่เรียน ส่วนลูก ๆ ให้จบชั้นประถมแล้วออกมาช่วยงานบ้าน
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

1.7 การวางแผนโครงการพัฒนาสำหรับงานอาชีพ

- ก. ปีหน้าและอีก 2 - 3 ปีข้างหน้า อยากจะเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นโดยขั้นตอนทางานมากขึ้น
หลังจากนั้นจะหาซื้อเครื่องมือและพื้นที่นาเพิ่มขึ้น
- ข. ปีหน้าและอีก 2 - 3 ปี ข้างหน้าอยากจะมีที่นาเพิ่มขึ้น
- ค. ปีหน้าอยากจะทำไร่ไ้เงินมาก ๆ เท่านั้น
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

1.8 ท่านคาดหมายว่าในอนาคตหมู่บ้านที่ท่านอาศัยอยู่ควรจะเป็นอย่างไร

- ก. ทุกคนทางานขายข้าวไ้เงินมาก ๆ มีไฟฟ้า น้ำประปา ถนนหนทางไปมาสะดวก
ไม่มีโจรผู้ร้ายและโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน
- ข. ทุกคนทางานขายข้าวไ้เงินมากและมีไฟฟ้า น้ำประปา ถนนหนทางไปมาสะดวก
- ค. เจริญขึ้นคือมีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

1.9 ท่านคาดหมายว่าในอนาคตครอบครัวของท่านควรจะเป็นอย่างไร

- ก. มีความสุข พ่อ แม่ ลูกรักกัน ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน ลูก ๆ มีความรู้
- ข. ขายข้าวไ้ราคาดีและมีที่นามาก ๆ
- ค. รวยและมีเครื่องอำนวยความสะดวกใช้
- ง. อื่น ๆ ระบุ _____

1.10 หากท่านมีเงิน 10,000 บาท (นอกเหนือจากการใช้จ่ายประจำ) ท่านจะจัดสรร
ใช้จ่ายเงินอย่างไร

ก. ซื้อข้าวไว้น้ำขายหากหาไรหรือซื้อที่ดินเพิ่มขึ้น

ข. ซื้อเครื่องมือในงานอาชีพ

ค. ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวก

ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

2. ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อที่มีเหตุผล

	มาก	ปานกลาง	น้อย
2.1 ความสำเร็จของคนขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำงานมากกว่าโชคชะตา			
2.2 ปัญหาความยากจนสามารถแก้ไขปรับปรุงได้ด้วยความสามารถของตนเอง			
2.3 วิธีชีวิตของเราสามารถกำหนดด้วยตนเอง			
2.4 มนุษย์สามารถควบคุมธรรมชาติได้เกือบทั้งหมด เว้นบางอย่างที่ธรรมชาติควบคุมกันเอง			
2.5 งานทุกอย่างที่ท่านสามารถเริ่มทำได้ทุกเวลา ถ้าท่านมีความตั้งใจ ความสามารถและ ปัจจัยในการทำงานนั้น ๆ พร้อม โดย ไม่จำเป็นต้องถูกบังคับ			

2.6 หากท่านมีเรื่องไม่สบายใจ เช่น ของหาย, ลูกป่วย ท่านจะหาอย่างไร

- ก. ถ้าเป็นสิ่งที่ต้องแจ้งใ้ผู้ใหญ่ว่าทราบจะรีบไปแจ้งทันที, การเจ็บป่วยจะพาไปหาอนามัย หรือหาหมอที่โรงพยาบาล และถ้าเป็นเรื่องส่วนตัวหรือภายในครอบครัว จะพยายามใช้เหตุผลหรือหาเหตุผลมาอธิบายแล้วจึงแก้ไข
- ข. แจ้งผู้ใหญ่ว่าทราบ, ถ้าเจ็บป่วยจะซื้อยามากินเอง
- ค. เชื้อคามูอาวูโสเนาะ
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

2.7 ถ้าท่านอยากถูกรางวัลหวยเบอร์ท่านจะหาอย่างไร

- ก. ซื้อมาก ๆ จะได้มีโอกาสถูกรางวัลมากขึ้น และถือเป็นความบังเอิญมากกว่า
- ข. แคว้นโชคหรือกวง ส่งซื้อไปเรื่อย ๆ ไม่หวังมากนัก
- ค. ไปขอพระขอเจ้า หรือ อาจารย์โบ๊ท
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

2.8 หากท่านเกราะหลายหลาย ๆ ครั้งติดต่อกัน ท่านจะหาอย่างไร

- ก. ระมัดระวังการทำงาน ตัวเองและครอบครัวมากขึ้น รวมทั้งเอาใจใส่ดูแลครอบครัว สัตว์เลี้ยง บ้านเรือน สิ่งอุปโภคบริโภคและอื่น ๆ ที่ทุกคนต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง
- ข. ระมัดระวังตัวเองและครอบครัว
- ค. คิดว่าเป็นเรื่องของโชกชะตา ปล่อยไปตามบุญตามกรรม หรืออาจรีบไปให้หมอดูดวง ดูดวงและรบกวนมนต์
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

2.9 หากท่านต้องการรวบรวมเงินมาก ๆ ท่านควรหาอย่างไร

- ก. ทำงานมากขึ้น งานอะไรก็ตามที่ได้โดยสุจริตและได้เงิน ท่านยินดีจะทำ ถ้าหากว่างเว้นจากงานรายได้ประจำ ท่านก็จะใช้เวลาว่างดูแล รักษา หรือประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ในงานอาชีพและครัวเรือน

- 3.6 ถ้าท่านมีเวลารว่างจากงานอาชีพ ท่านคิดใช้เวลาว่างนี้ทำอะไรบ้าง
- ก. รับจ้างทำงานอื่น ๆ หรือทำงานอดิเรกที่มีประโยชน์
 - ข. ใช้เวลารว่างเพื่อพักผ่อนและทำงานอดิเรก
 - ค. ใช้เวลารว่างเพื่อการพักผ่อน เล่นการพนัน ชนไก่ กัดปลา
 - ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____
- 3.7 ถ้าท่านอยากได้ผลผลิตสูงขึ้น ค่าแรงสูงขึ้น หรืออยากได้เงินมาก ๆ ท่านควรทำอย่างไร
- ก. เพิ่มเวลาและความสามารถในการทำงานมากขึ้น จากนั้นจึงพยายามเพิ่มพื้นที่
การเพาะปลูก
 - ข. เพิ่มพื้นที่เพาะปลูก
 - ค. ขยายขบวนการแข่งขัน
 - ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____
- 3.8 ในระหว่างงานคิดว่าควรจะปฏิบัติตนอย่างไร
- ก. มุ่งทำงานให้เสร็จโดยเร็ว
 - ข. หาคำปรึกษาโดยไม่เร่งรีบ
 - ค. ทาบ้างไม่ทาบ้างแล้วแต่อารมณ์
 - ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____
- 3.9 ท่านคิดว่าคนเราทำงานเพื่ออะไร
- ก. เพื่ออนาคตของตนเองและสมาชิกในครอบครัว
 - ข. เพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต
 - ค. เพื่อชดใช้กรรมเก่า
 - ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____
- 3.10 ท่านรู้สึกอย่างไร ถ้าท่านไม่ได้ทำงาน
- ก. รู้สึกเสียค่าและตัวเองไม่มีค่า
 - ข. เฉย ๆ ไม่ทาก็ได้ ทาก็ได้
 - ค. คิดว่ารู้สึกตัวเองมีบุญ
 - ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

4. ข้อมูลเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและการเข้าร่วมสถาบันทางสังคม

	มาก	ปานกลาง	น้อย
4.1 ท่านต้องการทางานที่เกี่ยวข้องของบุคคลกับคนจำนวนมาก			
4.2 ถ้าให้ทางานโดยรับผิดชอบเพียงคนเดียว ท่านจะไม่สามารถทางานได้โดยลงงานที่น่าเชื่อถือ			
4.3 ทางานเป็นกลุ่ม ท่านพบว่าจะมีการปรึกษากันช่วยให้โดยลงงานที่มีความถูกต้องมาก			
4.4 ทางานเป็นกลุ่ม ท่านคิดว่าควรจะใช้หลักประชาธิปไตยในการตัดสินใจ			
4.5 ท่านคิดว่าหมู่บ้านจะเจริญก้าวหน้า ถ้าหากลูกบ้านร่วมมือกันสร้างสิ่งสาธารณะประโยชน์			
4.6 ท่านให้ความร่วมมือหรือรับผิดชอบหมู่บ้านของท่านอย่างไร			
ก. ให้ความร่วมมือทางด้านการเงินและร่างกาย			
ข. รับรู้ว่ามีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านและเข้าร่วมเป็นบางครั้งโอกาส			
ค. ไม่สนใจหรือเข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น			
ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____			
4.7 ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมใดบ้าง			
ก. ทุกอย่างที่มีขึ้นในหมู่บ้านหรือในตำบล			
ข. เข้าร่วมบางอย่างที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อตนเอง			
ค. ไม่เข้าร่วม			
ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____			

- 4.8 เพราะเหตุใดท่านจึงเลือกทำงานเป็นกลุ่ม
- งานที่ได้มีประสิทธิผลมากขึ้น มีคิพลาคนน้อย ช่วยกันคิดและแก้ไขได้ดีขึ้น
 - ไคงานมากขึ้น
 - ทวให้เกศความสนุกสนาน ได้รู้จักคนมากขึ้น
 - อื่น ๆ (ระบุ)
- 4.9 ท่านคิควา ผลตอบแทนจากการช่วยสร้างสาธารณะประโยชน์ คิอ
- ทวให้เกศความสาคักคิในหมู่บ้าน เกศความสวยงามและ เป็นระ เบียบ เรียบร้อย
 - ทวให้ทองถึมีเกศความเจริญขึ้น
 - เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ
 - อื่น ๆ (ระบุ)
- 4.10 ท่านรู้จักสภาพหมู่บ้านที่ตนเองอยู่เพียงใด เช่น ชื่อครูใหญ่ เหตุการณ์สาคัก ๆ ที่เกศขึ้นในหมู่บ้านเป็นกน
- รู้จักทุกคนและ เหตุการณ์ในหมู่บ้านคิ เพราะ เข้าประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม
 - รู้จักเป็นบางกน เพราะต้องติดตอขอความช่วยเหลือ
 - รู้จักคนใหญ่บ้านและคนช่วยผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น
 - อื่น ๆ (ระบุ)
5. ข้อมูลเกศเกี่ยวกับความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

- 5.1 ท่านตองการหางานที่ตองใช้ความสามารถหลาย ๆ กานติดตอกันนาน ๆ
- 5.2 ยาสาแมลงมือนันตรายมาก เพราะฉะนั้นถ้าหากไมจาเป็นท่านจะไมใช้
- 5.3 ท่านจะตรวจเช็คเครื่องมือนสมอก่อนนาไปใช้ และ หลังจากใช้ก็จะหาความสะอาดและ เก็บเข้าที่ทุกครั้ง

มาก	ปานกลาง	น้อย

มาก	ปานกลาง	น้อย

- 5.4 การเอาใจใส่ดูแลรักษาพืชผลอย่างใกล้ชิดจะดีกว่าการใส่ปุ๋ยมาก ๆ แหวนการดูแลรักษาที่ถูกต้องวิธี
- 5.5 ถ้าท่านจะซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ ท่านจะพยายามเรียนรู้วิธีการใช้ การดูแลรักษาและการซ่อมแซมอย่างง่าย ๆ ควบ

5.6 ท่านเคยอ่านใบแจ้งวิธีการใช้เครื่องมือเครื่องใช้หรือไม่ ____ เคย ____ ไม่เคย
เพราะเหตุใด

- ก. เคยอ่านและปฏิบัติตามวิธีการใช้เครื่องมืออื่น ๆ อย่างเคร่งครัด
- ข. เคยอ่านและปฏิบัติตามวิธีการใช้เครื่องมืออื่น ๆ บางครั้ง
- ค. ไม่เคยอ่านเนื่องจากจกจกจากที่ผู้ขายบอก
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

5.7 ถ้าหมู่บ้านของท่านมีไฟฟ้า นาประปา และ ถนนหนทางสะดวก ท่านคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อท่านอย่างไร

- ก. นำมาใช้ประโยชน์ในงานอาชีพ ทำให้ผลิตและรายได้สูงขึ้น
- ข. สะดวกสบายขึ้น ไม่ขายของได้ไกล ๆ เพราะมีถนนหนทางสะดวก
- ค. ทำให้ใช้เครื่องอำนวยความสะดวกและคิดว่าเป็นสิ่งแสดงถึงความเจริญ
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

5.8 ท่านมีวิธีการดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ของท่านอย่างไร

- ก. ดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ตามใบแจ้งอย่างเคร่งครัด
- ข. ทำความสะอาดหลังใช้
- ค. ไม่เคยทำความสะอาด นอกจากเก็บเข้าที่เท่านั้น
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

- 5.9 ถ้าท่านต้องใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิต ท่านคิดว่าควรจะใช้วิธีใด
- ใช้พื้นที่ให้เข้มข้นมากขึ้น ปลุกพืชหลายชนิดและเลือกพันธุ์ที่ดีเหมาะสมกับสภาพพื้นที่รวมทั้งหมั่นจับวัชพืชและใส่ปุ๋ย
 - ปลุกพืชหลาย ๆ ชนิดและใส่ปุ๋ยมาก ๆ
 - ใส่ปุ๋ยและฉีดยาฆ่าแมลง
 - อื่น ๆ (ระบุ) _____
- 5.10 ท่านคิดว่าการใช้เทคโนโลยีมีประโยชน์หรือไม่ _____ มี _____ ไม่มี อย่างไรบ้าง
- มี โดยเฉพาะเทคโนโลยีในงานอาชีพ โดยศึกษาและใช้ตามใบแจ้งวิธีการใช้อย่างเคร่งครัด แต่ควรมุ่งใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับวิธีการมากกว่าเครื่องจักร
 - มี เพราะช่วยทุ่นแรงและเวลา
 - ไม่มี เพราะเทคโนโลยีเป็นเรื่องยุ่งยากและเสียเงินมาก
 - อื่น ๆ (ระบุ) _____

6. ข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง

	มาก	ปานกลาง	น้อย
6.1 การใช้ชีวิตที่หรูหราเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความฟุ่มเฟือย			
6.2 การใช้จ่ายเงินทองเพื่อให้ได้มาซึ่งเกียรติยศเป็นสิ่งที่น่าละอาย			
6.3 เครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวกถือเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย			
6.4 บุคคลที่มีการกินอยู่ การแต่งกายอย่างง่าย ๆ นั้นว่าเป็นคนประหยัด			
6.5 การจัดงานอย่างเหมาะสมกับฐานะและกำลังทรัพย์ของตนเอง เป็นสิ่งที่ควรยึดถือปฏิบัติ			

6.6 ท่านคิดว่าการจัดงานวช งานแข่ง งานศพ ควรจะจัดลักษณะงานอย่างไรบ้าง

- ก. ไม่ควรจัดงานให้สิ้นเปลือง ถึงจุดมุ่งหมายมากกว่าวิธีการ
- ข. จัดตามฐานะจะอำนวย
- ค. จัดอย่างใหญ่โต แม่ต้องยืมเงินคนอื่นก็ยอม เพราะแต่ละงานจัดได้ครั้งเดียว
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

6.7 การไปช่วยงานวช งานแข่ง งานศพ ท่านจะตระเตรียมคนอย่างไร

- ก. แต่งกาย, ช่วยเงิน ช่วยแรงตามฐานะและกาละเทศะ
- ข. ช่วยเงินมากกว่าค่าใช้จ่ายงานเคยช่วยเรา เลื่อนมาควรจะเป็นชุดใหม่
- ค. ช่วยเงิน, ช่วยแรงอย่างเต็มที่ เลื่อนมาและเครื่องประดับจัดหาใหม่หรือที่ดี ๆ
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

6.8 ถ้าหากมีกิจกรรมรวมของ หมู่บ้าน ท่านคิดจะช่วยเหลืออย่างไร

- ก. ให้ความร่วมมือทุกด้านและทุกงานอย่างเต็มที่
- ข. ให้ความร่วมมือบางงานเฉพาะที่ตนสนใจเท่านั้น
- ค. ส่วนใหญ่จะไม่รวมควม นอกจากโดนเกณฑ์เท่านั้น
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

6.9 ทุกครั้งที่มีการบุญประเพณีประจําหมู่บ้านหรือประจําปี ท่านมักจะตระเตรียมตัวอย่างไรบ้าง

- ก. ช่วยจัดงานและพร้อมที่จะช่วยเงินตามฐานะ
- ข. ช่วยเหลือบางงาน บางงานจะเดินทางไปท่องเที่ยวที่อื่น
- ค. ส่วนมากจะไปเที่ยวงานต่างท้องถิ่น ถ้าไม่มีเงินถึงจะเที่ยวภายในหมู่บ้าน
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

6.10 ถ้าหากมีญาติสนิทมิตรสหาย, ผู้ใหญ่ทางราชการมาเยี่ยมเยียนหรือพักอาศัยที่บ้าน

ท่านจะปฏิบัติต่อกฎหรือผู้ใดนั้น ๆ อย่างไร

- ก. วางตัวตามปกติ เลี้ยงดูอาหารตามฐานะของตนเอง
- ข. วางตัวเรียบร้อย หากความสะอาดและ เลี้ยงดูอาหารดีขึ้นกว่าปกติ
- ค. เลี้ยงดูอาหาร สุราอย่างดีและเต็มที่
- ง. อื่น ๆ (ระบุ) _____

7. ภาวะทางโภชนาการ – อนามัย

	มาก	ปานกลาง	น้อย
7.1 ท่านคิดว่าการเข้าป่าเพื่อถ่ายอุจจาระเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจและสกปรก			
7.2 หลังจากไปทุ่งทุกครั้งท่านจะกลับมาทำความสะอาดร่างกาย			
7.3 เมื่อมีการ คัดลอกบุตร ควรจะ ไปสถานอนามัยหรือ ผดุงครรภ์			
7.4 มารดาที่คลอดบุตรใหม่ ๆ ควรรับประทานอาหารดี ๆ และมีประโยชน์			
7.5 การคุมกำเนิดเป็นวิธีการวางแผนครอบครัวที่ควรปฏิบัติตาม			
7.6 ท่านชอบกินอาหารดิบ ๆ สุก ๆ และรสเผ็ดจัดหรือไม่ เพราะเหตุใด ☐ ชอบ ☐ ไม่ชอบ			
ก. ไม่ชอบ เพราะอาหารดิบ ๆ สุก ๆ เป็นอาหารที่ไม่ถูกหลักอนามัย ก่อให้เกิดโรคมะเร็ง และอื่น ๆ ส่วนอาหารรสเผ็ดจัด ทำให้เกิดโรคกระเพาะ ลำไส้ ควรกินอาหารสุกและปรุงรสธรรมดา			
ข. ไม่ชอบ เพราะอาหารดิบ ๆ สุก ๆ ไม่สะอาด แต่ชอบอาหารรสเผ็ดจัด เพราะช่วยให้กินข้าวได้มาก			
ค. ชอบ เพราะอาหารดิบ ๆ สุก ๆ รสหวาน อร่อย มีวิตามินมากอาหารรสเผ็ดจัดยังช่วยให้มีเรี่ยวแรงทำงานมาก			
ง. อื่น ๆ (ระบุ)			

- 7.7 ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับการคุมกำเนิดอย่างไร
- สมควรสนับสนุน การมีลูกมากทำให้ยากจน เลี้ยงดูไม่ก็เท่าที่ควร ส่วนมารดา สุขภาพก็เสื่อมโทรมเร็ว
 - ไม่สนับสนุน เพราะอยากได้แรงงานเพิ่มขึ้น
 - ไม่สนับสนุนอย่างมาก ถือว่าบาป
 - อื่น ๆ (ระบุ) _____
- 7.8 เมื่อท่านหรือคนใดในครอบครัวล้มป่วย ท่านจะทำอย่างไร
- รีบพาไปหาหมอที่อยู่ใกล้ที่สุดรักษา และปฏิบัติตามคำแนะนำ
 - ส่วนใหญ่จะไปหาหมอ เหมียงครึ่งซื้อยากินเอง
 - ส่วนใหญ่ซื้อยากินเอง น้อยครั้งที่จะพาไปหาหมอ
 - อื่น ๆ (ระบุ) _____
- 7.9 มารดาที่คลอดบุตรใหม่ ๆ ควรจะกินอาหารอะไรบ้าง
- อาหารที่มีคุณค่าและเสริมสร้างสุขภาพแก่มารดาและบุตร
 - กินตามปกติ แต่เพิ่มอาหารเนื้อสัตว์และปรุงรสจัด
 - ข้าวกับเกลือและปลาร้า
 - อื่น ๆ (ระบุ) _____
- 7.10 ท่านปฏิบัติกิจวัตรประจำวันทางด้านความสะอาดและการถ่ายของเสียจากร่างกาย อย่างไรบ้าง
- อาบน้ำและแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง และถ่ายอุจจาระตอนเช้า 1 ครั้ง
 - อาบน้ำวันละ 2 ครั้ง และใช้การขับปากแทนการแปรงฟัน ส่วนการถ่าย อุจจาระจะปฏิบัติต่อเมื่อมีอาการ
 - การชำระร่างกายและการขับถ่ายอุจจาระปฏิบัติไม่สม่ำเสมอ
 - อื่น ๆ (ระบุ) _____

แบบประเมินข้อมูล

หมู่ที่ _____ บ้านเลขที่ _____

คะแนนฐานะ เศรษฐกิจ _____

คะแนนการปฏิบัติวัฒนธรรม _____

1. ข้อมูลฐานะทางเศรษฐกิจ

1.1 คะแนนสินค้าอุปโภคบริโภคชนิดถาวร

สินค้าอุปโภคบริโภคชนิดถาวรที่นำมาศึกษามี 21 รายการ เมื่อนำออกสำรวจหาความถี่สะสม พบว่า สินค้าที่มีความจำเป็นและเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้าน มีทั้งหมด 12 รายการ สินค้าที่มีอยู่ในครอบครองเป็นส่วนใหญ่ให้ค่าคะแนนที่สุด คือ 1 คะแนน ส่วนสินค้าที่มีอยู่ในครอบครองน้อยลงให้ค่าคะแนนเป็น 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ ดังนี้

สินค้า	ค่าคะแนน	การกระจายความถี่
- ควาย	1	206
- จักรยาน	2	177
- วิทยุ	2	169
- รถเครื่อง	3	53
- นาฬิกา	3	52
- วิทยุ-เทป	4	47
- จักรเย็บผ้า	4	41
- รถไถเดินตาม	5	13
- เครื่องสูบน้ำ	5	5
- รถสองแถว	6	4
- รถเมล์เล็ก	7	3
- รถไถอย่างคี่	8	1

ค่าคะแนนรวมสินค้าอุปโภคบริโภคชนิดถาวรของแต่ละครัวเรือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนของ

สินค้า

1.2 คะแนนระดับการศึกษา

- ไม่ได้เรียน	ให้	0	คะแนน
- ไม่จบชั้น ป.4	ให้	1	คะแนน
- จบชั้น ป.4	ให้	2	คะแนน
- จบชั้น ป.7, ป.6	ให้	3	คะแนน
- จบชั้น ม.ศ.3, ม.3	ให้	4	คะแนน
- สูงกว่าชั้น ม.ศ.3, ม.3	ให้	5	คะแนน

คะแนนรวมขึ้นอยู่กับจำนวนคน

หมายเหตุ ผู้ที่กำลังเรียนถ้าหากจบช่วงการศึกษาใดแล้วให้นำมาคิดด้วย ส่วนเศษปีที่กำลังศึกษาไม่ต้องนำมาคิด เช่น กำลังเรียนชั้น ป.5 แสดงว่ามีค่าคะแนนเท่ากับ ผู้จบชั้น ป.4 และผู้ที่กำลังเรียน ป.1 – ป.3 ให้ค่าคะแนนเท่ากับผู้ที่เรียน ไม่จบชั้น ป.4

ข้อเสนอแนะ ศึกษาวิธีการ และการให้ค่าคะแนนสินค้าอุปโภคบริโภคชนิดถาวรและคะแนนระดับ การศึกษาได้จาก วิทยานิพนธ์ "ดัชนีที่ใช้วัดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของ ประชากรในเขตเมืองของประเทศไทย" โดย กรรณิการ์ อักษรกุล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกวิชาสังคม พ.ศ.2515

1.3 ลักษณะของที่อยู่อาศัย

เรือนคี่เยียม (ปลูกทันสมัยแบบในหัวเมือง)	ให้	5	คะแนน
เรือนถาวร (ใช้วัสดุทนทาน)	ให้	4	คะแนน
เรือนกึ่งถาวร (ส่วนใดส่วนหนึ่งใช้วัสดุทนทาน)	ให้	3	คะแนน
เรือนค่อนข้างชั่วคราว	ให้	2	คะแนน
เรือนชั่วคราว	ให้	1	คะแนน

1.4 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

30 ไร่ขึ้นไป	ให้	5	คะแนน
30 - 20 ไร่	ให้	4	คะแนน
20 - 10 ไร่	ให้	3	คะแนน
10 - 1 ไร่	ให้	2	คะแนน
เช่าที่หากิน	ให้	1	คะแนน
รับจ้าง (ไม่มีที่หากิน)	ให้	0	คะแนน

1.5 ยอดเงินคงเหลือต่อปี

ยอดเงินคงเหลือ 20,000 บาทขึ้นไป	ให้	5	คะแนน
20,000 - 10,000 บาท	ให้	4	คะแนน
10,000 - 5,000 บาท	ให้	3	คะแนน
5,000 - 1,000 บาท	ให้	2	คะแนน
1,000 - 1 บาท	ให้	1	คะแนน
ยอดเงินใช้จ่ายติดลบ ให้เทียบค่าเป็นคะแนนช่วงนั้น เช่น ติดลบ 4,000 บาท			

ให้ - 2 คะแนน

หมายเหตุ ข้อมูลบางหัวข้อที่มีในแบบสัมภาษณ์ แต่มีไถ่ถามมาประเมินให้ค่าคะแนน ให้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเพื่อการวิเคราะห์ และอภิปรายผลการศึกษา

2. ข้อมูลการปฏิบัติวัฒนธรรม

ในแต่ละหัวข้อของการปฏิบัติวัฒนธรรมแบ่งเป็น แบบจักระกับ และแบบเลือกข้อความคำตอบ
แต่ละแบบคะแนนเต็ม 25 คะแนน แบบละ 5 คำถาม

- แบบจักรกะกัน	ถ้าเลือก	มาก	ให้	5	คะแนน
		ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
		น้อย	ให้	1	คะแนน

- แบบเลือกข้อความ

ข้อ ก. ให้ 5 คะแนน

ข้อ ข. ให้ 3 คะแนน

ข้อ ค. ให้ 1 คะแนน

ข้อ ง. พิจารณาว่าแนวโน้มของคำตอบควรจะอยู่ในข้อ ก, ข. หรือ ค แล้วจึงให้คะแนนค่าเฉลี่ยระหว่างคะแนนทั้งสองคำตอบรวมกัน เช่น คำนวณคำตอบ ข้อ ก. กับข้อ ข. คะแนนสำหรับคำถามข้อนั้น ๆ ควรจะเท่ากับ 4 คะแนน เป็นต้น

- กรณีที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่มีความคิดใด ๆ ให้คาคะแนน 0 คะแนน

ดังนั้น คะแนนการปฏิบัติทางวัฒนธรรมแต่ละครัวเรือน จะได้จากผลรวมของคะแนนจากแบบสัมภาษณ์การปฏิบัติทางวัฒนธรรมทั้ง 7 ลักษณะของครัวเรือนนั้น ๆ

ตาราง 20 ผลรวมคะแนนการปฏิบัติทางวัฒนธรรมบ้านใหม่พวงพยอม (x_i)

x	f	fx	fx^2
338	1	338	114244
326	1	326	106276
322	1	322	103684
320	1	320	102400
318	1	318	101124
314	2	628	197162
310	2	620	192200
306	2	612	187272
304	1	304	92416
303	1	303	91809
302	1	302	91204
300	3	900	270000
297	1	297	88209
296	2	592	175232
295	3	885	261075
294	2	588	172872
292	4	1168	341256
291	3	873	254043
290	3	870	252300

ตาราง 20 (ต่อ)

X	f	fX	fX ²
287	1	287	82369
284	2	568	161312
282	3	846	238572
281	4	1124	315844
279	1	279	77341
278	1	278	77284
277	5	1385	383645
276	4	1104	304704
275	1	275	75625
274	1	274	75076
273	1	273	74529
272	5	1360	369920
271	3	813	220323
270	2	540	145800
268	2	536	143648
267	2	534	142578
266	1	266	70756
265	4	1060	280900
264	2	528	139392
262	5	1310	343220

X	f	fX	fX ²
261	3	733	204363
260	2	520	135200
259	1	259	67031
258	2	516	133128
256	5	1280	327680
255	1	255	65025
254	3	762	193548
253	2	506	128018
252	2	504	127008
251	1	251	63001
250	1	250	62500
248	1	248	61504
246	1	246	60516
245	3	735	180075
242	4	968	234256
241	1	241	58081
240	3	720	172800
233	1	233	56644
236	1	236	55696
235	1	235	55225

TABLE 20 (cont)

X	f	fX	fX ²
234	1	234	54756
233	1	233	54289
232	3	696	161472
231	2	462	106722
228	2	456	103968
227	1	227	51529
225	1	225	50625
220	2	440	96800
219	1	219	47961
218	1	218	47524
216	2	432	93312
215	1	215	46225
214	1	214	45796
212	2	424	89888
211	1	211	44521
210	1	210	44100
208	1	208	43264
207	1	207	42849
206	1	206	42436
204	3	612	124848
202	1	202	40804

ตาราง 20 (ต่อ)

X	f	fX	fX ²
201	1	201	40401
198	1	198	39204
194	1	194	37636
191	1	191	36481
190	1	190	36100
187	1	187	34969
184	4	736	135424
182	1	182	33124
178	1	178	31684
176	2	352	61952
175	1	175	30625
165	1	165	27225
163	1	163	26569
160	1	160	25600
155	2	310	48050
147	1	147	21609
145	1	145	21025
137	1	137	18769
136	1	136	18496
115	1	115	13225
$\bar{X} = 250.12$ $s^2 = 1868.65$ $s = 43.23$	179	44772	11531122

ตาราง 21 ผลรวมคะแนนการปฏิบัติทางวัฒนธรรมของบ้านพวงพยอม (X_{ij})

X	f	fX	fX ²
337	1	337	113569
300	1	300	90000
294	2	588	172872
288	1	288	82944
287	1	287	82369
286	2	572	163592
285	1	285	81225
284	1	284	80656
281	1	281	78961
274	1	274	75076
271	1	271	73441
263	1	263	69169
262	1	262	68644
260	1	260	67600
259	2	518	134162
257	2	514	132098
256	2	512	131072
254	2	508	129032
252	1	252	63504

ตาราง 21 (ต่อ)

X	f	fX	fX^2
251	1	251	63001
250	1	250	62500
246	2	492	121032
242	1	242	58564
239	2	478	114242
236	1	236	55696
232	2	464	107648
229	2	458	104002
227	1	227	51529
226	1	226	51076
225	2	450	101250
224	2	448	100352
221	3	663	146523
219	2	438	95922
218	1	218	47524
217	1	217	47089
216	3	648	139968
215	1	215	46225
214	1	214	45796
213	1	213	45369

ตาราง 21 (ต่อ)

X	f	fX	fX ²
211	2	422	89042
210	4	840	176400
203	1	203	43264
207	1	207	42849
204	1	204	41616
202	1	202	40804
201	1	201	40401
199	1	199	39601
195	2	390	76050
193	1	193	37249
191	1	191	36481
186	2	372	69192
183	1	183	33489
182	2	364	66248
181	1	181	32761
179	1	179	32041
178	1	178	31684
177	3	531	93987
176	1	176	30976
175	1	175	30625

ตาราง 21 (ต่อ)

X	f	fX	fX ²
171	1	171	29241
169	3	507	85603
167	2	334	55770
166	1	166	27556
165	1	165	27225
163	3	489	79707
153	1	153	23409
151	1	151	22801
126	1	126	15876
121	1	121	14641
117	1	117	13689
114	1	114	12996
106	1	106	11236
$\bar{X} = 215.73$ $s^2 = 2032.23$ $s = 45.08$	103	22220	5000772

ตาราง 22 คะแนนฐานะทางเศรษฐกิจระดับสูงของชาวบ้านใหม่พวงพยอม X_{A3})

X	f	fX	fX ²
60	1	60	3600
57	1	57	3249
55	1	55	3025
49	1	49	2401
48	1	48	2304
46	1	46	2116
43	2	86	3698
42	1	42	1764
40	4	160	6400
39	3	117	4563
37	5	185	6845
36	5	180	6480
35	2	70	2450
34	1	34	1156
33	2	66	2178
32	1	32	1024
31	4	124	3844
$\bar{X} = 33.14$	37	1411	57097
$S^2 = 91.34$			
$S = 9.56$			

ตาราง 23 คะแนนฐานะทางเศรษฐกิจระดับสูงของชาวบ้านพวงพยอม (X_{B_3})

X	f	fX	fX ²
52	1	52	2704
47	1	47	2209
44	3	132	5308
41	2	82	3362
40	1	40	1600
39	2	78	3042
37	1	37	1369
36	3	108	3888
34	1	34	1156
33	3	99	3267
31	1	31	961
$\bar{X} = 38.95$	19	740	29366
$\sigma^2 = 30.27$			
$\sigma = 5.50$			

ตาราง 24 คะแนนฐานะทางเศรษฐกิจระดับปานกลางของชาวบ้านใหม่พวงพยอม (X_{A_2})

X	f	fX	fX ²
29	5	145	4205
23	2	56	1568
27	5	135	3645
26	8	208	5408
25	6	150	3750
24	7	168	4032
23	6	138	3174
22	6	132	2904
21	12	252	5292
30	3	90	2700
$\bar{X} = 24.57$ $\sigma^2 = 3.67$ $\sigma' = 2.94$	60	1474	36723

ตาราง 25 คะแนนฐานะทางเศรษฐกิจระดับปานกลางของชาวบ้านพวงพยอม (X_{B_2})

X	f	fX	fX ²
29	3	87	2523
28	5	140	3920
27	5	135	3645
26	6	156	4056
25	1	25	625
24	3	72	1728
23	3	69	1587
22	1	22	484
21	3	63	1323
30	5	150	4500
$\bar{X} = 26.26$	35	919	24391
$S^2 = 7.67$			
$S = 2.77$			

ตาราง 26 คะแนนฐานะทางเศรษฐกิจระดับค่าของชาวบ้านใหม่พวงพยอม (x_{A_1})

X	f	fX	fX ²
18	3	144	2592
17	13	221	3757
16	11	176	2816
15	7	105	1575
14	6	84	1176
13	3	104	1352
12	3	36	432
11	2	22	242
10	4	40	400
9	2	18	162
8	1	8	64
6	1	6	36
20	7	140	2800
19	9	171	3249
$\bar{x} = 15.55$	82	1275	20653
$s^2 = 10.13$			
$s = 3.18$			

ตาราง 27 คะแนนฐานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำของชาวบ้านพวงพยอม (x_{B_1})

x	f	fx	fx^2
18	5	90	1620
17	5	85	1445
16	5	80	1280
15	2	30	450
14	6	84	1176
13	1	13	169
12	3	36	432
10	4	40	400
9	3	27	243
8	2	16	128
7	1	7	49
6	2	12	72
4	1	4	16
3	1	3	9
20	2	40	800
19	6	114	2166
$\bar{x} = 13.90$ $s^2 = 20.64$ $s = 4.54$	49	681	10455

ตาราง 28 คะแนนความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติวัฒนธรรมทุกด้านกับคะแนนฐานะทางเศรษฐกิจของบ้านทองพูน (r_{xy})

X	Y	X^2	Y^2	XY
153	6	23409	36	918
201	40	40401	1600	8040
169	10	28561	100	1690
117	3	13689	9	351
193	13	37249	169	2509
166	44	27556	1936	7304
204	27	41616	729	5508
186	16	34596	256	2976
163	12	26569	144	1956
169	10	28561	100	1690
186	14	34596	196	2604
217	36	47089	1296	7812
151	14	22801	196	2114
169	27	28561	729	4563
215	33	46225	1089	7095
216	16	46656	256	3456
178	14	31684	196	2492

ตาราง 28 (ต่อ)

X	Y	X^2	Y^2	XY
236	21	55696	441	4956
246	52	60516	2704	12792
221	15	48841	225	3315
221	17	48841	289	3757
177	18	31329	324	3186
163	3	26569	64	1304
221	44	48841	1936	9724
225	26	50625	676	5850
259	14	67081	196	3926
176	9	30976	81	1584
216	23	46656	734	6048
163	18	26569	324	2934
210	31	44100	961	6510
106	10	11236	100	1060
121	19	14641	361	2299
114	19	12996	361	2166
177	19	31329	361	3363
126	14	15876	196	1764
177	24	31329	576	4248
171	14	29241	196	2394

ตาราง 28 (ต่อ)

X	Y	X^2	Y^2	XY
167	20	27889	400	3340
167	9	27889	81	1503
280	23	67600	734	7040
210	9	44100	81	1890
232	21	53824	441	4872
239	27	57121	729	6453
257	17	66049	289	4369
214	36	45796	1296	7704
207	27	42849	729	5589
181	6	32761	36	1086
195	17	38025	289	3315
175	29	30625	841	5075
210	19	44100	361	3990
182	12	33124	144	2184
165	30	27225	900	4950
232	37	53824	1369	8584
202	26	40804	676	5252
183	10	33489	100	1830
191	8	36481	64	1528
226	39	51076	1521	8814

ตาราง 28 (ต่อ)

X	Y	X^2	Y^2	XY
207	23	02369	529	6601
337	27	113569	729	9099
201	26	73961	676	7306
206	17	01796	239	4362
219	4	47961	16	876
204	28	00656	734	7952
300	26	90000	676	7800
294	41	06436	1681	12054
206	25	01796	625	7150
294	13	06436	734	5292
250	18	62500	734	4500
219	26	47961	676	5694
205	33	01225	1039	9405
252	17	63504	239	4284
254	7	64516	49	1778
239	19	57121	361	4541
200	29	02944	341	0352
211	12	44521	144	2532
263	23	69169	734	7364
274	33	75076	1039	9042

ตาราง 28 (ต่อ)

X	Y	X^2	Y^2	XY
262	24	68644	434	6288
256	24	65536	576	6144
251	47	43341	2209	11797
254	24	64516	576	6096
259	23	67081	734	7252
225	23	50625	529	5175
213	16	45369	256	3408
256	23	65536	529	5888
203	19	43264	361	3952
246	21	60516	441	5166
210	16	44100	256	3360
271	15	73441	225	4065
195	13	33025	324	3510
211	34	44521	1156	7174
257	30	66049	900	7710
227	30	51529	900	6810
229	36	52441	1296	8244
102	29	33124	841	5278
179	20	32041	400	3580

ตาราง 28 (ต่อ)

169

X	Y	x^2	y^2	XY
199	26	39601	676	5174
251	30	63001	900	7530
210	44	47524	1936	9592
229	39	52441	1521	8931
216	30	46656	900	6480
242	41	58564	1681	9922
224	16	50176	256	3584
22217	2340	4999437	64212	522526

ตาราง 29 คะแนนความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติวัจนธรรมทุกด้าน กับคะแนน
ฐานะทางเศรษฐกิจของบ้านใหม่ทองพยอม (r n.8)

X	Y	x^2	y^2	XY
258	13	66564	324	4644
214	24	45796	576	5136
272	19	73934	361	5168
277	35	76729	1225	9695
264	39	69696	1521	10296
201	20	40401	400	4020
265	13	70225	169	3445
259	15	67081	225	3885
160	13	25600	169	2080
271	16	73441	256	4336
256	17	65536	289	4352
216	13	46656	169	2808
256	16	65536	256	4096
278	29	77284	841	8062
242	23	58564	529	5566
256	25	65536	625	6400
276	21	76176	441	5796
176	21	30976	441	3696
263	22	71324	484	5896

ตาราง 29 (ต่อ)

X	Y	X^2	Y^2	XY
216	23	46656	529	4968
219	19	47961	361	4161
204	26	41616	676	5304
271	19	73441	361	5149
261	36	63121	1296	9396
232	35	53824	1225	8120
267	16	71239	256	4272
265	17	70225	289	4505
252	13	63504	324	4536
173	15	31634	225	2670
225	13	50625	169	2925
232	16	53824	256	3712
175	13	30625	324	3150
155	21	24025	441	3255
136	14	18496	196	1904
137	9	18769	81	1233
147	10	21609	100	1470
155	14	24025	196	2170
300	21	90000	441	6300
256	21	65536	441	5376

X	Y	X^2	Y^2	XY
260	25	67600	625	6500
184	19	33856	361	3496
265	26	70225	676	6990
240	22	57600	484	5280
231	37	53361	1369	8547
272	15	73934	225	4080
235	14	55225	196	3290
240	18	57600	324	4320
233	3	54289	64	1364
234	16	54756	256	3744
184	23	33856	529	4232
277	19	76729	361	5263
231	60	70561	3600	16860
262	43	68644	1849	11266
255	31	65025	961	7905
193	10	39204	100	1930
211	17	44521	289	3587
262	17	68644	289	4454
253	11	64009	121	2783
194	15	37636	225	2910

X	Y	X^2	Y^2	XY
184	17	33856	289	3128
251	16	63001	256	4016
272	36	73984	1296	9792
260	24	67600	576	6240
266	25	70756	625	6650
262	34	68644	1156	8908
182	13	33124	169	2366
215	21	46225	441	4515
190	26	36100	676	4940
145	23	21025	529	3335
206	24	42436	576	4944
212	19	44944	361	4028
254	43	64516	1849	10922
187	17	34969	289	3179
218	18	47524	324	3924
220	17	48400	289	3740
212	16	44944	256	3392
165	23	27225	529	3795
204	21	41616	441	4284
210	23	44100	529	4830
240	16	57600	256	3840
245	22	60025	484	5390
290	14	84100	196	4060
241	18	58081	324	4338
262	20	68644	400	5240

ตาราง 29 (ต่อ)

X	Y	X^2	Y^2	XY
232	22	79524	484	6204
227	19	51529	361	4313
242	36	58564	1296	8712
275	18	75625	324	4950
274	13	75076	169	3562
237	13	52369	169	3731
291	55	84681	3025	16005
184	25	33856	625	4600
264	21	69696	441	5544
236	26	55696	676	6136
276	25	76176	625	6900
294	28	86436	784	8232
238	19	56644	361	4522
281	30	78961	900	8430
326	40	106276	1600	13040
272	14	73984	196	3808
295	37	87025	1369	10915
254	20	64516	400	5080
296	20	87616	400	5920
276	20	76176	400	5520

ตาราง 29 (ต่อ)

X	Y	X^2	Y^2	XY
318	15	101124	225	4770
292	20	85264	400	5840
281	24	78961	576	6744
232	27	53824	729	6264
314	27	98596	729	8478
300	27	90000	729	8100
314	22	98596	484	6908
303	30	91809	900	9090
306	46	93636	2116	14076
322	49	103684	2401	15778
302	18	91204	324	5436
338	29	114244	841	9802
291	36	84681	1296	10476
270	6	72900	36	1620
296	14	87616	196	4144
294	15	86436	225	4410
256	26	65536	676	6656
320	27	102400	729	8640
281	21	78961	441	5901
295	39	87025	1521	11505

ตาราง 29 (ต่อ)

X	Y	X^2	Y^2	XY
292	29	85264	841	8468
191	12	36481	144	2292
250	17	62500	289	4250
261	23	68121	529	6003
245	27	60025	729	6615
253	36	64009	1296	9108
300	40	90000	1600	12000
209	17	43681	289	3553
306	17	93636	289	5202
252	21	63504	441	5292
254	29	64516	841	7366
277	19	76729	361	5263
258	26	66564	676	6708
292	26	85264	676	7592
310	20	96100	400	6200
239	29	57121	841	6931
220	22	48400	484	4840
223	24	49729	576	5352
282	37	79524	1369	10434
292	39	85264	1521	11388

ตาราง 29 (ต่อ)

X	Y	X^2	Y^2	XY
310	32	96100	1024	9920
231	43	53361	2304	1188
202	31	40804	961	6262
279	37	77841	1369	10323
291	31	84681	961	9021
277	33	76729	1089	9141
304	33	92416	1089	10032
277	30	76729	900	8310
297	40	88209	1600	11880
267	10	71289	100	2670
245	10	60025	100	2450
295	37	87025	1369	10915
223	16	51984	256	3648
207	17	42849	289	3519
176	12	30976	144	2112
163	21	26569	441	3423
203	24	41209	576	4992
115	16	13225	256	1840
234	13	54756	169	3042

ตาราง 29 (ต่อ)

X	Y	X^2	Y^2	XY
270	17	72900	289	4590
273	12	74529	144	3276
276	24	76176	576	6624
232	26	79524	676	7332
204	21	41616	441	4284
242	25	58564	625	6050
262	40	68644	1600	10480
261	57	68121	3249	14877
272	42	73984	1764	11424
246	31	60516	961	7626
234	14	50656	196	3276
263	16	71024	256	4208
265	11	70225	121	2915
243	9	61504	81	2232
242	17	58564	289	4114
271	15	73441	225	4065
44770	4174	11529994	114224	1070245